ARAYIŞ

11 OCAK SAYI: 47 HAFTALIK DERGİ 30 TL

- DANIŞMA MECLİSİ
- ANAYASA
- Ekonomi - MAK
- SOSYAL
- ÜNİVERSİTE
- BASIN
- SENDİKALAR
- DAVALAR
- REFERAN
- SEÇİM

TAKVİM VE BİLANÇO

OKURLARIN GÖRÜŞÜ

SUUDİ ARABİSTAN'DA İŞÇİYİZ

İnsanlık onuruna yakışmayacak ve sosyal güvenceden yoksun olarak çalışıyoruz. Hükümetin bizlerle ilgili olarak alındığını söylediği tedbirler alınmamıştır, uygulanmamaktadır.

Türkiye'de Arap vatandaşları günden güne işçi komisyonculuğunu daha fazla yapıyorlar. Bizim gibi yüzlerce işçi kandırılıp çeşitli vaadlerle buralara getirilmekte. Yetkililerden isteğimiz bu sorunu yeniden ele alıp incelemeleri ve alınması gereken tedbirleri almalarıdır. Yasa dışı uygulamalar ancak böyle önlenebilir.

Zeki KUTLAN, Ali HİÇYILMAZ, Osman YILMAZ, H.İbrahim YILMAZ, Yusuf BAYRAM, Hasan YILMAZ, Osman HİÇYILMAZ, Hasan İSKENDER, Mehmet ÖZBEK, Hamza DEMİR
SUUDİ ARABİSTAN

ÖĞRETMEN ATAMALARI

Dergimiz Arayış'ın öğretmen atamaları ile ilgili yazılar yayınlaması iki yıla yakın bir süredir atamalarını bekleyen öğretmenleri sevindirecektir.

Kendi köşelerinde pineklevip işe yaramıyorum diye acıyla kıvranan biz öğretmen adayı gençler bu tür yazıların devamını istiyor ve sorunumuzun bir an önce çözümlenmesini diliyoruz.

Sebahattin ÇIDIK
ERZURUM

TRT YETKİLİLERİNE AÇIK MEKTUP

Sayın TRT Yetkilileri sanata ve sanatçıya karşı ilgisizliğinizin nedenini lütfen açıklarmısınız? Atatürk'ün 100'üncü doğum yıldönümünde sanata ve sanatçıya nasıl bu kadar uzak olabiliyorsunuz, anlamıyorum.

Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuştur sözünü söyleyen Atatürk olduğuna göre neden TRT ilgisizdir. Saygılar.

Cumhur CAZGIR
İSTANBUL

BİR ÜRKEKLİK VAR

• Derginizin daha geniş bir okuyucu kitlesine etkili bir şekilde hitap edebilmesi kabul edersiniz ki yapılacak çok şey var. Seslendiğiniz yığınların ihtiyaçları, istekleri, özlemleri her şeyden önemli olsa gerekir. Bu durum geniş bir konu kapasitesi de getirir, ilgi de.

Belli konularda yazılarınız iyi sayılır. Ancak bir ürkeklik gözüme çarpıyor. Daha cesaretli eleştiriler getirmek mümkündür sanıyorum.

Çağını yaşamaya çalışan halkımız her zamankinden daha fazla dünyadaki gelişmelerle ilgileniyor. Bu nedenle Avrupa-ABD-Sovyetler-Çin, Asya ve Afrika'nın diğer ülkelerindeki gelişmeleri daha yakından verirseniz çok iyi olur.

Halkımızın özlem ve dileklerini yerine getirdiğiniz ölçüde Arayış geniş kitlelere malolacaktır.

Süalp ÇEKMECİ
İSTANBUL

27 YILDA BİTİRİLEMEYEN SALON

İlçemizde hiç bir okulun konferans salonu yoktur. Bu bakımdan biz şanslı sayılırız. Çünkü konferans salonu yapımına başlanmıştır. Hem de tam 27 yıl önce. Ama ne yazık ki bugüne kadar bitirilememiştir. 1953 yılından beri inşaat devam etmektedir. Bu kadar sürede bitirilemeyen inşaatın yapılan yerleri de yıkılmaktadır. Bu güne kadar yetkililere tekrar tekrar başvurulmuştur. Ama herhangi bir değişiklik olmamıştır.

Bir kez de Arayış aracılığıyla Sayın Milli Eğitim Bakanı'na başvuruyoruz. Konferans salonumuz ne zaman tamamlanacak.?

İ.Ö.
DOĞUBEYAZIT

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

Ben Karadeniz Teknik Üniversitesi öğrencisiyim. Songünlerde sağcı bir gazetenin üniversitemize saldırılarını, açtıkları lekeleme kampanyalarını izliyoruz. Aklımıza sağcıların kalesi durumuna getirilen bu üniversite de bizler okuyamazken hiç sesi çıkmayan bu yazarlar geldiği için samimi olmadıklarını tam tersi maksatlı olduklarını biliyoruz.

Benim KTÜ Yöneticilerini savunmama gerek yok. Ama bildiğim tek şey şu, eğer geçmiş dönemde okuyabildiysek o yöneticilerin bunda payı çoktur.

İ.Y.
TRABZON

HAFTANIN YAZISI GÜÇLÜ VE ANLAMLI

"Arayış" içeriğiyle binlerce insanı kaynaştırıyor. Okuyucular açısından da mutlu bir olgu bu.

Dergimizin tüm sayıları gibi 45'nci sayısını da özlemle aradım ve buldum. Tüm zorlamalara karşın başarısını sürdürüyor. Bu sayıdaki "Haftanın Yazısı" çok açıdan güçlü ve anlamlı.

Mehmet KUT
KARTAL-İSTANBUL

FIRINCILAR VE BAKKALLAR DERNEĞİ

Bir Arayış okuru ve sizin deyiminizle "Bir Arayış Muhabiri" olarak Adana'daki ekmek kavgasını yazıyorum.

2 Ay önce ekmek fiyatı 15 liradan 20 liraya çıkarıldı. Bakkallara verilen pay da 1 liradan birbuçuk liraya çıkarıldı ve bayat ekmeklerin geri alınması sürdürüldü. İki ay sonra ise fırınlar bakkallara ekmek vermedi (24.12.1981) Vatandaşın kuyrukta geçirdiği bir günün sonunda fırıncılar ile bakkallar derneği anlaşmış. Bakkaların kârı 1 liraya düşürülmüş, bayat ekmeklerde değiştirilmeyecekmiş.

Ben bu durumu protesto ediyor ve ekmek satmıyorum. Arkadaşlarıma da iki üç fırın sahibi bakkallar derneği başkanını değiştirme çağrısı yapıyorum.

İsmi saklı
ADANA

OKURLARIMIZA

Sayın Cemalettin ALTINDAĞ
ANTAKYA

Sorularınızı sırasıyla ele aldığımızda birinci sorunuzun yanıtının verildiğini 45'nci sayımızda göreceksiniz.

Sayın Okurumuz, ikinci sorunuza gelince; BBC yayınları 52 numaralı M.G.K. bildirisi ile sınırlanamıyor. Biz ise 52 nolu MGK bildirisine aykırı olabilecek konuları yazamıyoruz. O nedenle sözünü ettiğiniz BBC yayınını yayınlayamadık.

Sayın Ecevit'in adresini ise önceki sayılarımızda yazdık. Ama yineliyelim Ankara Kapalı Cezaevi-Cebeci Ankara.

Sayın Özdemir USLU
GAZİANTEP

Yakınlığınız ve duygularınız için teşekkürler. Saygılarımızla.

Sayın Metin GÜZELOĞLU
GAZİANTEP

Duygularınız için teşekkürler. Daha önceki sayılarımızda isteklerinizi karşıladığımızı, sorularınızı yanıtladığımızı okumuş olacaksınız. Bu nedenle yinelemiyoruz.
Saygılarımızla

Sayın Mehmet ORUÇOĞLU
ADANA

Dergimize gösterdiğiniz güven için teşekkürler. Adresimize gönderdiğiniz kartı ilgisi nedeniyle Sn. Ecevit'in halen bulunduğu Ankara Kapalı Cezaevi'ne gönderdik.
Saygılarımızla.

Sayın A.D., M.E.
KORKUTELİ—ANTALYA

Dağıtımımıza yönelik olarak getirdiğiniz çözüm ve öneriler için teşekkürler. Bu ve benzeri önerileri dikkate alarak dağıtım sorununu mutlaka çözmek zorunda olduğumuzun bilincindeyiz. Şunu bir kez daha yinelemek istiyoruz. Okurlarımızın eleştirilerinden güç alıyor ve yararlanıyoruz. İlginizin devamı dileğiyle saygılar...

Sayın Mustafa KÜÇÜK
SÜRMENE

Düşünce, öneri ve eleştirileriniz için teşekkürler. Mektubunuz Yazı Kurulu üyelerimize de okutularak eleştirileriniz dikkatle incelendi.

Şiir, atasözü, vecizelerden oluşan sayfayı bugünkü olanaklarımızla hazırlayamıyoruz. Sayfa sayımızı artırdığımızda dikkate alınabileceğinin bilinmesi dileğiyle.
Saygılarımızla.

ARAYIŞ
HAFTALIK DERGİ

ARAYIŞ Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş. adına: İMTİYAZ SAHİBİ:
ŞAHİN MENGÜ

Yazı İşleri Müdürü
Mehmet ERDÜL

ADRES:
Reşit Galip Caddesi No: 94
Gaziosmanpaşa/ANKARA
TELEFON: 26 00 56

İLAN KOŞULLARI
Dört renkli kapak: 75 bin TL
İç sayfalar renkli: 60 bin TL
Kapa içleri: 50 bin TL
Öteki Sayfalar: 40 bin TL
Sütun santimi: 800 TL

ABONE KOŞULLARI
Yurtiçi:
Yıllık 1.500 TL, Altı aylık 750 TL
Üç aylık 375 TL.
Yurtdışı:

Almanya	104 DM
Avusturya	770 Avusturya Şilini
Danimarka	350 Danimarka Kronu
Finlandiya	275 Fin Markkası
Fransa	245 Fransa Frankı
Hollanda	120 Hollanda Florini
İngiltere	25 Sterlin
İsveç	250 İsveç Kronu
İsviçre	100 İsviçre Frankı
Irak	30 Irak Dinarı
Norveç	310 Norveç Kronu
S.Arabistan	194 Riyal
Yugoslavya	2354 Yugoslavya Dinarı
ABD ve Avusturalya	70 ABD Doları

• Abone bedelinin PTT'ya da Ziraat Bankası Gaziosmanpaşa Ankara Şubesi 1200 numaralı hesabımıza yatırılması yoluyla gönderilmesi halinde, abone fişi ile birlikte banka dekontunun veya PTT makbuzunun "PK: 75 Küçükesat/ANKARA adresine yollanmasını rica ederiz.

PİKAJ—MONTAJ:
ARAYIŞ Teknik Servisi
DİZGİ: ÇİZGİ
FİLM: ER OFSET 29 66 79
BASILDIĞI YER: EM—AŞ
KAPAK BASKI:
Ofset Matbaacılık Tel: 17 61 95

11 OCAK 1982
Sayı: 47
Fiyatı: 30 TL.

YAZI İŞLERİ'NDEN

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜMÜZ DURU CEZAEVİ'NE KONDU

ARAYIŞ

Yeni yıla sorunlarla girdiğimizi duyururken sözkonusu ettiğimiz sıkıntılar arasında Yazı İşleri Müdürümüz Nahit Duru'ya ilişkin gelişmeleri hiç aklımıza getirmiyorduk. Getirmekte olanaksızdı.

Hiç kimse bir daktilo hatasının Yazı İşleri Müdürümüzü "ikametinde bulunamayan, aranan kişi" durumuna düşüreceğini tahmin edemezdi. Evet, Yazı İşleri Müdürümüz Nahit Duru Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde yargılanmış ve mahkum edilmişti. Yargılama dosyasında ev ve işyeri adresleri vardı. Hergün sabahtan, akşamın geç saatlerine kadar büromuzda çalışıyordu. Arayış'ta ise adı Yazı İşleri Müdürü olarak çıkıyordu. Tüm bunlara karşın kendisine gönderilen duyuruyu alamamıştı. Çünkü zarfın üzerindeki adres doğru ama binanın numarası değişikti. Bu yüzden de "arandığı adresinde bulunamamıştır" denerek kaçak kişi durumuna düştüğü ilgili yerlere bildirilmişti. Bu olumsuz gelişmenin sonucu olarak büromuza gelen Emniyet görevlileri Nahit Duru'yu alarak önce 1'nci Şube Müdürlüğü'ne oradan da Savcılığa götürdüler. Hakkındaki "mahkumiyet kararını tebellüğ ettirdiler"

Yazı İşleri Müdürümüz hakkında avukatlarının erteleme isteği kabul edilmedi

Nahit Duru İkibuçuk aylık hapis cezasını çekmek üzere Ankara Kapalı Merkez Cezaevine kondu.

Sayın okurlarımız, Arayış sizlerden aldığı güçle yayın yaşamını sürdürecektir.

Bu inançla gelecek sayılarda buluşabilmek amacıyla esenlikler ve mutluluklar diliyoruz.

Saygılarımızla

DERGİNİN İÇİNDEN

Haftanın yazısı

TAKVİM VE BİLANÇO

ARAYIŞ

İçte ve dışta bazı çevrelerin uzun süreden beri merakla bekledikleri bir konu, sayın Devlet Başkanının 1982'ye girerken yayınladığı yeni yıl mesajı ile bir ölçüde de olsa aydınlığa kavuştu. Buna göre, Danışma Meclisi'nin çalışmalarını tamamlayabilmesi koşuluyla, hazırlanacak Anayasa 1982 yılı sonbaharında halkın onayına sunulacak. Türkiye'yi de yakından ilgilendiren çok önemli gelişmelerin olmaması koşuluyla da 1983 sonbaharında seçimler yapılacak.

Hemen şunu belirtelim ki, gerek referandum gerekse seçimlerle ilgili açıklamalar gerçekçi beklentilere uygundur. Bu açıklamalar, içte ve özellikle dışta bütün dikkatlerini bir "takvim" üzerinde yoğunlaştırmış çevreleri rahatlatmışa benzemektedir. Ancak böyle bir "takvim fetişizmine" dönen beklentilerin hepsini aynı kaba koyma olanağı yoktur.

Türkiye'nin gerçeklerini yeterince tanımayan bazı çevreler için Sayın Devlet Başkanının bu açıklamaları rahatlatıcı olmuştur. Çünkü bu çevreler, ordunun uzun süre iktidarda kalmasından ve sivil bir yönetime dönüşü düşünmemesinden kaygı duyuyorlardı. Hemen yineleyelim ki bu kaygı, Türkiye'nin gerçeklerini ve Türk Ordusunun sosyolojisini yeterince tanımamaktan kaynaklanmaktadır.

Oysa yalnızca Türkiye'nin jeo-politik durumuna bir göz atmak bile sayın Devlet Başkanının son açıklamalarının gerçekçi beklentilere uygun olduğunu göstermeğe yeterlidir. Çünkü Türkiye gibi kritik konumu olan bir ülkede ordunun iç bütünlüğü ve disiplini çok büyük bir önem taşır. Zaten askeri yaşamı sivil yaşamdan ayıran temel ögeler bunlardır. Sivil yaşam için bazen sıkıcı boyutlara ulaşabilecek böyle özellikler, askeri yaşamda temel işlevlerin yerine getirilmesi bakımından son derece önemli ve ödün verilmez özellikler haline gelir. Ulusulararasında ve özellikle de Türkiye'nin içinde bulunduğu bölgede gerilimin küçümsenmeyecek bir boyuta ulaştığı böyle bir dönemde ordunun tüm çaba ve dikkatlerini temel işlevi olan yurt savunması konusunda yoğunlaştırması gerektiğini aklı başında herkes kabul etmektedir.

Ordunun uzun süre yönetimde kalması ve politikayla ilgilenmesi ise sivil yaşam için doğal karşılanabilecek bazı özelliklerin orduya da geçmesine yol açabilir. Bu ise ordunun temel işlevine yeterince dikkat ve zaman ayırmasını olanaksız kılacağı gibi, onun iki temel özelliği olan bütünlük ve disiplinini sarsabilir. Kuşkusuz bunun en çok bilincinde olanlar Türk Silahlı Kuvvetlerinin üyeleridir. Bu nedenle çok uzun süre iktidarda ve politikada kalmayı düşünmeleri beklenemezdi. Ne var ki Türkiye'yi yeterince tanımayan bazı yabancı gözlemciler takvim konusunu fazlasıyla önemsiyorlardı.

Ancak bu arada takvim konusuna başka bir açıdan yaklaşıp, Sayın Devlet Başkanının son açıklamalarından rahatlayan başka çevrelerin bulunduğu da unutulmamalıdır. Bu sonuncular, Türkiye'de gerçek bir demokrasi oluşmasına önem vermeyen; hatta bunu pek de arzulamayan çevrelerdir. Kuşkusuz, konuya bu açıdan bakınca, böyle bir takvimin açıklanmasından duyulan rahatlama olsa olsa "görüntünün kurtarılmasının" getirdiği sahte bir rahatlamadır. Çünkü onlara göre Türkiye'de sivil bir "demokratik" rejime dönüş görüntüsünün verilmesi, rahatsız edici başka soruların sorulmasının engellenmesi anlamına gelmektedir. Bu yüzden de ne tür bir sivil rejime dönüleceği söz konusu dahi edilmeden bir takvim tutkusuna sarılınmıştır.

Biraz önce de belirttiğimiz gibi bu iki yaklaşım da aslında Türkiye'yi yeterince tanımamanın değerlendirememenin ürünü olarak görülmelidir.

* * *
*

Nereden kaynaklanırsa kaynaklansın bu iki kesim de bir takvim açıklanmasından sevinmiş olacaklardır. Oysa Türkiye'yi ve onun gerçeklerini yeterince tanıyanlar için açıklanan takvim bir sürpriz olmasa gerektir. Çünkü tek başına böyle bir takvim, beklenen doğal bir şeydir ve ne belli bir düşkırıklığını, ne de büyük sevinçleri geçerli kılacak bir yanı yoktur.

Sayın Devlet Başkanının açıkladığı takvimin Türkiye'nin gelceği ile ilgili tüm soruları tatmin ettiği söylenebilir mi? Buna evet demek olanağı yoktur. Çünkü alt ve üst sınırları belirlenen böyle bir takvimin gerçek bir anlam kazanabilmesi için aynı açıklıkla ikinci bir sorunun daha yanıtlanması gerekmektedir: Bu takvime göre kurulacak olan sivil rejim ne tür bir rejim olacaktır?

* * *
*

Devlet Başkanı yeni yıl konuşmasında konuya bu açıdan aydınlık getirmiş değildir. Konuşmada yeterince aydınlatıcı bir yan bulamayanlar, bir değerlendirme yapabilmek için 12 Eylül'le başlayan dönemin bir bilançosuna başvurmaktadırlar. Bu bilançonun ise gerçek bir demokratik rejime geçmeyi içtenlikle arzulayan kişileri rahatlattığını söylemek çok güçtür.

Kısaca, Türkiye'de Batılı anlamıyla gerçek bir demokrasi kurulmasını isteyenler, içerde ve dışarda, takvimin açıklanmasıyla yeterince ferahlığa kavuşmadılar. Çünkü eldeki bilanço, takvimin açıklanmasının getirdiği iyimserlikleri besleyecek, daha doğrusu geçerli kılacak durumda değil. Bu insanlar, ancak rejimin geleceğini ilgilendiren düzenlemelerde olumlu değişiklikler başlarsa ferahlık duyacaklardır.

Bu nedenle, 12 Eylül'den sonra ortaya çıkan tabloyu bir daha incelemek ve Türkiye'de rejimin geleceğine güvenli bakmak isteyen insanları rahatlatacak değişikliklerin neler olabileceğini araştırmak yerinde olacaktır.

12 Eylül'den sonra ortaya çıkan tablonun altı kalın çizgilerle çizilmiş bölümü 1961 Anayasası üzerinde yapılan değişikliklerdir. Herşeyden önce 1961 Anayasasının Türkiye Büyük Millet Meclisine verdiği görev ve yetkiler Milli Güvenlik Konseyi'ne geçirilmiştir. →

Bunun yanında 1961 Anayasasında demokratik yaşamın güvencesi olarak görülen bir takım kurumlar bu işlevlerini yerine getirebilme olanaklarından yoksun kılınmıştır. Milli Güvenlik Konseyince yayınlanan ve yayınlanacak olan bildiri, karar ve yasaların Anayasaya aykırılığı ileri sürülememektedir. Böylece, Anayasa Mahkemesinin, yasaların ve Anayasa değişikliklerini Anayasa uygunluğunu denetleme yetki ve görevi elinden alınmıştır. Ayrıca, MGK'nin 12 Eylül'den sonra yayınladığı ve yayınlayacağı bildiri, karar ve yasalara karşı yürütmenin durdurulması istenememekte ve iptal davası açılamamaktadır. Bakanlar Kurulu kararnameleri ve üçlü kararnameler için de durum aynıdır.

Bunun anlamı şudur: Bir yandan yürütme organının yetkileri arttırılırken, bunun yargı denetimi yolları etkisiz hale getirilmektedir. Kısacası 1961 Anayasasının iki önemli kurumu; Anayasa Mahkemesi ve Danıştay; işlerliklerini büyük ölçüde yitirmiş bulunmaktadır. Başka bir deyişle, bu uygulama ile hak arama yolları son derece daraltılmıştır.

* * *

Hukukun temel ilkeleri ile bağdaştırılması olanaksız bir başka değişiklik de yargı bağımsızlığının kaldırılmasıdır. 2461 Sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Yasası ile, yargıç ve savcıların atanmaları ve özlük işleri bu kurula verilmiştir. Bu kurulun başkanı Adalet Bakanı, üyeleri de bakanın buyruğundaki müsteşar ile özlük işleri müdürüdür. Öteki üyeler de Devlet Başkanınca seçilecektir. Kısacası bu kurul yapısı gereği yürütme organının kendisidir ve yargıyı yürütecek olan yargıç ve savcıların tüm bağımsızlıklarını avucunun içine almaktadır.

Bu arada Yüce Divan da Anayasa'nın ve içtüzüğün çizdiği yöntemdeki işlerliğinden uzaklaştırılarak, Meclis soruşturması düzeninden ayrı işleyen bir mahkeme durumuna düşürülmüştür. Bunun sonucunda Meclis soruşturması yapılan bakanlardan hangilerinin yargılanacağı yolunda belli bir ölçü belirlenememiş, bu konudaki tercih yönetimin değerlendirmesine bırakılmıştır.

Türkiye'de bir askeri rejim vardır. Bir askeri rejimde, haklara ve özgürlüklere bazı kısıntılar getirilmesi, hoşa gitmese de kaçınılmazdır. Hatta bunlar bir ölçüde doğal karşılanabilir. Ancak haklar ve özgürlükler kısılırken, hukuk ve devletinin temel ilkelerinden ayrılmamak gerekir.

Oysa gerek yukarda sayılan anayasal yapıdaki değişiklikler, gerekse 12 Eylül 1980'den sonra 1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanunun'da yapılan bir seri değişiklik, olağanüstü durum gereksinmelerinin sınırlarının aşıldığı kuşkusunu doğuracak niteliktedir.

* * *
*

En önemli değişiklik, Yargıtay'a başvurmak konusunda sınırlamalar getiren 18/n maddesi hükmüdür. Anılan hüküm, aleyhine verilmiş üç yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezalara karşı sanığın Yargıtay'a başvurma hakkını kaldırmaktadır. Bunun çok önemli sakıncaları şunlardır: Böyle bir düzenleme, herşeyden önce, demokratik hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmaz. Nitekim hiçbir demokratik hukuk devletinde, böyle bir hükme (Sıcak savaş hali hariç) rastlamak mümkün değildir. Bu sınırlamanın bir başka sakıncası da, bu gibi davalarda herhangi bir üst denetime tabi olmayacağını bilen yargıcın, görevini yerine getirirken, gereken titizlikten uzaklaşma eğilimine düşebilmesi ihtimalidir.

Verilen bir kararın bir üst yargı makamı tarafından kontrolu, yargı görevinin niteliği açısından, kaçınılmaz bir gereklilikdir. Öte yandan, Yargıtay denetiminin tek amacı, bireysel bir kararın hukuken doğruluğunun araştırılmasından ibaret olmayıp, çeşitli mahkemeler tarafından benzer olaylarda verilen kararlar arasındaki birliği sağlamak amacı da vardır.

* * *
*

Sıkıyönetim Kanunu'nun 17'nci maddesinde yapılan bir değişiklik, yargıcın cezayı failin kişiliğine uydurma yetkisini sınırlar niteliktedir. Ceza adaletinin vazgeçilmez bir gereği, yargıca, cezayı nitelik ve nicelik açısından belirlemek konusunda geniş yetkiler vermektir. Bu olmadığı takdirde, yargı, insanı konu alan bir faaliyet olmaktan çıkar; mekanik bir güç haline gelir. Hukukumuzda, bunu sağlayan yollardan biri olan, bazı hürriyeti bağlayıcı hafif cezaların tecili veya para cezası vb. tedbirlere çevrilmesi imkanı, 17'nci maddede yapılan bir değişiklikle ortadan kaldırılmıştır. Cezayı failin kişiliğine uydurabilmek imkanını sağlayan bir hüküm de, TCK.'nun 59'ncu maddesinde yer almaktadır. Bu madde, yargıca, kanunun açıkça saydığı nedenler dışında bazı nedenlerle cezayı azaltmak yetkisini verir. Anılan hüküm, suçun cezasının ölüm olması halinde, yargıca bunu hürriyeti bağlayıcı cezaya çevirmek yetkisini de verdiği için özel bir önem kazanmaktadır. Açık ve doğrudan doğruya duruşmanın yararı, yargıcın, sanığı kişiliği ile tanımasıdır. Diğer bir deyişle yargıç, duruşma boyunca davranışını inceleyip tanıdığı failin, ahlaki yapısındaki muhtemel olumlu değişiklikleri yakından gözler. Yargıç bu gözlemine dayanarak 59'ncu maddenin kendisine verdiği yetkiyi kullanmak sureti ile bir cezayı nicelikçe hafiflettiğinde veya nitelikçe değiştirdiğinde, cezanın ilk ıslah edici etkisine doğru bir adım atılmış demektir. Sıkıyönetim Kanunu'nun 17'nci maddesinde yapılan değişiklikle, yargıcın işte bu yetkisi kaldırılmış ve sanığın duruşmadaki iyi haline bakılarak, TCK.'nun 59'ncu maddesindeki genel hafifletici nedenin uygulanması imkanına son verilmiştir.

Sıkıyönetim Kanununda yapılan bir başka değişiklik de şudur:

15'nci maddeye eklenen bir hükümle, bir davaya sivil mi yoksa askeri mahkemelerin mi bakacağı konusunda bir uyuşmazlık çıktığında, karar vermek yetkisi komutana tanınmıştır. Ayrıca mahkemelerin, sıkıyönetim komutanının kararına karşı herhangi bir itiraz yetkileri yoktur. Böylece, mahkemelerin yetkisini tayin etmek gibi, niteliği itibariyle yargısal olan bir yetki, askeri idari makamlara verilmiştir.

Demokratik hukuk devletinin vazgeçilmez ilkelerinden biri, devlet gücünü temsil edenlerin işlemlerinin, mahkemelerce denetlenmesidir. Bu nedenle, her uygar hukuk sistemi, memurların işlemlerini çeşitli yönlerden yargısal denetime tabi tutar. Demokratik hukuk devletinde, sıkıyönetim gibi olağanüstü durumlarda dahi, bu ilkeden fedakarlık edile- →

mez. 12.9.1980'den sonra Sıkıyönetim Kanunu'na eklenen bazı hükümlerle (Ek m.3, Ek geçici md. 1), bu ilkeden önemli ölçüde uzaklaşılmıştır. Bu hükümlerde komutanın işlemleri yargı denetiminin dışında bırakılmış; bunlar hakkında, kişisel kusurları ile verebilecekleri zarar dolayısıyla tazminat davası açmak imkanı da ortadan kaldırılmıştır. Değişiklikler bununla da kalmamış, değişiklikten önce açılmış bu gibi davalara da son verilmiştir. Bu yasamanın yargıya müdahalesi anlamına gelir ki, Anayasa'nın titizlikle korumak istediği bir ilkeye ters düşer.

Sıkıyönetim Kanununun 2'nci maddesine yapılan bir ekle, komutanın, istediği kişilerin görevlerine son verebileceği ve bunun yanında öğrencilerin kurumları ile ilgilerini kesebileceği kabul edilmiştir (m. 3/p). Ek md. 3 ve Geçici ek md. 1 karşısında, bu işleme karşı dava açmak da olanaksızdır. Kamu güvenliği açısından bazı kimselerin kurumlarında kalmalarında sakınca görülüyorsa, bunun hiç olmazsa geçici bir önlem durumuna getirilmesi, kesin kararın, yargı yolu açık olmak üzere, soruşturmanın sonucuna bırakılması gerekirdi.

Sıkıyönetim Kanununda yapılan bir başka değişiklik, bir sanığın duruşma sırasında da, komutan veya emniyet makamlarının isteği üzerine, yeniden emniyete teslimini mümkün kılmaktadır. Böyle bir uygulama artık yargı organının yetkisine bırakılmış sanığı, yeniden idari makamların yetkisine terketmek, onların etki alanına sokmak anlamına gelir. Bunun sakıncaları da açıktır.

* * *

12 Eylül'le başlayan dönemin, siyasal ve sosyal hak ve özgürlükleri ilgilendiren sayfasına bir göz atıldığında, durumun çok farklı olmadığı anlaşılmaktadır. Bu değerlendirmede ilk göze çarpan şey, seçimle işbaşına gelmiş birçok kurumun feshedilmiş, yöneticilerinin görevden alınmış olmaıdır. Kuşkusuz bunların başında Parlamento gelmektedir. Bunun yanında, yine seçimle işbaşına gelmiş tüm belediye ve il genel meclisleri feshedilmiş, bütün belediye başkanları ile bazı muhtarlar görevden alınmıştır. Seçimle işbaşına gelen belediye başkanlarından bazılarının yerine, evvelce aynı görev için başka partilerin adayı olarak seçime girmiş fakat kazanamamış kimselerin getirildiği bile gözlenmiştir.

11 Eylül tarihinde siyasi partilerin ana kademeleriyle yardımcı kuruluşlarına kayıtlı bulunan tüm yurttaşların Danışma Meclisi üyeliğine başvurması ve atanması yasaklandı. Böylece Anayasa, seçim ve siyasi partiler yasalarının yeniden hazırlanacağı bu dönemde bu konularda büyük bilgi ve deneyime sahip bir milyondan çok yurttaş bu sürecin dışında bırakılmış oldu. Buna karşılık, disiplinsiz davranış nedeniyle partisinden ihraç edilmiş veya yöneticilerle ters düştüğü için partisinden istifa etmiş kişilere bu yol açık tutulmuştur.

* * *
*

Bütün bunlardan da ağırı, 12 Eylül 1980 tarihinden itibaren faaliyetleri durdurulan siyasi partilerin kapatılarak, bütün maddi varlıklarının hazineye devredilmesi olmuştur. Böylece özünde siyaset yapmak bulunan Anayasa hazırlama işlevinin sürdüğü bir dönemde siyaset yapmanın en önemli aracı olan partiler devre dışı bırakılarak anlaşılması güç bir çelişki ortaya çıkarılmıştır.

Siyasi partilerin kapatılarak, mal varlıklarının hazineye devredilmesinin bir sonucu da Atatürk'ün kurduğu iki bilim kurumu olan Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu'nun tartışmalı bir duruma düşmesidir. Bilindiği gibi Partilerin kapatılma kararları ile birlikte CHP'ne ait hisse senetlerinin sorumluluğu Devlet Başkanlığı Genel Sekreterliğine devredildi.

Atatürk İş Bankasındaki hisselerini CHP'ne bırakmakla birlikte bunların gelirlerini bu iki bilim kurumuna verilmesini vasiyet etmişti. Atatürk vasiyetine bunu koyarken bu iki kurumun bağımsız ve özgür çalışabilmesi için maddi bir olanak sağlamayı düşünüyordu. Oysa bu son kararla birlikte Türk kültürü ve tarih incelemelerine büyük katkıları olan bu iki kurum maddi bağsmsızlığa sahip olmadıkları için dıştan gelecek müdahelelere açık bir duruma gelmiştir.

Atatürk'ün vasiyeti ile ilgili son kararın en az birincisi kadar sakıncalı bir yanı da vasiyet ile ilgili olarak ortaya çıkardığı sorundur. Böyle bir uygulama ile Atatürk'ün vasiyetinin zedelendiği görüşü çok kişi tarafından kabul edilmektedir. Unutulmamalı ki, çağdaş hukuk devletinde devletin özel hukuk ilişkilerine müdahelesi her zaman için hukuka aykırı sayılmıştır.

Siyasal yaşam dışında bırakılan kişilerin siyasal haklarını takvimi açıklanan yeni demokratik dönem içinde kullanabilecekleri de kuşkuludur. 12 Eylül 1980 önceki Parlamento'da bulunan tüm partili üyelerin ilerde yapılacak seçimlerde aday olamamaları görüşü Devlet Başkanınca bir kaç kez belirtildi. Anayasa ile Seçim ve Siyası Partiler Yasalarının taslağını hazırlayacak olan Danışma Meclisi'nin bu konuda nasıl bir yaklaşım göstereceği bilinmemektedir.

Bu arada, köy muhtarlarının seçimle değil de, atama yoluyla işbaşına gelmesi görüşü de öne sürülmektedir. Oysa, bu, yalnızca temel hak ve özgürlüklere değil, aynı zamanda Türk Halkının çok uzun zamandan beri oluşturduğu geleneklere de ters düşen bir görüştür. Çünkü toplumumuzda muhtarlar çok uzun zamandan beri seçimle işbaşına gelmektedir ve bu uygulama artık demokratik bir gelenek haline gelmiş bulunmaktadır. Türk halkının demokrasiye yatkınlığının en güzel göstergelerinden birisi de uzun yıllar başarıyla sürdürdüğü bu "yerel demokrasi uygulaması" değil midir?

***
*

Sayın Devlet Başkanının açıklamalarından yeterince rahatlık duyamayanların kaygı duydukları konulardan birisi de, sosyal haklardaki ve örgütlenme özgürlüğündeki kısıntılardır. Bilindiği gibi, işçi sendikalarının önemli bir bölümü kapatıldı. Kapatılmayanların ise belli başlı sendikal işlevleri kaldırıldı, çalışmaları ve gelir sağlama olanakları büyük ölçüde sınırlandı.

Sendikal yaşamın candamarlarından biri olan toplu sözleşme düzeni askıya alınmış durumdadır. Toplu sözleşmeler ise, işçi kesiminde büyük huzursuzluklara yol açan bir biçimde, oluşturulan bir devlet kuruluşunca yapılmaktadır. Bu arada başta kıdem tazminatı olmak üzere işçilerin edinilmiş haklarında önemli kısıntılar yapıldı.

İşveren çevrelerinin örgütlerine ve meslek kuruluşlarına tam bir çalışma serbestliği tanınırken, değişik meslek gruplarını ve özellikle çalışanları temsil eden kuruluşların faaliyetleri alabildiğine sınırlandı.

Ayrıca, haklarında herhangi bir mahkeme kararı bulunmayan derneklerden büyük bir bölümünün çalışmaları da 12 Eylül 1980'den bu yana durdurulmuş durumdadır.

***
*

Geçtiğimiz aylarda çıkarılan Yüksek Öğretim Kanunu ile üniversitelerin bilim üretebilme ve toplumla ilişki kurabilme olanağı da çok büyük ölçüde zedelenmiştir. Üniversitenin idari özerkliğinin ortadan kaldırılmasıyla birlikte onun ayrılmaz bir parçası olan bilimsel özerkliği de fiilen ortadan kalkmıştır. Böylece üniversitelerin yönetiminde siyasal iktidarlara büyük bir ağırlık tanınmıştır.

***
*

Sayın Devlet Başkanının açıkladığı takvimin, Türkiye'nin gerçek bir demokrasiye dönmesini isteyenleri yeterince rahatlatamamış olması işte yukarıda çehresi çizilen tablodan kaynaklanmaktadır. Ama, yukarda da belirttiğimiz gibi bu takvim yine de gerçekçi beklentilere uygundur. Bu açıklama ile şimdi yeni bir döneme girilmektedir. Danışma Meclisinde Anayasa Komisyonu oluşturulmuş, kısaca anayasa için geriye sayma işlemi başlamıştır.

Yukarıdaki olumsuzluklara ve Danışma Meclisi'nin oluşturulmasında izlenen yolun sakıncalarına karşın Anayasa yapma sürecinin bundan sonraki kısmında daha sağlıklı bir yol izlemek, bu anayasa konusunda duyulabilecek kuşkuları bir ölçüde de olsa dağıtabilecektir. Ancak bunu sağlamanın yolu hiç olmazsa bu aşamada sağlıklı ve demokratik bir tartışmanın önünü tıkayan engelleri kaldırmaktır. Nedir böyle bir ortamın önüne dikilen engeller?

Bir kez siyasi partilerin kapatılmış bulunması, çeşitli halk kesimlerinin anayasa konusundaki görüşlerini düzenli ve yöntemli bir biçimde duyurabilmelerini engellemektedir. Hele anayasa ve rejim konusunda yönetimden farklı düşünenlerin kamuoyu oluşturabilme olanakları son derece sınırlıdır.

Bu konudaki en büyük engellerden birisi de 52 Numaralı Milli Güvenlik Konseyi kararıdır. 2 Haziran 1981 günü çıkarılan bu karar ile 12 Eylül öncesi dönemdeki tüm parti üyelerinin Türkiye'nin geçmiş ve gelecek siyasi veya hukuki yapısı üzerinde sözlü veya yazılı herhangi bir görüş açıklamaları yasaklandı.

Öte yandan 52 Numaralı Konsey kararının seçimle gelmemiş veya partili olmayan parlamento üyelerini bu yasağın dışında bırakması da belli bir eşitsizliğin rahatsız edici sonuçlarını şimdiden ortaya koymağa başlamıştır.

Tartışmanın en önemli platformu olan basın sıkıntılı bir dönem geçirmektedir. 1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanunu sıkıyönetim komutanlarına basın özgürlüğünü sınırlama yetkisi vermektedir. Sıkıyönetimi gerektiren hallerde bu gibi düzenlemelere gitmek bir dereceye kadar doğal karşılanabilir. Nitekim bir çok ülkenin mevzuatında benzer hükümler bulunmaktadır. Ancak, yasa metni düzenlenirken komutanlara verilmiş bu son derece geniş yetkilerin kullanılış biçimi, sınırları ve amacı kesin olarak belirlenememiştir. Bu durum, uygulamada büyük sıkıntılara yol açabilir.

Komutanlara tanınan sansür yetkisinin uygulamada yayın yasağı ile karıştırılabilir. Oysa, sansür, yayın için hazırlanmış bir yazı, resim veya karikatürün yayınlanmadan önce yetkili idari makam tarafından kontrol edilerek, sakıncalı görüldüğü takdirde kısmen veya tamamen yayından alıkonmasıdır. Yayın yasağı ise, somut bir olayın haber olarak kamuoyuna ulaştırılmasının önlenmesidir. Sıkıyönetim Kanununda yayın yasağına ilişkin herhangi bir hüküm yer almadığına göre Sıkıyönetim Komutanlığının yayın yasağı koyma yetkisi yoktur. O halde, yayın yasağı, ancak, 1961 Anayasasının 22. maddesi ile, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 377 ve Askeri Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanunu'nun 142. maddelerinde yazılı hallerde ve ancak Mahkeme kararı ile verilebilir.

Gerçekten, toplatılmaktan veya kapatılmaktan korkan basın organlarının konması muhtemel basın yasaklarını aynen yerine getirmekten başka çıkar yol görmeyecekleri ortadadır. Sıkıyönetim Kanunu'nda yapılan son değişiklikle peryodik (süreli) yayın çıkarmanın izne bağlanmış olması kapatılmanın daha da ürkütücü bir yaptırım haline dönüşmesine neden olabilir.

***
*

Takvimin gerçekten bir anlam kazanabilmesi ve geçilecek olan rejimin nitelikleri konusundaki kuşkuların ortadan kalkabilmesi için bu sayılan noktaların dikkate alınması yerinde olacaktır. Ancak bu düzenlemelerde, uygulamalarda ve eğilimlerde olumlu bir değişiklik başlarsa sayın Devlet Başkanının takvimle ilgili açıklamaları, gerçek bir demokrasi özleyenler için de anlamlı ve ferahlatıcı olabilecektir. Bu ferahlık ise kurulacak olan yeni rejimin bir askeri demokrasi nitelemesinden kurtulabilmesinin ilk adımıdır.

İŞKENCE KURBANLARINA UZANAN EL

"Aşırı depresyon, korku, uykusuzluk, belleğin zayıflaması, karabasanlar, düşünceyi bir konu üzerinde yoğaltma zorlukları", bunlar işkence gören kişilerde kalan psikolojik izler. Uluslararası Af Örgütü'nün 1981 yılı raporunun yayınlandığı şu günlerde işkence konusu uluslararası kuruluşlarda daha sık gündeme getirilmeğe başlandı.

Bu girişimlerin en anlamlı ve pratik olanlarından birisi Birleşmiş Milletler'de görüldü. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun kabul ettiği son kararlardan birisi, işkence kurbanlarına yardım için uluslararası bir fonun kurulmasını öngörüyor. Kuşkusuz bu son yıllarda işkence konusundaki en pratik ve sonuç alıcı girişimlerden birisi. Bu fonun amacı, *"İşkence sonucu hakları ciddi biçimde çiğnenmiş insanlara insani, hukuki ve mali yardımda bulunmak"*. Karar 96'ya karşı 15 oyla çıkarken, Doğu Avrupa ülkeleri, Vietnam, Küba, Etyopya, Laos ve Seyşeller buna karşı çıkıyordu.

Bu arada son yıllarda yöntemleri hayli gelişen, iz bırakmadan işkence yapma yollarına karşı mücadele de hızlanıyor. Kuzey Avrupa ülkeleri bu alandaki mücadelenin öncülüğünü de yapıyorlar. Nitekim Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda alınan karar bu ülkelerin etkin girişimlerinin bir sonucu.

1983 yılında Kopenhag'da bir *işkence inceleme merkezinin* kurulması kararlaştırıldı. Bu merkez aynı zamanda işkence kurbanlarının tedavisini de sağlayacak.

Uluslararası Af Örgütü'nün Tıbbi Konseyi Başkanı olan ve işkenceye karşı çıkan bir grup Danimarkalı doktorun da sözcülüğünü yapan Doktor *Kemp Genefke* uzun süreden beri *"işkence belirtileri"* üzerinde araştırma yapıyor. Bu doktorlar, bir insanın işkence görüp görmediğini ortaya koyacak kanıtları elde etme yöntemleri geliştirmeğe çalışıyorlar. Bu doktorlara göre işkence gören insan, derhal tedavi edilmesi gereken ve hatta uzun tedavilere gereksinimi olan bir hastadır. İşkencenin bıraktığı fiziki izler yanında, en az bunun kadar önemli olan psikolojik izler üzerinde de durmak gerekiyor.

Danimarkalı doktorların bu girişimleri öteki ülkelerde de giderek artan bir ilgiyle izleniyor ve yandaş buluyor. Bu arada, Yunanistan-İspanya ve Hindistan gibi yakın bir zamana kadar yurttaşları bu tür uygulamalar gören ülkelerde uzmanlaşmış merkezlerin kurulması da öneriliyor.

Dünyanın çeşitli yerlerinde çeşitli kuruluşların böyle girişimleri, ABD'de Reagan yönetiminin insan hakları danışmanlığına bundan hiç nasibini almamış birini getirme arzusunun Senato'nun duvarlarına çarpması, Türkiye'de işkence sonucu bir tutuklunun ölümüne neden olan komiserin 14 yıl hapse mahkum olması, insana saygının ütopik bir istem olmaktan çıktığını gösteren şimdilik cılız kanıtlar. Ama bütün bunlar ardında işkence uygulamalarının dev adımlarla yürüyüşüne devam ettiği ve yer yer resmi uygulamalar haline geldiği de unutulmamalı.

TERCİH SEBEBİYLE 20 KURUŞ DAHA PAHALI

"Bilindiği gibi ülkemizde kömür dağıtımı devlet kontrolü ile yapılmaktadır. Biz köyde yaşadığımız için kömürümüzün kömür ocağından köyümüze getirilmesi ve diğer dağıtım işlemlerinde en yetkili makam ilçemiz kaymakamlığıdır."

Afyon İli İhsaniye İlçesi'nden bir vatandaş bunları söyledikten sonra *"Kaymamaklık tercihini kullanarak ihale, açık eksiltme yapmadan tek kamyonlu bir nakliyeciye kömür dağıtımını verdi. Hem de kilogramı 90 kuruşa"* diye açıklamasını sürdürdü ve elinde tuttuğu üç dilekçe örneğini gösterdi.

Dilekçelerden biri İhsaniye Kaymakamlığı'na diğer ikisi ise Afyon Valiliği'ne yazılmış, kaymakamlık dilekçeyi almamış. Üçünün de konusu ortak. Dilekleri ise tek. *"Kömürü biz taşımak istiyoruz"* diyorlar. *"Hem de 20 kuruş ucuza taşırız. Bizim 6 kamyonumuz var. Böylece kısa sürede nakliye işi tamamlanmış ve tüketici daha ucuza kömürüne kavuşmuş olur"*

Haziran 1981'in ilk haftasında arka arkaya verilen dilekçelere olumlu bir yanıt alınamamış. Kömür 90 kuruşa taşınmış. *"Şimdi biri çıkıp da ne var 20 kuruşta diyebilir. Hemen söyliyeyim ki taşınan bir kilogram 10 kilogram kömür değil. İlçemiz köyleri adına dağıtılacak kömürün tamamı 5.700 ton. 20 kuruş daha pahalı kömürü taşıtmakla tek bir nakliyeciye 1 milyon 140 bin lira fazladan ödeme yapılmış ve bu para köylünün cebinden verilmiş oluyor. Bize ters gelen de bu. Daha ucuza ve daha çabuk taşımak varken neden bu fiyata taşıttırıldı. Öğrenmek istiyoruz. Cevabını bekliyoruz"* Böyle diyordu bir İhsaniyeli.

Ortak imzalı dilekçe sahibi nakliyecilerin *"Her türlü teminatı vermeye hazırız"* diyerek yaptıkları başvurulara yanıt verilmemiş olmasının nedenini hep birlikte merak ettiğimizi ilgililere duyurmak istiyoruz.

SIRÇA KÖŞKLER VE POLONYA

Polonya olaylarına kuşkusuz önce Polonya halkının esenliği açısından bakmak ve gelişmeleri Dayanışma hareketini, sosyalizm içindeki yeni bir denemenin geleceği açısından değerlendirmek gerekir. Ancak Polonya, ister istemez iki büyük devletin ilişkileri açısından da önemli, bu uilişkilerin de geleceğini etkileyebilecek bir ülke.

Amerika Birleşik Devletleri, Dayanışma hareketiyle başından beri ilgilenmiştir. Ancak, ABD'nin tutumu, bu ilginin aslında Dayanışma'nın başarısı için değil, Doğu Blokunun çatlaması için gösterildiğine ilişkin belirtileri de içeriyor. Nitekim, ABD, kendi ülkesinde Dayanışma benzeri hareketlere izin vermezken, ya da insan hakları konusunda örneğin, kendi "arka bahçesi" saydığı Latin Amerika'daki olayları gözardı ederken, Polonya konusunda duyarlı davranabilmiştir.

ABD'nin Polonya olaylarına son tepkisi de, Sovyetler Birliği ile iktisadi ilişkilerini sınırlamak ve bu devlete ambargo uygulamak yolunda. Bu konuda ABD yönetiminin Batı Avrupa'lılara da baskı yaptığı ama tasarısını kabul ettiremediği görülüyor. Herşeyden önce, böyle önlemler, yani yardımların ya da ticari ilişkilerin kesilmesi, eninde sonunda devletleri değil, doğrudan doğruya insanları cezalandırmaya yönelik olduğu için onaylanamaz. Kaldı ki, ABD yönetiminin Polonya olayları dolayısıyla göstermekte olduğu tepkilerde içten olduğu konusunda da ciddi kuşkular duymamak elde değil. Örneğin, Almanya'da yayınlanan *Der Spiegel* dergisi, son sayılarından birinde, Sovyetler Birliği'nin Polonya'da olacakları, askeri yönetim gelmeden önce ABD'ye duyurduğunu açıklayan bir haber yayınlandı. Bu haber, iki büyük devletin aralarında İkinci Dünya Savaşı ertesinde varılan ve neredeyse "paylaşım" anlaşmaları olarak anılabilecek düzenlemelerle kurdukları düzeni sürdürmekte kararlı olduklarını göstermiyor mu? Böyle olunca da, ABD'nin Polonya'daki askeri yönetime gösterdiği tepkiler, bir yandan Yalta düzeni sürdürülürken, bir yandan da Polonya'yı başka alanlarda pazarlık unsuru olarak kullanma çabaları olarak yorumlanamaz mı?

ABD'nin Polonya olayları ile ilgili tepkilerinin yoğunlaştığı dönem, aynı zamanda iki büyük devlet arasında başka alanlarda pazarlıkların sürdürüldüğü bir dönemdir. Şu sıralarda ABD ve SSCB arasında Cenevre'de stratejik silahların sınırlandırılmasıyla ilgili görüşmeler yapılmakta ve yakın bir gelecekte iki büyük devletin yöneticileri arasında bir doruk toplantısı yapılması olasılığından söz edilmektedir.

Polonya'da Dayanışma hareketinin susturulmasını ve kurulan baskıcı yönetimi onaylamak olası değildir. Ama, bu, ABD'nin gösterdiği tepkinin biçimini onaylamayı ve içtenliğine inanmayı da gerektirmez. Amerikan halkının gündelik diline yerleşmiş bir Anglo-Sakson deyişi vardır; "Sırça köşkte yaşayanlar, taş atamazlar" diye... Taş atıp, kuş tutmak için, ya da gerçekten insanlık ve dünya barışı için birşeyler yapabilmek için, herhalde sırça köşklerde yaşamak vazgeçmek gerekir.

FİŞLEMEDE YENİ TEKNOLOJİ

Son günlerde bazı gazetecilerin yurt dışına çıkışta bazı zorluklarla karşılaştığı basında çıkan haberlerde yer aldı.

Bazı gazeteciler neden yurtdışına çıkamıyordu? Bunun yanıtı kendilerine verilmiyordu, ancak geçen gün İzmir'de yapılan bir açıklama bu uygulamanın nedenini ortaya koyuyordu.

Emniyet Genel Müdürlüğü yetkililerince yapılan bu açıklamaya göre, Türkiye'de 100 bin kişinin yurtdışına çıkması yasaktı. Yurtdışına çıkması yasaklananların 30 binin vergi borçları var. 15 bin kişi, haklarında açılmış çeşitli davalar, 5 bini ise askerliklerini yapmadıkları için yurtdışına çıkamıyor.

Ancak geriye kalan 50 bin kişinin yurtdışına çıkmama nedeni ise haklarında bir siyasi kovuşturma bulunması.

Bu arada yeni oluşturulan bir "Bilgi toplama merkezinde" de vatandaşlar hakkında her türlü bilginin depolandığı ve gerektiğinde çok kısa zamanda kullanıma hazır hale getirilebileceği belirtiliyor. Böylece vatandaşları fişleme konusunda gelişmiş teknolojiler kullanmağa başlandığı anlaşıldı. Yurtdışına çıkışı yasaklanan bir kişi, önceleri olduğu gibi başka bir ilden başvurarak pasaport alamayacak.

TEFECİLER VE HÜKÜMET: ÖNLEM YERİNE ÖĞÜT

Başbakan Ulusu'nun bankerler konusunun ele alındığı bildirilen 30 Aralık 1981 günkü Bakanlar Kurulu toplantısından sonra yaptığı açıklama, her yönüyle büyük bir düş kırıklığı yarattı.

Gerçi Başbakanın açıklamasında da belirttiği gibi, banker adı altında etkinlikte bulunan tefecilerle bunlara para yatıran vatandaşların arasındaki borç alacak ilişkisi, özel hukuk alanına giriyordu ama, bu tarihsel dolandırıcılık olayının kurbanları, Maliye Bakanı Erdem'in duruma seyirci kalması yanında demeçleriyle yarattığı paniğin neden olduğu bu büyük yıkımın onarılması için yine de hükümetten medet umuyorlardı.

Oysa Başbakanın yaptığı açıklamadan, Hükümetin, etkin önlemler almak yerine vatandaşlara öğüt vermeyi yeğlediği anlaşıldı. Nitekim Başbakan, açıklamasında, bankerlere yatırmış oldukları paraları vadesinden önce çekmek istiyen bazı vatandaşların bu girişimlerinin, bankerlerin yükümlülüklerini zamanında yerine getirmelerini daha da güçleştirmekte olduğuna dikkati çektikten ve böylece bir bakıma kabahati yine halka yükledikten sonra, *"Vatandaşlarımızın bu tasarruflarını güvence al-*

tına alabilmek için, bu durumu hassasiyetle gözönünde bulundurmaları" nı öğütlüyordu.

O arada mahkemelere intikal eden borç-alacak davalarının yıllarca sonra sonuçlanacağını herkesden iyi bilen tefeciler de, Başbakanın bu açıklamasından sonra kuşkusuz, rahat bir nefes alıyorlardı.

Öte yandan Başbakanın, tefecilerin görev alanı içinde yer almadığı Sermaye Piyasası Kurulu'ndan sanki bir önlemmiş gibi sözetmesi, açıklamanın, bir yönüyle de Maliye Bakanı'nın demeçleri üzerine doğmuş olan paniği yatıştırmaya yönelik olduğunu düşündürüyordu.

Aslında Sermaye Piyasası Kurulu, gerçekten bir önlem olsa idi bu saatten sonra neyi değiştirirdi ki. Atı alan üsküdarı geçmiş ve kimilerinin sandığı gibi bankerler ya da tefeciler değil ama, bunlara parayı kaptıran halk batmıştı.

İlgililerin bu serinkanlılığını görünce, kimse alınmasın gücenmesin, batan halkın parası değil de örneğin büyük bir holdingin ya da bankanın parası olsa idi acaba yetkililer aynı serinkanlılığı gösterirler miydi, diye bir soru geliveriyor insanın aklına...

PETROL ÜRÜNLERİNE YAPILAN SON ZAMLAR

Denebilir ki, tüm dünya için ekonomik alanda bir bunalım yılı olan 1981'de hemen hemen tek olumlu ve umut verici gelişme, dünya için enflasyon, gelişme sürecindeki ülkeler için de dışa borçlanma nedeni olan petrol fiyatlarındaki artışın durmuş, hatta yıl sonunda OPEC tarafından petrol fiyatlarında varil başına 20 ile 70 sent dolayı nda indirim yapılmış olmasıdır.

OPEC, 1975 yılında, bundan böyle petrolle ilgili ödemelerin yalnız ABD doları ile yapılmasını kararlaştırmıştır.

Bu karar ile OPEC, ABD dışındaki ülkelerin, petrol faturalarını ödemek için istedikleri kadar para basmalarını önlemiş ve petrol faturalarının güçlü para ile ödenmesini güvence altına almıştır. Aynı zamanda, OPEC, bu kararı ile ABD'ne de ayrıcalıklı bir yer sağlamıştır. Şimdi petrol dışalımı için yeterince para basmak ve gerekli likiditeyi sağlamak imtiyazı yalnız ABD'nin elinde bulunmaktadır. Ayrıca, tüm öteki ülkeler, bu yoldan dolara ve ABD'ne bağlı durumdadırlar. Bu da ABD'ne siyasil ve ekonomik alanda belli olanaklar tanımaktadır.

Petrol faturasının dolarla ödenmesi, kuşkusuz en çok, parası dolar karşısında sürekli değer yitiren Türkiye gibi gelişme sürecindeki ülkeleri ve özellikle o ülkelerdeki tüketicileri etkilemektedir. Nitekim, dünya petrol fiyatlarındaki artışların durmuş olmasına, hatta belli oranda gerilemiş olmasına karşın iç fiyatlardaki artışlar sürmektedir.

Ekonominin temelini oluşturan petrol ürünlerine yapılan zamlar, dalga dalga öteki ürünlerin fiyatlarına yansımakta ve genel fiyat düzeyini sürekli olarak yukarıya doğru çekmektedir. Bu zincirleme etkileşim çerçevesinde, ısınma ve aydınlanma ile ulaşım harcamaları, özellikle dar ve değişmez gelirliler için dayanılmaz boyutlara ulaşmış bulunmaktadır.

Ne çare ki, Türkiye'deki enflasyon hızı, ABD'deki enflasyon hızı ile aynı düzeye inmedikçe, döviz darboğazı aşılmadıkça ve artık enflasyonist etkileri iyiden iyiye görülmeğe başlanmış bulunan bu esnek kur uygulamasından vazgeçilmedikçe ya da devlet bu ürünleri yeniden desteklemedikçe, petrol ürünlerine yapılan zamlar sürecek ve her zam yoksul halk yığınlarının kesesinden bu yoklukta yaşamsal önemi olan önemli bir parçayı alıp götürecektir.

OLAYLARIN YORUMU

SAĞ VE ESEN KALASIN RECAİ PAŞA

Geçtiğimiz ayın sonlarında değişen dört bakan arasında Gümrük ve Tekel Bakanı Recai Paşa da yer aldı.

Doğrusu, çizdiği olumlu bir bakan tablosundan sonra Recai Paşa'nın bakanlıktan ayrılması sürpriz oldu, denebilir. Çünkü Paşa bir yandan gümrüklerin iyileştirilmesi yolunda ciddi adımlar atarken bir yandan da TEKEL ürünlerinin niceliğinde ve niteliğinde gözle görülür iyileşmeler sağlamış, en azından çay ve rakı tiryakilerinin ağızlarının tadı yerine gelmeğe başlamıştı.

Daha da önemlisi, Recai Paşa, yetersizliği, bir yandan kaçakçılık nedeni olan, bir yandan da özel sektörün sigara üretme iştihasını kabartan sigara üretimini, hatta dışsatım yapabilecek ölçüde arttırmıştı. Böylece, hem kamu kötü bir işletmecidir diyenleri yalancı çıkarmış hem de Hükümet, programında yer almasına karşın, sigara üretimi için özel sektöre izin vermekten vazgeçmişti. Nitekim, Gümrük ve Tekel Bakanı Recai Paşa'nın Bakanlıktan ayrılmasından bir hafta önce Başbakan Ulusu, göğsünü gere gere, "Hükümet programımızda... Hem memleket ihtiyacı hem de ihracata dönük sigara üretimi için özel teşebbüse de imkan tanımak üzere yasal değişiklikler yapılacak hükmüne yer verilmişti. Nitekim bu hukme uyarak bir yasa tasarısı da hazırlanmıştı. Ancak... Mevcut sigara fabrikalarımızın üretimi, ilk altı aylık dönemde bir mislini geçen bir artış gösterdi. Hatta üretim talebi dahi geride bırakacak seviyede seyretti... Bir yandan kurulu fabrikalarımızdaki üretim artışı, öte yandan yeni tesislerle eklenecek kapasite artışı nedeniyle özel sektörün sigara sanayiine ayırabileceği kaynakları, mal ve hizmet noksanı hissettiğimiz diğer alanlara kaydırmasının daha yararlı olacağına inanmaktayız..." demişti.

Yıllardan beri devletin elinden bu kârlı işi koparıp almak için türlü oyunlar oynayan ve sonunda özel sektörün sigara üretmesi konusunun Hükümet programına girmesiyle bu oyunun mutlu sona yaklaştığını sanan çevreler üzerinde, Başbakanın bu kesin açıklaması kuşkusuz bir soğuk duş etkisi yapmıştı.

Bu başarılı tabloya karşın Recai Paşa'nın bakanlıktan ayrılması da, çoğunlukla sigara üretimi konusunda özel sektörün tekerliğine çomak sokmuş olmasına bağlanmıştı.

Nitekim, yeni Bakan Ali Bozer'in ayağının tozuyla verdiği ve Başbakanının bir hafta önceki kesin açıklamalarına ters düşen demeci böyle düşünenleri haklı çıkardı. Özel sektörün sigara üretmesi konusunda yeni bakan, *''Özel sektör sigara üretmelidir, ya da üretmemelidir. Sigara üretimine yabancı sermaye girmelidir, girmemelidir gibi kesin ve fanatik düşüncelerin esiri olmamak gerekir...''* diyerek, özel sektörün bu konuda yapmış olduğu başvuruların yeniden değerlendireceğini belirtiyordu.

Böylece Recai Paşa'nın günahının ne olduğu aşağı yukarı anlaşılmış oluyordu.

İlahi Paşa. Nene gerek özel sektörün tekerleğine çomak sokmak, devletin işletmecilik yapabileceğini kanıtlamak...

YILIN ADAMI ÖZAL MI ?

Her yılın sonunda, o yıl içinde çeşitli alanlarda başarıları ile dikkati çeken kişiler arasından *"Yılın adamı"*nı seçmek, hemen hemen adet haline gelmiştir. Bu adet uyarınca kimi dış basın organlarından sonra, bir bölüm iç basın organları da Özal'ı yılın adamı ünvanına layık gördüler.

Doğrusu ya böylece hem Özal'a, hem de her türlü övgünün ötesindeki özverileriyle bu ünvana değer olan dar ve değişmez gelirlilere haksızlık ettiler.

Dar ve değişmez gelirlilere haksızlık ettiler. Çünkü, nedeni olmadıkları bir bunalımdan çıkışın tüm yükünü taşımak zorunda bırakılan bu garibanlar, her geçen gün Özal'ın uyguladığı taş devri liberalizminin acımasız dişlilerine gelişlerinin bir parçasını kaptırarak günden güne yoksullaştıkları halde, 1981 yılını yarı aç yarı tok ama sağ salim bitirmek başarısını gösterdiler. O kadar ki toplumun bu kesimlerinin içinde bulunduğu bu acıklı durum, Özal'ın bile yüreğini parça parça etti. Nitekim Özal, bir dergiye verdiği demeçte *"memur ve emeklilerin durumuna ağlayacağım geliyor"*

demekten kendini alamadı.

Durum böyle iken, memuruyla, işçisiyle, küçük esnafı ve çiftçisiyle, dulu, yetimi, emeklisiyle dar ve değişmez gelirliler, hiç olmazsa yılın adamları olmak gibi manevi bir ödülden bile yoksun bırakılarak bir kez daha haksızlığa uğradılar.

Aslında, *"Yılın adamı"* seçilmekle Özal da büyük bir haksızlığa uğradı kanımızca. Bize kalsa, iki yüzyıl öncesinin ekonomi modelinin uzay çağındaki mimarı olarak bu halkın yoksullaşması, işsizliğin artması, tekelci sermayenin geliştirilmesi, küçük ve orta boy işletmelerin tasfiyesi, Türk ekonomisinin uluslararası tekelci sermayeye açılması tablolarından oluşan bu büyük oyundaki baş oyuncu olarak Özal'ı *"yılın adamı"* değil, *"yüzyılların adamı"* olarak seçer ve böylece Sezar'ın hakkını Sezar'a verirdik.

REFERANDUM VE SEÇİM TARİHİ AÇIKLANDI

"Anayasanın halk tarafından kabul edilmesinden sonra dünya olaylarında bizi de etkileyecek mühim değişiklikler olmazsa normal seçimler 1983 sonbaharında yapılabilecek"

Devlet Başkanı ve Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Orgeneral Kenan Evren Yeni yıl mesajında iç ve dış gelişmeler üzerinde durarak referandum ve seçim tarihlerini açıkladı.

Evren radyo ve televizyonda da yayınlanan 8,5 sayfalık konuşmasında *"Milletin çoğunluğunun isteğine uyarak doğru bildiğimiz yoldan adım adım ilerledik"* dedi. Danışma Meclisi'nin kurulmuş ve bu meclisin anayasa hazırlama çalışmalarına başlamış olmasını verilen proğramın uygulanması olarak değerlendiren Devlet ve Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Evren *"Danışma Meclisimiz, Türk Milletinin geçirmiş olduğu acı tecrübelerden yararlanarak bize en uygun düşecek anayasayı 1982 yaz sonuna kadar hazırlayıp MGK'ne sevk edebildiği takdirde Anayasanın halk oyuna sunulması 1982 yılı Kasım ayı sonuna kadar mümkün olabilecek ve bu Anayasanın halk tarafından kabul edilmesinden sonra dünya olaylarında bizi de etkileyecek mühim değişiklikler olmadığı takdirde normal seçimler 1983 yılı sonbaharında yapılabilecektir"* dedi.

Anayasanın hazırlanması 1982 yılı yaz sonuna kadar yetişmezse kış aylarında seçim yapılamayacağından, seçim tarihinin 1984 yılı ilkbaharına sarkabileceğine dikkat çeken Orgeneral Evren, Anayasayı Seçim ve siyasi partiler yasalarının hazırlanmasının izleyeceğini söyledi. Seçimlere hazırlanacak yeni siyasi partilere zaman tanımanın gerekliliğini de vurgulayan Evren, *"Bu nedenle verilen tarihlerden önce seçim yapılamayacağını iz'an sahibi her vatandaş kabul eder"* dedi.

BASINDAN SEÇMELER

Radyo ve televizyonun yanısıra gazetelerin de büyük ılgi gösterdiği Devle Başkanı'nın açıklaması "manşet"ten verildi. Daha sonraki günler ise "Köşe yazarları" tarafından yorumlandı. Ambargolu haberi alan bazı yazarlar ise yorumlarını ilk güne yetiştırmişlerdi. Bu sayımızda Devlet Başkanı Evren'ın seçim tarıhine ilişkin yıl başı konuşmasının basından yankılarını veriyoruz.

Tercüman

31 ARALIK 1981

* "Anayasa ile ilgili gelişmeleri çok yakından takip etmemize ve yılbaşında 'Ferahlatıcı bir haber' beklememize rağmen, doğrusu seçim tarihiyle ilgili bir açıklama ümit etmiyorduk." NAZLI ILICAK.

1 OCAK 1982

"Türkiye'de seçim ne zaman yapılacak diye soranlara rahatlıkla 1983 sonbaharı diyebiliriz. Çünkü Devlet Başkanı 1983 tarihini esas hedef olarak belirtmiş, Anayasa'nın Danışma Meclisi'nden çıkamaması halini sadece ihtiyat kaydı olarak koymuştur. Arzusu 1982 yaz sonu Anayasa'nın hazır olmasıdır ki, önümüzde 9 ay bulunduğuna göre bu pekala mümkündür."

"1961 Anayasası'na dayanarak yapılacak değişiklikler geçmişten güç alarak geleceğe yönelen bir ıslahat hareketi vasfını taşıyacaktır. Aynı zamanda Evren Paşa'nın tayin ettiği 1982 yaz sonuna yetişmek kolaylaşacaktır" NAZLI ILICAK..

GÜNAYDIN

2 OCAK 1982

* *"Batı böyle istiyor diye demokrasiye geçiş takvimini açıklamamışlardır. Onların arzularına uymak için böyle konuşmamışlardır. Türk ulusunun bir özlemini dile getirmişlerdir." NECATİ ZİNCİRKIRAN..*

Cumhuriyet

31 ARALIK 1981

* *"Önemli bir karar alınmış, bir bağlantı oluşmuş, belirsizlikler ortamından daha aydınlık ve belirli bir döneme geçilme yolunda köşe dönülmüştür."*

"Demokrasiye dönüş takviminin açıklanmasından sonra uygulama dönemi gelir ki, bu iş sanıldığınca kolay değildir. Ülkenin demokratik bir rejime dönmesini engellemek isteyen iç ve dış güçler kuşkusuz azımsanamaz. Demokrasiye dönüş kararını yürürlüğe koymak için bütün demokratik kesimlerin elbirliğiyle çaba göstermesi gerekir"

"Türkiye'de fikir özgürlüğüne dayalı Batı demokrasisini kurmak zordur. Bununla birlikte demokrasi dışı bir rejimi Türkiye'de kurup yürütmenin daha da zor olduğunu herkesin bilmesi gerekir. Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren'in açıklamasını bu bilinçle değerlendirmekte sayısız yarar vardır" OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK.

Milliyet

1 OCAK 1982

* "Siyasal yaşamımızda, demokrasiye dönüş sürecinin hızlanacağı bir yıl olacaktır 1982... Eğer şimdiye kadar olduğu gibi, buyıl da '12 Eylül' Yönetimi az hata yaparak ve yapılan hataları en ivedi biçimde düzelterek sürdürürse dönemini, demokrasiye geçişimizin yumuşak olması sağlanacaktır." MEHMET BARLAS..

* "Türkiye yeni yılın ilk saatlerinde tanyerine bakarak güvenle yola çıkmalıdır. Devlet Başkanı'nın 1981 biterken söyledikleriyle hayli yol alınabilir."

"Takvimdeki aksamaların yolu nasıl uzatacağı bellidir" hele şu rasatıda alalım. Hele şurası da aydınlansın diyerek gün doğmadan demir almayan gemi, çok geç kalkıp sonra patlayan bir fırtına ortamında bulabilir kendini. "Dünya olaylarında bizi de etkileyebilecek önemli değişiklikler' olmadan bir yerden bir yere varmak durumunda olan Türkiye, tanyerinin şimdi verdiği güvenle hemen yola çıkıp 1982'de gidebildiği kadar yol gitmek zorundadır." MÜMTAZ SOYSAL.

"Hem içerdeki hem dışardaki gözler 1984'de açılacak yeni demokratik dönemin nasıl bir demokrasi olacağına dönecektir. Türkiye'nin bu takvimini dışardakiler istediği için açıklamadığı biliniyor. Ancak bu aşamada açıklanmasının yararı, bir inatlaşma havası içinde dış ilişkilerin gereksiz şekilde zedelenmesini önlemek oldu." M. ALİ BİRAND.

* 1982 yılının siyasi programında iyi ve yeterli bir anayasa hazırlığını yaz

sonunda bitirip kasımda referandumu olumlu bir sonuçla gerçekleştirmek var. Sonra da 1983 yılı sonundaki seçimlere doğru diğer adımları başlatmak..

Bunu samimi bir amaç olarak benimsediğimize göre, Atatürk'ün yöntemine uyarak önce engelleri sayalım.

—İçte ve dışta Türkiye'nin demokrasiye dönmesini çıkarlarına uygun bulmayanlar vardır. Bunlar yanılgılar, çıkmaz sokaklar, sapmalar yaratmaya çalışacaklardır. (Hatta başlamışlardır. Neydi TRT habercilerinin o takdim tarzı? Sanki Evren muğlak konuşmuş, en erken 1983 sonbaharı, en geç 1984 İlkbaharıdiye aynı ağırlıkta iki seçim tarihi vermişti.. Oysa metni inceleyenler gördüler ki, Devlet Başkanı'nın açıkladığı "esas" seçim tarihi 1983 sonbaharıdır. 1984 ilkbaharı ise, eğer gecikme olursa kaydıyla ifade edilmiştir. Nitekim, gazetelerimiz asıl tarih olarak 1983 sonbaharını başlıklarında büyütmüşlerdir. Doğrusu da budur.)

—Ekonomik politikada köklü ve sert ameliyat anlayışı, ihtimamlı bir tedaviye dönüştürülemezse toplumsal hararet düşeceğine yükselecektir. Bu durum da demokrasi takviminin işlemesinde engel meydana getirir.

—Ülkemizde yaşanılan yirmi yıllık "anayasa kavgası" bu konuda uzlaşmayı zorlaştıran olumsuz bir birikim yaratmıştır. Kendi kafasındaki modele sımsıkı sarılma eğilimi, oturup konuşmayı ve uzlaşmayı zorlaştırmaktadır.

—Birçok Danışma Meclisi üyesinin zihninde, "Bir daha hiçbir zaman değiştirilmesine gerek olmayacak en mükemmel anayasayı hazırlamak gibi gerçekçilikten çok idealizme yakın bir heves vardır. Oysa, toplumlar da değişir, anayasalar da. Danışma Meclisi üyelerinin katı idealizmden gerçekçiliğe gelmeleri ve "Mükemmel mümkünün düşmanıdır" sözünü hatırlamaları gerekmektedir. Ki, ince eleyip sıkı dokumaktan dolayı ciddi bir gecikme ortaya çıkmasın.

—Siyasi partilerin feshi, o partilerin taraftarları üzerinde olumsuz bir etki yapmıştır. Bu olumsuz etki giderek yumuşatılmazsa, gerek anayasanın hazırlanışına katkı eksikliği, gerekse referandumda "Hayır" oyu verme girişimleri şeklinde, olumsuz gelişmeler ortaya çıkabilir. TEOMAN EREL..

Hürriyet

31 ARALIK 1981

* *"Yuvarlak ifadelere sığınmadan, insan zihninde herhangi bir tereddüt yaratmadan ve demagojik bir takım yaklaşımlara tenezzül etmeden verilen bir söz; "Biz, 1983'ün sonbaharında seçimlere gideceğiz" Gerisi bu aşamada Danışma Meclisi'ne sonraki aşamada da Türkiye'nin içinde bulunduğu dönemin özelliklerini gören, bunun gerektirdiği sorumluluk bilinciyle hareket eden kadrolara kalmış" OKTAY EKŞİ.*

MECLİS SORUŞTURMASI VE YÜCE DİVAN'A GÖNDERME

Ahmet ERDOĞDU

Denebilir ki Yüce Divan, 1961 Anayasası yürürlükte iken aldığı adı ile çalışmakta, kendisine varlığını ve kimliğini ve çalışma yöntemlerini veren 1961 Anayasasındaki tüzesel kurallar dokusundan ayrı ve değişik durumda görev yapmaktadır.

Haklarında Meclis Soruşturması yapılmış bakanların dosyalarının Yüce Divana gönderilmelerindeki ölçü, bugün artık Birleşik Toplantı Genel Kurulu olmadığına göre, Milli Güvenlik Konseyi'nin değerlendirmesine bağlı kalmıştır.

Suçlu sanılanların kimisi yargı yerlerinde ter dökerken ötekilerinelini kolunu sallayarak dolaşmasına dünyanın hiç bir yerinde izin verilmemiştir.

1961 Anayasası Bakanlar Kurulu üyeleri haklarında nasıl soruşturma açılacağını ve soruşturmanın kimlerce ve nasıl yürütüleceğini, soruşturmaların sonucu Başbakan veya bir bakanın Yüce Divan'a nasıl gönderileceğini, temel kuralları ile göstermiş idi. Çağdaş demokrasi düzeninden yer alan devletler yasalarında Bakanlar Kurulu üyeleri için çeşitli özel kurallar koymuşlardır. Örneğin Almanya'da, İkinci Dünya Savaşından sonra yürürlüğe konan 27 Temmuz 1971 günlü bir Bakanlar Hakkında Yasa (Bundesministergesetz) çıkarılmıştır.

Bakanlar, kamu görevini yürütürler, onlarda birer kamu görevlisidirler. Ne var ki onların ülke kapsamında yürüttükleri görevin özelliği ve önemi vardır. Demokratik Tüze devletlerinde bakanlara görevlerinden doğan suçlarından dolayı yurttaşlara uygulanan ceza yönteminden ayrı yöntem uygulanır. Onlar ikide bir adalet mahkemelerine sulh yargıcı karşısına çıkarılarak işlerinden alıkonulamaz. Ama, yasal yöntemleriyle yapılan yargılama sonunda suçları kanıtlanırsa T.Ceza yasasında herkese verilen ceza onlara da verilir. Bizde 1961 Anayasasına göre Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında Meclis Soruşturması yöntemi uygulanmıştır. Ama, bu uygulama tüzesel bir düzende yürütülememiştir. Ters ve yasal dayanaktan kopmuş bir uygulama ile kimi Meclis Soruşturmaları minder altı edilmiş kimi Soruşturma Yarkurullarının toplanmasına ve çalışmalarına olanak verilmeyerek engellenmiştir.

BİRLEŞİK TOPLANTI İÇTÜZÜĞÜ KURALLARI

Meclis Soruşturması 334 sayılı Anayasa ve T.B.M.Meclisi Birleşik Toplantısı içtüzüğünde ayrıntıları ile gösterilmiş idi. Meclis Soruşturması ile Yüce Divan'a göndermedeki kurallar kısaltılarak şöylece özetlenebilir. Meclis Soruşturması görevde bulunan ya da görevinden ayrılmış olan Başbakan veya bir bakan için yapılır. Meclis Soruşturması için bir veya bir kaç T.B.M.Meclisi üyesince bir önerge verilir. Önergede Başbakan ve sorumlu bakan gösterilir. Görev sırasında işlendiği ileri sürülen ve ceza koğuşturmasını gerekli kılan eylemler açıklanır. Ayrıca bu eylemlerin hangi yasaya veya yasalara aykırı olduğu ve maddeleri gösterilir ve gerekçeleri belirtilir. Meclis Soruşturmasını başlatacak bir başka istem de yargı kuruluşlarından gelir. Meclis Soruşturması istemi Birleşik Toplantı başkanlığına geldiğinde başkanlık durumdan hemen ilgili Başbakan ya da Bakanlar Kurulu üyesine bilgi verir. Bu bilgi verildiği günden başlamak üzere 7 gün içinde konu, gündeme alınır. Gündem günü Birleşik Toplantı Genel Kurulu soruşturma açılmasına gerek olup olmadığını irdelemek üzere T.B.M.M. Soruşturma Hazırlık yarkurulunu seçer. Bu yarkurulun üçü Millet Meclisi, üçü de Cum- →

huriyet Senatosundan olmak üzere 6 kişiden oluşur. Gizli olarak çalışmalarını sürdüren yarkurul 30 gün içinde raporunu başkanlığa verir. Gerekirse bu süre genel kurulca uzatılabilir. Bu rapor, başkanlıkça ilgili Başbakan ya da bakana iletilir. Ve ayrıca T.B.M. Meclisi üyelerine dağıtılır. Sözkonusu rapor bu dağıtmadan 7 gün sonraki birleşimin gündemine alınır. Görüşme sırasında Meclis Soruşturması isteminin dikkate alınıp alınmaması hakkında genel kurulca karar verilir. Genel Kurulca Meclis Soruşturması açılmasına karar verilirse olayına göre 6-16 kişilik bir yarkurul kurulur. Bu yarkurulda da Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu eşit sayıda üye ile özümsenirler. Bu yarkurulun yetkileri de içtüzükte çizilmiştir. Soruşturma yarkurulu raporu Birleşik Toplantı Genel Kurulunda ilgili başbakan ya da bakan dinlendikten sonra oya sunulur. Rapor, Yüce Divan'a gönderme önerisinde bulunuyorsa hem raporda hem de bu doğrultuda karar veren Genelkurul kararında ilgili bakanın eyleminin hangi yasanın ceza yargısına dayandığının vurgulanması gerekir. Bu kural, raporda Yüce Divan'a göndermeme önerisinin genel kurulca reddolunması ve ilgilinin Yüce Divan'a gönderilmesi yolunda karar alındığında da geçerlidir. T.B.M.M. Birleşik Toplantısında Yüce Divan'a gönderme kararı verilince dosya en geç 7 gün içinde Birleşik Toplantı Başkanlığınca Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilir.

YENİ YÖNETİMDE UYGULAMA

Yeni Yönetim Millet Meclisi ve C. Senatosunu geçici bir süreç sınırında kaldırmıştır. Şimdi T.B.M.M., Millet Meclisine, C.Senatosuna 1961 Anayasasınca tanınmış olan görev ve yetkiler 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Yasa'ya göre Milli G.Konseyince kullanılmaktadır. Bu nedenle bugün artık T.B.M.M. Birleşik Toplantısı yoktur. 1961 Anayasasının ve Birleşik Toplantı İçtüzüğünün öngördüğü Meclis Soruşturması, yapılmamaktadır. Bunun yerine yeni yönetimin uygun gördüğü yeni bir soruşturma düzeni içinde ve MGK kararına dayalı bir uygulama ile bakanlar hakkında soruşturma yapılmaktadır. Böyle olunca da ortaya iki tüzesel sorun çıkmaktadır. 1- Bugünkü Yüce Divan 334 sayılı Anayasanın kurduğu Yüce Divanmıdır? 2- Yüce Divana gönderme konusunda bugün uygulanan yeni kurallar, ölçüler nelerdir?

BU SORULARIN YANITI

1961 Anayasası, Anayasa Mahkemesini Yüce Divan oluşumu ile de görevlendirmişti. Ancak, bir Başbakan ya da bakanın yapılacak Meclis Soruşturması ve sonunda T.B.M.M. Birleşik Toplantısı Genel Kurulunun kararı üzerine Yüce Divan'a gönderileceği yargısını da koymuştu. Bu kural işlediği sürece ve Yüksek Mahkemenin önüne bu yöntemlerle hazırlanmış dosya ve Birleşik Toplantı kararı ile birlikte geldiği zaman Yüce Divan vardır ve çalışma olanağına sahiptir. Bugün bu tüzesel düzen işlerliğini yitirdiğine göre Yüce Divan'da asıl Yüce Divan değil Yüce Divan adında bir mahkeme durumuna dönüşmüştür. Denebilirki Yüce Divan 1961 Anayasası yürürlükte iken aldığı adı ile çalışmakta, kendisine varlığını ve kimliğini ve çalışma yöntemlerini veren 1961 Anayasasındaki tüzesel kurallar dokusundan ayrı ve değişik durumda görev yapmaktadır.

334 Sayılı Anayasa bir yandan Başbakan ve bakanlarında ceza sorumlulukları olduğu ilkesini getirirken bir yandan da onların kişisel ve temel haklarının korunmasına özen göstermiştir. Örneğin en başta bu konularda eşitlik haklarının işlerliğine önem vermiştir. Haklarında Meclis Soruşturması yapılmış bakanların dosyalarının Yüce Divan'a gönderilmelerindeki ölçü, bugün artık Birleşik Toplantı Genelkurulu olmadığına göre, MGK'nın değerlendirmesine bağlı kalmıştır. Bu konudaki yeğleme (tercih nedeni) ilkelerinin neler olduğu daha belli değildir. Ancak bir çok Meclis Soruşturmalarının tüzesel bir sonuca ulaştırılacağının kamu oyu ve tüze devleti kavramları yönünden düşünüleceğinde duraksamamak gerekir.

Çağdaş dünya tüzesinde değişmeyen uygarlık simgesi bir kural vardır. O da şudur: Ceza sorumluluğu kişiseldir. Suçlar, toplum düzenini bozan eylemlerdir. Ve cezaları da yasasında gösterilmiştir. Yasalar herkes için eşitlik ilkesi doğrultusunda uygulanır. Bu nedenlerle suçlu sanılanların kimisi yargı yerlerinde ter dökerken ötekilerin elini kolunu sallayarak dolaşmasına dünyanın hiç bir yerinde izin verilmemiştir.

"KENDİNİ AŞAN HÜRRİYET"

Yeni yılın ilk Pazargünü, Hürriyet Gazetesi kendi baskı rekorunu aştı. O gün Hürriyet'in Ankara, İstanbul, İzmir ve Adana matbaalarındaki toplam baskı sayısının 985. 747 olduğu bir gün sonraki gazete de açıklandı. Bu sayıya Avrupa Amerika ve Frankfurt'ta yapılan baskılar da eklendiğinde, Hürriyet yeni yıla bir milyonun üzerinde bir traj ile girmiş oluyordu.

Babıali'de Bulvar ve Güneş gibi iki yeni ve iddialı gazetenin yayına hazırlandığı bir sırada Hürriyet, Erol Simavi'nin bizzat yönetimi alması ile kan değişimine gitmişti. Bu değişimin ilk sonucu olarak, ayrı bir kadın magazin gazetesi olarak yayınlanan Kelebek, 3 Ocak'tan başlayarak Hürriyet'in eki olarak verilmeye başlanıldı. Hürriyet, bunun yanı sıra spor haberlerini içeriye alıyor ve son sayfasını da habere ayırıyordu. Ayrıca ekonomi haberlerini de yarım sayfada topluyordu. Ekonomi servisinin başına da, Dünya gazetesinin Genel Yayın Müdürlüğünden ayrılan Cahit Düzel getirilmişti.

Yeni yönetim, Hürriyet çalışanlarını da her hafta bir iç yarışma ile ödüllendirme yolunu açtı.

Hürriyet ile ilgili bir başka haber de Bedii Faik ile ilgili Her hafta bu gazetede Pazar sohbetleri yayınlanan yazar, yeni yıl ile birlikte yazılarına son verdi.

THA DA YENİ PATRON

Babıali'deki fırtına, Türkiye'nin en eski ve güçlü özel haber ajansını da etkiledi. Rahmetli gazeteci Kadri Kayabal'ın kurucusu ve çoğunluk paylarının sahibi bulunduğu Türk Haberler Ajansı'nın bu payları Güçlü Gazetecilik ve Matbaacılık Anonim şirketince onyedi milyon liraya devralındı. Bilindiği gibi bu şirket önümüzdeki Şubat ayı ortalarında Güneş adlı gazeteyi de yayınlayacak.

BAY PAMAK'A KIZMAYINIZ AMCALAR

Fikret OTYAM

24 Aralık 1981, saat 10.44

Karabulutlar çöktü Gazipaşa'nın göğüne. Hava tastamam kapalı ve yağışlı. Oysa sabah dört sularında pırıl pırıldı bu bulanık, yaşamasız gökyüzü. Alanya'nın ışıkları tutulacak gibiydi, öylesine yakın.

Bi-hoş buranın iklimi, havası. Yağmur yağdı mı kış, güneş açtı mı yaz!.. Üç dört gündür yazdı sanki. Biz Antalya'dayken Deliçay yine dellenmiş, anlattılar ki yıllardır böylesine sel inmemiş, dört sandalı var idi buranın dördünü de sel alıp savuşmuş! Tabii bizim tek geçit yolumuzun bir bölümünü de! Şehir suyu, çayın ötesinden gelir evimize, iki elektrik diğeri arasındaki bir parmak sert boruyla, İstanbul Boğaz köprüsü gibidir, gibidir değil, gibiydi, selin dağdan taştan getirdiği kütüklerden birisi takılınca beş altı yerden parçalamış boruyu! Yaşasın kuyu suyu! Fırtınadan muhakkak nasibimizi alırız biz de. Antalya'dan aldığım tel balık sepetini, elektrik kordonuyla deliler gibi bağlamıştım bir ağaca ve sarkıtmıştım Deliçay'a, sözüm ona kefal tutacağım, ola ki levrek de düşer diye! Geldim ki, ne sepeti, sel ağacı kökünden alıp gitmiş! Dört yıllık balıkçılık hevesim de böylece noktalandı!. Yemediğim en pahalı balık da bu oldu, sepeti on gün önce 950 liraya almıştım!

Bahçe de birbirine girmiş, alınca kazmayı küreği, sergi yorgunluğunu unutup onarmaya başladım. İki muz'dan birisi devrilmiş, neyse ki olmaya durmuştu, zarar sayılmaz. Haydut ki cinsinin güzeli bir dişi kurt köpeğidir, bu kelli de doğuramadı, karnında ölmüş yavrular yine! Haydut, gazeteci-yazar dostum İlhami Soysal'ın armağanıdır bana yıllar, yıllar önce. Kocadı gayrı, gözleri eskisi gibi parlak değil, bugulu, grimsi, Ama bağlılığı? Kitaplar yazılır onun için. Fırtına, kümesi de yerinden etmiş, onarımı hayli yordu beni, ne ki günde üç dört yumurta için değer yorulmak, tavuklara da iyi bakmak gerekir.

Tüm bu işler bitince okumakta olduğum kitabı alıp uzandım sedire ve kaptırmışım ki bir takım sesler açtım gözlerimi, TV de haberler başlamış! Akcamda bir takım sağlıklı, ciddi, hazirol durumunda iyi giyimli kişiler, boy boy, kamera tarıyor yüzlerini, boyların epey kalabalık. Bir aralık sayın Devlet Başkanını görür gibi oldum, demek ki Sayın Evren'i dinliyorlar. Uyku semesi yokladım belleğimi, bu güreşçiler nereden gelmiş ola? Zaten pek ilgim yok sporla. Balkan Şampiyonası falan, dedim ya ilgim yok, sonra birisi "Cevabi" konuşmaya başladı, aaa tanıdım bu yüzü Prof. İhsan Doğramacı, hemen uyandım, anladım ki Sayın Devlet Başkanı YÖK'cüleri kabul ediyor, yanılmamışım.

Bilmem yazdım mı daha önce? Bir kitap sarmadı mı bir başkasına başlıyorum, onu da ihmalden gelmeyerek ara sıra okumaya devam ediyorum zor okunan, belki de sevmediğim kitabı, ama muhakkak bitiriyorum. Kimi kitapları önce de açıkladığım gibi tekrar okumak mutlu ediyor beni. Tuhaf bir huyum var, okurken çizerim, sonra unuturum neden çizdiğimi. Ya ilginç bir bilgi, ya sevdiğim bir sözcük, sözcükler.

Şu sıralar, sürekli olmasa da denk düştükçe üçüncü kez gözden geçirdiğim bir kitap var başımın ucunda. Kimbilir çok özledim ondan, meslekdaşım İlhami Soysal'ın "Dünyada ve Türkiye'de Masonluk ve Masonlar-İlaveli 3. Basım" Bu da çizikler içinde, öylesine ki bakınca güldüm, çizgiler Filiz'in göz kalemiyle, hani hanımlar gözlerinin boyarlar ya, o kalemden. Gri yaldızlı bir kalem. En çok çizgiler de 414. sayfada "Ünlü Türk Masonlar" *başlıklı bölüm. Sanırım, ben hangilerini tanıyorum diye çizmiş olacağım. İşte her bir satırını çizdiğim yerlerden bazıları:*

"... Dünyanın hemen her ülkesinde olduğu gibi günümüz Türkiye'sinde de Masonlar-dünlerde olduğu gibi-, inanılmaz ölçüde etkin olmasını, köşe başlarını tutmasını biliyorlar. Ülke kaderinin çizilmesinde başkaca hiç bir baskı grubunun sağlayamadığı ve sağlayamayacağı etkinlikleri masonlar sağlayacak durumdadırlar. Masonluğun özellikle son çeyrek yüzyılda ortaya çıkan ve bir tür yan kuruluşları sayılabilecek Propeller Klüpler, Lions Klüpler, Rotary Klüpler de -bunların üye sayısı biraz daha çok- bu etkinlikte önemli katkıda bulunuyorlar.

Masonlar ve yan kuruluşlarda yer alanlar, Türkiye'nin kamu kesimi kadar özel sektör kesiminde de kilit noktaları tutmakta umulmaz bir uyanıklık göstermektedirler. Ticaret ve Sanayi Odaları'nda, Borsalar'da, özel ve resmi bankalarda, sigorta şirketlerinde, vakıflarda, holdinglerde, tekelci sermayenin Türkiye'deki uzantısı şirketlerde, çokuluslu şirketlerin temsilciliklerinde, Devlet Planlama Örgütü'nden Dışişleri Bakanlığı'na kadar pek çok yere elatmış Mason'lar, Üniversiteler, Yüksek Okullar, sağlık kuruluşları, KİT'ler, Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi yerlerde önemli rol oynamaktadırlar. Basın, radyo, televizyon, reklam şirketleri gibi kamuoyu oluşmasındaki etkili alanlarda da Mason denetimi ve etkinliği yaygındır.

İdeolojik bir saptama yapmak gerekirse, başlangıcında bir ara Masonluğun totaliterizme karşı özgürlükçü ve liberal bir görüşü temsil etmesine karşın giderek kapitalizmin savunuculuğunu üstlenmiş bir örgüt olduğunu söylemek gerekir. Ne var ki, Çırak, Kalfa, Usta gibi işçi sınıfını belirleyen ve emekçi tabakaların deyimlerini bol bol kullanan Masonluk, emekçilerin değil, tam tersine bunları sömüren burjuva ve kapitalistlerin bir dayanışma örgütü olarak boy atmıştır.."

Bilgiler ve minval üzre sürüp gidiyor.

Çok sevdiğim, dostluklar kurduğum nice kişinin sonradan Mason olduğunu da öğrenmişimdir, bir çoğunu da İlhami'nin kitabından öğrendim. Masonluğun yan kuruluşlarından Lions Klübü (İstanbul) düzenlediği şiir ödülünü ki (10 bin TL.) solcu bilinen bir yazar-şaire vermiştir ve şair de öğünmüştür bu ödülle, uygarlık bunu gerektirir zaten..

*Ulus Gazetesi İstihbarat Şefi iken, Menderes'in Başbakanlık Müsteşarı Maşrık-ı Azamlığa kadar yükselmiş bir Mason olan*Ahmet Salih Korur *bir iki kere* "Seni aramızda görmek isteriz" *yollu takılmış, önerisini anlamazdan gelerek* "Ankara Gazeteciler Cemiyeti üyeliği bana yetiyor beyfendi" *yanıtını vermiştim, biraz da sıkılarak. Ne ki 5 Ekim 1967 de Çankaya Rotary Klübünün 125. toplantısının bülteninde* "Misafirler-Fuest-Şeref Misafiri-Fuest Of Honor-Sayın Fikret Otyam-Cumhuriyet Gazetesi Muhabirlerinden" *başlığını unutamam! Nazik bir mektupla bir konuşma yapmam istendiğinde köy ve köylü sorunlarını önermiştim ve Şeref Misafirliğim de böyle olmuştu!*

Bültene göre "Ezcümle" *şöyle:*

"... Köy ve köylü sorunlarını resmi istatistiklere dayanarak anlatan Otyam, (Köy evinde mutluluk yoktur. Onun için saray güvenlik içinde değildir. Köy evine mutluluk çarelerini hep beraber düşünmezsek, sarayınızın güvenlik içinde olmadığını söylemek isterim) demiştir."

Çok soğuk bir yel esmiş idi!

Bakıyorum İlhami'nin kitabına.

Cumhuriyet dönemi Başbakanlarından Süleyman Demirel'e *gelinceye kadar* Rauf Orbay, Ali Fethi Okyar, Hasan Saka, Dr. Refik Saydam *(Bize Otyam soyadını veren zat)* Suat Hayri Ürgüplü *ve* Naim Talu *mason başbakanlardandır Cumhurbaşkanlarından tek isim,* Celal Bayar. *Bir de Kıbrıs'tan* Rauf Denktaş *ki bir Ingiliz locasına bağlı imiş. Plevne Kahramanı Müşir* Gazi Osman Paşa, Namık Kemal, Ziya Paşa, Şinasi, Ali Suavi,

→

Agah Efendi, Marko Paşa, Ibrahim Müteferrika, Humbaracı Ahmet Paşa, Resneli Niyazi Bey, Talat Paşa, Cemal Paşa, Ömer Seyfettin, *Sovyetler Birliğinde TKP'ni kürmuş, Trabzon'a gelirken boğdurularak öldürülen* Mustafa Suphi, General Kazım Özalp, General Rafet Bele, General Ali İhsan Sabis, *geçenlerde vefat eden veteriner General* Süreyya Tahsin Aygün, General Neçmi Ökten, Rommel Asım *diye bilinen* Asım Eren, General Dr. Kamil Sokullu, General Recai Ergüder, Alb. Ertuğrul Alatlı, Orgeneral Eşref Manas, General Muhittin Okyayüz, Orgeneral Fahri Özdilek, Feneral Dr. Saim Bostancı, General Prof. Dr. Necmi Ayanoğlu, Org. Refik Tulga, Korgeneral Şefik Erensü *ve daha niceleri, bunların bir kısmını mesleğim gereği tanımıştım ve başka tanıdıklarım ticaret bakanı* Zühtü Velibeşe, Savunma Bakanı Refik Şevket İnce, İçişleri Bakanı Rüknettin Nasuhioğlu, Maliye Bakanı Halil Ayan, Sağlık Bakanı Nihat Reşat Belgez, Gümrük Bakanı Hadi Hüsmen, Tarım Bakanı Nihat İğriboz, Çalışma Bakanı Hulusi Köymen, İşletmeler Bakanı Muhlis Ete, *Menderes döneminin saygın bakanları idi. Sonra* Samet Ağaoğlu, Celal Yardımcı, Enver Güreli, Sıtkı Yırcalı, Hayrettin Erkmen, Fatin Rüştü Zorlu, Behcet Uz, Nedim Ökmen, Muammer Çavuşoğlu, Zeyyat Mandalinci, Mümtaz Tarhan, Medeni Berk, Sebati Ataman, İzzet Akçal, Haluk Şaman, Server Somuncuoğlu, *daha sonraları* Nasır Zeytinoğlu *ki rahmetli Gürsel'in Genel Sekreteri idi İçişleri Bakanı da olmuştu 27 Mayıs'ta,* Şahap Kocatopçu ve İhsan Sabri Çağlayangil, Ahmet Topaloğlu, Ihsan Gürsan ve Suat Hayri Ürgüplü, *ve aziz dostum* Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay, Prof. Orhan Alaç, Prof. Dr. İhsan Doğramacı *ve nice profesörler, politikacılar, sanatçılar, yazarlar, iş adamları, avukatlar v.b.*

İlhami Soysal'ın kitabı kanımca önemli bir kitap bu konulara meraklı olanlar için de. Altını çizdiğim tanış isimlere bakanda gittim eski günlere elimde olmayarak, çoğunu sevgiyle andım insan olarak ve de rahmetle.

- *Bu ara bayan yazarlarımızdan yapıtlarını severek okuduğum Tomris Uyar'ın Hür Yayınlar arasında çıkan Sesler, Yüzler Sokaklar'ını da bitirdim ve çok sevdim, selam ederim Uyar'lara.*

Haa, şimdi gözüme ilişti, İlhami'nin kitabının kapağının içine Neş'et Ertaş'ın bir türküsünün beytini not almışım, demek o sırada kağıt yoktu yanımda:

"İnsan olan insan sever
Bizden evvel gidenler hanı? "

SEÇMECE

23 ARALIK 1981 Cumhuriyet Gazetesinde birinci sayfada dört sütunluk bur başlık, üç satır:

"Kız Öğrencilerin başörtüsü tartışmalara yol açtı
Başörtüyü savunan Pamak
Meclis'te protesto edildi"

Oh yahu, o!. Adı ister Millet Meclisi, ister Danışma Meclisi ne olursa olsun meclis meclistir. İster halk seçsin, ister başkaları yine Meclis'tir. TDK sözlüğüne bikez daha baktım:

"Meclis is. Ar. 1, Bir işi konuşmak için yapılan toplantı ve toplantının yapıldığı yer: Büyük Millet Meclisi. İdare Meclisi, Aile mec.

2- Dostlar toplantısı: Dün geceki meclisimiz pek tatlı geçti.. Kurmak. Bir kaç kişi, konuşmak veya eğlenmek için toplanmak."

Böyle tanımlanıyor meclis. Danışma Meclisine Çanakkale'den seçilen yani Çanakkale Temsilcisi Bay Mehmet Pamak, İmam Hatip Lisesi kız öğrencilerinin başlarının açılması yolundaki kararı eleştirmiş, "Baş örtmek Allahın emridir" *demiş anhası minhası, anladığım kadarıyla biraz da ağır konuşmuş ve tıpkı eski meclislerde olduğu gibi bazı üyeler hatta çoğunluğu sıra kapaklarına vurarak konuşmacıyı protesto etmişler, olanları sanki görür gibiydim, kolay mı, yıllar yılı parlamento muhabirliği ve orayı izleyen muhabirlerin derneğinin de dört yıl başkanlığını yapmış idim zamanın bahrinde!. Çok severdik* "Hararetli celseleri" *yani hareketli oturumları, birleşimleri. Yani uyuyanları bile uyandıran toplantıları. Ah, sıcaktan öyle uyurdu ki sayın üyeler! Sonra fotoğraflarını çektin mi küplere biner idiler hepsinin kulakları çınlaya.*

Seçmece Sayın Pamak'ın bu konuşmasına ilk tepkiyi İstanbul Üyesi Hayrettin Seçkin göstermiş, "Talihsiz bir konuşma" *diye bağırmış. Hayrettin ismi tuhaf geliyor bana, ben O'na hep* "Hayri ağabey" *derdim, eşi az bulunur bir mason kişidir Hayri ağabey, dostlukları belleğimden çıkmaz, hep sevgiyle anarım kendisini ve de buradan özlem dolu selamlarımı iletirim, ağzına sağlık. Seçmece meçmece ama, önce insan, ağızlara kilit vurulur mu, ama bay Pamak, Meclis'leri karıştırmış anlaşılan. Sözlükteki ikinci bölüme seçildi zannetmiş kendisini, hani ne diyordu TDK'nun sözlüğünün ikinci bölümü?*

"Dostlar toplantısı: Dün geceki meclisimiz pek tatlı geçti. Kurmak. Bir kaç kişi, konuşmak veya eğlenmek için toplanmak"

Şurada açılalı kaç ay oldu? Gerçek Meclisi öğrenir amcaları, bay Pamak'lara bağırıp çağırmayın, bizim toprağımızdan çıkma, nane suyu nane şeker diye bir beyit vardı ya, öyle işte, olacak bunlar, sıra kapaklarına vurmadan oturulan meclisin içine bu gözle bakmalı, işi bu açıdan yorumlamalı, olacak bunlar, daha neler olacak. Nerede hareket ve oradadır bereket.

Ve de Yüce Mevlam kimseyi eşsiz, dostsuz, suzuz, sigarasız, rakısız, evsiz, barksız, topraksız, mektupsuz, dergisiz, gazetesiz, kitapsız, örgürlüksüz ve de meclissiz komasın.

Amin.

YAYINLAR

Tan Edebiyat Yıllığı 1982

Tan Kitap Yayın ve Ticaret Ltd. Şti. Aralık 1981.
M.C. Anday, Y. Kemal, B. Necatigil, N. Cumalı, F. H. Dağlarca, A. İlhan, T. Yücel, C. Süreya, Ö. İnce, B. Karasu, E. Ayhan, İ. Özel, M. Taner, E. Batur, T. Uyar, N. Gürsel, E. Özkök ve daha birçok yazarın 1982 yılı içinde çeşitli dergilerde yayınlanan denemelerinden şiirlerinden örneklerin toplu bir sergilenmesinin bulunabileceği bir derleme.

BARIŞ ÜSTÜNE

"En olası mutluluk ancak barışla birlikte gelendir."
" Ve Silahlar Sustu"
Bernard Clavel

HANİ böyle bazı sözcükler vardır duyar duymaz kuşatıveren sizi uzun uzadıya düşünmeden üzerinde, işte onlardan biridir barış, tıpkı özgürlük gibi, sevgi gibi...

Sonra usunuza kan gelir, çığlıklar, çocukların gözyaşı, yıkıntı gelir. Derken yavaş yavaş emek, insan, onur kavramları, doğanın dinginliği bu geçit töreninde yerini alır.

Şimdi barıştır boy gösteren ağır aksak. Beklenti kuşkulu bir sabırsızlığa, anlamsız ussallığa, kıyım insan onuruna yerini bırakmaktadır. İnsan varlaşmaktadır.

Barış ilkin kişinin bir iç dengesidir. Çünkü barış uyumluluğu anlatır baştan. Bu uyumluluk insanın içsel yapısında barış adına dengelenir. Bilgi ile bilinmeyen, arayış ile güven, doygunluk ile soruşturma, istek ile us, yönelim ile erdem hep ancak bir dengede huzur verebilir insana. Ve insanlar arası ilişkiler öncelikle bu huzur ya da huzursuzlukta belirlenir.

Öldürmenin insanın güdüsel bir yönü olduğu da öyle kolaycana evetlenesi bir görüş değildir. Aynı öldürmek gibi sömürü, eşitsizlik de doğal yapıda gerçekliğini bulmaz. Zira böyle bir temellendirme, önünde sonunda kıyımı, sömürüyü olanaklının ötesinde haklı kılar. Daha da önemlisi bu yaklaşımda barış adeta *'insana kar-ın'* gibidir. Doğrusu bu ya, bu insa- haksızlıktan başka bir şey değil-. Çünkü barış insanın doğasında -dır. Tüm aykırılıklar özünde bir -ncılaşma olgusundan başka bir -ğildir.

-plumsal gerçeklik, barış kav- ele avuca gelir biçimde -ağı toplumsal ilişkileri -miştir. Böylelikle barış -amı ile ilintisini kurar. -nca emek işbirliği zo- klemiştir. Ne zaman -tim, üretim ile de -i denge bozulmuş- *tmiştir."*

-nyanın usallığını -da gelişime koşut

bir değişim gösterir. Artık gerek insanlar arası ilişkiler ve gerekse toplumlar arası ilişkilerde barış gündeme yeni içeriklerle gelmektedir. Çok doğaldır bu. Çünkü insan gelişmekte, çarpıcı bir hızla da değiştirmektedir. Bu hızın şoku bir yana, sözügeçen yeni düzen de barış daha bir kaçınılmaz olmaktadır.

ÇAĞDAŞ DEVLET

Nitekim hak ve özgürlük, toplumsallaşma sürecinde eşitliği gündeme getirmiştir. Gitgide bu eşitlik kavramı soyut kimliğinden soyunarak, insanın günlük yaşamına ilişkin, bireyin devinim alanlarının bütünü üzerinde etkisini hissettirecek biçimde somutlama yoluna girmiştir kendini.

Bu gelişim iyi de olmuştur. Çünkü artık birey ödevlerinin bilincinde özgürlüğünü kullanmakta, kısacası barış hakedilmektedir. Daha bir açıkçana dendikte barış—ödev bağlamı bireysel bilinçte açığa çıktıkça, barışa hukuksal, dolayısıyla da birey açısından hak statüsünde güvenceye bağlanabilen bir kimlik kazandırmak olanaklı olmuştur.

Çağdaş devlet, toplumsal barışı varlığının amacı kılar. Çağdaş vatandaş, devletten, bu barışın gerçekleşimi için kişiliğine ait alana girilmemesini ve devlete düşen görevleri yapmasını bir hak olarak isteyen bilinçtir.

Hak, hukukdan sözedilince hoşgörü kavramı çağrışıyor hemen. Zaten barış da hoşgörü üzerine inşa edilir. Yalnız buradaki hoşgörünün bir özelliği var. Hukuk olunca yüküm usa geliyor. Bu hoşgörü ise salt yükümle ayakta durmaz. Belki şöyle demek daha doğru. Barışın temellendiği yükümlülük, hukuksal yaptırımla güçlendirilen bir sorumluluktur, ancak bunun özü ahlaksaldır.

Şu demeye gelir. İnsana inan varsa, erdemliliğine, insan olmaklık onuruna inan varsa barışın dayanağı olan sorumluluk da ahlaksaldır. Kısacası barış korkuda değil özgür seçimde sözkonusu olur. Eleştirinin olmadığı yerde seçenek aldatıcı —ki aslında yoktur— seçim özgür değildir. Barış denilen sessizlik bu noktada olsa olsa bilinsizliğin ve korkunun yansısından başka bir şey değildir. Nitekim bu sessizlik kolayca savaşa dönüşebilmekte, bireyler barış adına kolayca kan ve ölüm kusmaya itelenmektedir.

Buradaki ahlak anlayışı dogmatik, dinsel bir karekter taşımadığı gibi, tam tersine usla oluşturulmuş bir ahlak sözkonusudur.

Barış hoşgörüye temellendirildiğine göre acaba bir ödün verme süreci midir? Ödün hak sahibi oluşa karşın o hakkın isteyerek kullanılmamasıdır. Ölçülü kullanıldığında yüce kişiliği anlatır. Öldürmemek, uyumlu olmak, paylaşmak, insanları sevmek, emeği kadar istemek, bütün bunlar barışı sağlıyor. Bunların tersi hiç bir zaman hak olmamıştır ki, birey açısından barışa yönelim bir ödün olsun. Asla unutulmamalıdır, barışa katkı bir lütuf değildir.

Barışın olmadığı yerde insanın anlamı yoktur. Yıldırı yeryüzünde hiç bir toplumsal düzenin kaldırabileceği bir özgürlük olanağı değildir. Kendisi ile barış yapamamış insanların toplumudur yıldırı toplumu. Bu aykırıya yaşam hakkı tanımamak değildir. Aykırı demokratik sınırlar içerisinde etkin olacaktır.

Hemen eklemekte büyük yarar var. Aykırının olmadığı yerde barış da olamaz. Karşı oyun, azınlığın, istisnanın insanca şınırlar içerisinde at koşturamadığı bir alanda barış her an patlamaya gebe kuru bir boyun eğiştir. Oysa ki nitelikli bir başkaldırı bilinci barışa giden yolun vazgeçilmez dürtüsüdür.

Barışa ulaşmada kullanılan bu yöntemin sevgi ile örülü olması gerekir. Böylece barış ve sevgi koparılmaz bir ilişki içerisinde karşımıza çıkarlar. Sevmek de barış gibi *"kişi-insan"* olmaklık sürecinde oluşur. Her ikisi de özünde insanın doğasına giriktirler. İnsan usuyla onlara çağdaş biçimini, ussallığın harcıyla ölümsüzlüğünü, kısacası evrenselliğini vermektedir. Sevgi uyumun oluşturucu öğesi, barış ise sonucudur. Bu etkileşim dönüşerek süregider. İnsanlar sevdikçe barışa, barış içinde yaşadıkça da sevgiye ulaşırlar. •

EL SALVADOR'DA DEVLET TERÖRÜ

1981'DE DÜNYA

Haluk GERGER

ARAYIŞ, 1981'in Şubat ayında yayın yaşamına başlarken, ilk sayısında, *"şu sırada geçerli tüm göstergelerse, 1980'li yıllarda bunalımın büsbütün yoğunlaşabileceğini gösteriyor"* diye yazmış ve şöyle demişti: *"... 1970'li yılların ikinci yarısında ağırlık kazanmağa başlıyan tutuculaşma eğilimi, 1980'lerde büsbütün yaygınlaşıp keskinleşeceğe benzemektedir. Kimi çevrelerin iyimser bir tanımlamayla* "yeni sağ" *diye adlandırmak istediği bu eğilim, bir tür* "yeni fazişm"e *dönüşme belirtileri de göstermektedir."*

1981 yılı, gerçekten de, ARAYIŞ'ın öngördüğü biçimde, acılı, bunalımlı, sorunlarla dolu geçti. Dünyadaki *"yeni eğilimler"* sonucu, 1981'de insanlığın kutsal bellediği, yüzyıllar boyunca nice çileler çekerek koruyup geliştirdiği temel bazı hakları da yoğun saldırılara uğradı. 1981 yılında insanlığın üç temel hakkına dört bir yandan amansızca saldırıldı. ÖZGÜRLÜK-DEMOKRASİ, BARIŞ ve BAĞIMSIZLIK ile bu hakların yandaşları açısından zor bir yıl oldu 1981.

1981'DE ÖZGÜRLÜK VE DEMOKRASİ

Demokrasi, özgürlük ve yandaşları 1981 yılında yoğun saldırıların hedefleri oldular. 1981 yılında darbeler, darbe girişimleri birbirini izledi. Öyleki, 1981 yılında demokrasi, bunalım dönemlerinde askıya alınması gereken bir rejim modeline dönüştürülmeye çalışıldı. Böyle bir anlayışa meşruluk kazandırılmak istendi. Böyle olunca da, demokrasi düşmanları *"yapay bunalım"*lar yaratmak için daha da cesaret buldular, özgürlüğü boğmak için tuzaklar hazırladılar.

Friedmancılık ise, stagflasyon (ekonomik durgunluk ve enflasyon) çıkmazında *"hür teşebbüs"* ile demokrasi arasındaki keskin çelişkilerin *"model"*i oldu. 1981 yılı, hiç kuşkusuz, Friedmancı *"çözümler"*in demokrasiye indirdiği darbelerle anımsanacak. Yeni Amerikan yönetiminin *"otoriter-totaliter"* ayırımı ise, demokrasinin 1981 yılında güç politikası ve *"istikrar"* emellerine alet edilişinin çerçevesini oluşturd.

ARAYIŞ'ın birinci sayısında yazdığı gibi, sözde *"çözümleri zorla uygulatmak için çaba gösteriliyor, tertipler yapılıyor... bu tür çabalara demokrasi dayandırmak, gitgide zorlaşıyor"*du. 1981 boyunca da İngiltere'den Şili'ye, Polonya'dan Jamaika'ya, demokrasi zor bir uğraş oldu özgürlükten yana olanlar için.

Ve 1981'deki ağırlaşan bunalım, işsizlik, sefalet, yozlaşma, terör gösterdi ki, bunalımları aşmanın yolu, demokrasiyi askıya almaktan değil, ona işlerlik kazandırmaktan geçiyor. Bu da, 1981'in verdiği önemli bir ders oldu, anlamak, görmek isteyenlere.

1981 yılında ulusal ve uluslararası barış da ağır tehditler karşısında kaldı, yer yer bozuldu ve insanlık barış dolu günlerin özlemiyle yaşadı.

İç barış dünyanın birçok ülkesinde ortadan kaldırıldı. İç barışı çökertme tertipleri özellikle iki bölgede —Orta Doğu ve Latin Amerika'da— görüldü.

Orta Doğu'ya sızmak isteyen güçler, bölge ülkelerini özellikle kendi içlerinde bölmek ve onları bu yolla yönetme ve sömürme yöntemini uyguladı yılboyunca. Bunun acısını da en çok mazlum İran halkı çekti. Suikastler, terör, idamlar birbirini kovaladı bu ülkede. İç barış kan ve ateşle boğulmak istendi İran'da. Mısır'da, toplumundan soyutlanan, ülkedeki tüm muhalefeti ezen ve anlamlı bir diyalogu ortadan kaldıran Enver Sedat, sonunda, bir suikast sonucu yaşamını yitirdi. Bölünmüş Lübnan, 1981'i de iç barıştan yoksun geçirdi. Sağcı Hıristiyan komandoların terörü 1981 boyunca de sürdü bu ülkede.

Latin Amerika'da ise, *"büyük birader"*den alınan silahlarla sürdürülen Devlet terörü korkunç boyutlara ulaştı. Yeni Amerikan bütçesine göre dünyada kişi başına en çok Amerikan yardımı alan ülke olan El Salvador'da terör gün-

PAPA'YA SI

lük olay oldu. 1981 yılı içinde güçlerinin ya da onlara yardımcı şist birliklerin sorumlu olduk yetlerin 15000'e yaklaştığı E tam bir iç savaş yaşarken dan Honduras'a birçok ülkesinde de temel ir tutuldu, onbinlerce i li'de, Arjantin'de iç sanlar da *"kaybol* sanların aileleri b onlara sahip çık bombalandı, din

Bu arada, Avr de de iç barış y

Kızıl Tugayların terörü İtalya'da, Thatcher'in ekonomik politikası İngiltere'de, Frankocu faşist subaylar İspanya'da iç barış üzerinde ağır baskılar oluşturdular.

1981 yılı içinde dünyanın pek çok yerinde uluslararası barış da bozuldu. Orta Doğu'da, kuruluş sürecinin başlangıcından bu yana geçen tüm yıllarda olduğu gibi, 1981'de de İsrail barışın önündeki en büyük engeldi. İran-Irak savaşı 1981'de de sürdü. Ayrıca, ABD de Orta Doğu'nun barış gündemindeki baş yerini korudu. Kaddafi, Reagan yönetiminin *"baş hedef"*i olurken, Altıncı Filonun jetleri Libya uçaklarına saldırdılar. Mısır'da yapılan *"parlak yıldız"* tatbikatında Amerika Körfez bölgesine askeri çıkartma hazırlıklarını sürdürdü. Camp David Anlaşmasının iflasına karşın, Filistin halkının meşru çıkarlarını içeren bir barış planının oluşturulmaması, Orta Doğu'yu 1981'de de barış ve

URŞUNLAR VE AGCA'NIN ELİ...

güvenlikten yoksun bıraktı.

1981'de Doğu-Batı çatışmaları da tehlikeli bir tırmanış gösterdi. Afganistan'ın işgalinin sürdürülmesi ile Polonya'daki askeri darbe, uluslararası barışa Doğu Blokunun tehditlerini oluşturdu. Batı da ise, Reagan'ın tutumu, tehditleri, silahlanma programı, sorunlar karşısındaki tavrı, uluslararası barış için yeterince tehlike yarattı. Karşılıklı suçlamalar, tehditler ve tırmanan silahlanma yarışı, 1981'i Soğuk Savaş'ın karabasan dolu yıllarına benzetti. İki tarafın silahların denetlenmesi görüşmelerine yeniden başlamaları azçok bir ferahlık yaratmışken, Reagan'ın Sovyetler Birliği'ne yaptırımlar uygulayacağını açıklaması, göreli bir yumuşama umutlarının da sonu oldu.

Kısaca özetlemek gerekirse, Papa'nın vurulması, İRA militanlarının ölüm oruçları, Reagan'ın tehditleri, Polonya bunalımı, Afganistan, Avrupa'da sınırlı nükleer savaş planları, Begin, Acil Kaydırma Gücü, vs. derken, bütün bir yıl barış özlemiyle geçti. Belki de tek teselli, 1981 yılında Avrupa'da barış için milyonlarca insanın direnmeye kararlı olduklarını belli etmeleriydi. Ne yazık ki, 1981 yılı, barış düşmanlarının da tertiplerinde direneceklerini gösteren kanıtlarla da doluydu.

1981'DE BAĞIMSIZLIK

"...Az gelişmiş veya gelişme sürecindeki ülkeleri baskı altına alma ve bu ülkelerin rejimlerini sağ diktacılığa kaydırma eğilimleri de artıyor.. Dünya bunalımı ile birlikte uluslararası ilişkilerdeki gerilim de arttıkça, bazı güçlü devletler ve bazı ekonomik-mali güçler, stratejik açıdan önem verdikleri ülkelerde ne pahasına olursa olsun 'istikrar' sağlama ve onları *hem ekonomik bakımdan hem de güvenlik bakımından sımsıkı bağlarla kendilerine bağımlı kılma isteğini duymaktadırlar."*

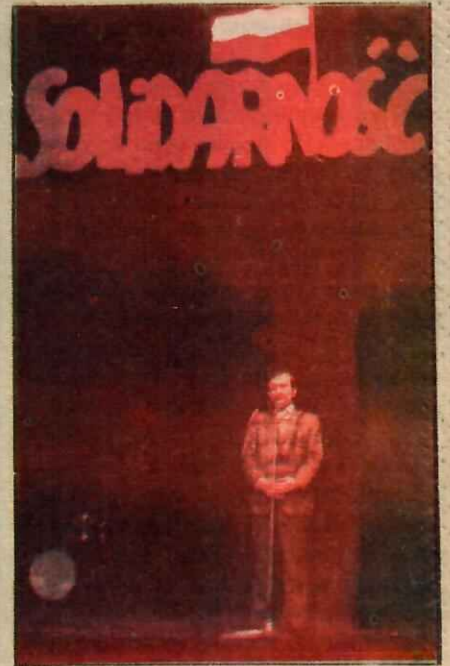
Bu satırlar da yılın başındaki ilk ARAYIŞ'tan. 1981 yılı gerçekten de, bir çok yoksul ülkenin bağımlılığının arttığı, arttırıldığı bir yıl oldu. Bağımsızlık savaşımı verenler ise, yine acı çektiler bu onurlu uğraşlarında, Dünya bunalımının yoğunlaşmasıyla ulusal bağımsızlığa saldırılar da arttı. Freidman barışı, birkaç büyük devletin başatlığında, onlar tarafından paylaşılmış bir dünya özlemini, yoksul ulusların bağımsızlığına saldırarak, dünya bunalımının bedelini bu ülkelerin halklarının sırtına yükleyerek giderdi 1981 boyunca. *"Denge ve istikrar"* maskesi altında kendi *"kanun ve nizam"*larının jandarmalığını yoksul uluslara yaptırmak isteyenler, tüm yıl boyunca bağımsızlık isteklerine karşı savaş açtılar. Egemen güçler, kimi yerde darbe ile, kimi yerde silahlı saldırıyla, kimi yerde de terörle, bağımsızlığı çökertmeye, ülkeleri kendilerine bağımlılaştırmağa çalıştılar. Bağımsızlık türküleri 1981 yılında çoğu yerde karanlık hapisanelerde söylenebildi ancak.

Yoksul ulusların bağımsızlığını güçlendirecek *"Yeni Bir Uluslararası Ekonomik Düzen"* arayışı ise hep baltalandı 1981 yılında. Doğu bloku bu baltalamayı katı bir ilgisizlik, Batı dünyası ise her zamanki ayak diremesiyle, birlikte gerçekleştirdiler. Buna karşılık, silahlanma yarışı, savaşlar, ekonomik dengesizlikler yoksulu daha yoksul, bağımlıyı daha bağımlı yaptı 1981'de.

UMUT İNSANDA

Genel hatlarıyla 1981 de ortaya çıkan tablo bu. Tüm yıl boyunca barış, bağımsızlık ve özgürlük üçlüsüne karşı verilen evrensel savaş tek bir hedef üzerinde odaklaşarak bu savaşı verenlerin yıkılışlarının da tohumlarını attı. Özgürlüğe, barışa ve bağımsızlığa karşı savaşmak, temelde, insana ve emeğine saldırmaktır. Nitekim, 1981 yılı emekten yana olanlar için zor bir yıl olmuştur. Ama, 1981 yılında dünyanın her yerinde emekçiler, barışa, demokrasiye, bağımsızlığa karşı çıkanların aslında kendileri ile savaştıklarını da gördüler. Böyle bir savaşın kazanılamayacağını da gösterdi 1981 yılı. Tarihin şaşmadan yürüdüğünün bilincinde olanlar için 1981 yılının tablosu, dolayısıyla, hiç de karanlık değil. İnsana, insan kişiliğine ve emeğine güvenenler 1981'de de kazandılar. ARAYIŞ'in ilk sayısında belirttiği gibi, *"Düşüncedeki düğümleri çözmekten aldıkları güçle, insanlar ve toplumlar, en ağır bunalımları aşabilmişlerdir, yine aşacaklardır."* Umut da insanda, kazanan da insan. Bu 1981 yılında böyleydi, ilerde de hep böyle olacak.

(HAFTAYA 1981'DE TÜRKİYE)

GOLAN'IN İLHAKINA TEPKİLER

Mısır Büyükelçisi Mohamed Wafaa HEGAZY ile İran Büyükelçiliği Müsteşarı Abdulkasım İçtihadi İsrail'in Golan'ı işgaline ilişkin olarak şunları söylediler:

SORU: İsrail'in Golan'ı ilhak etmesini nasıl karşılıyorsunuz?

BÜYÜKELÇİ HEGAZY

İsrail'in bu hareketini lanetlerken bunun bir hiç ve hükümsüzlük sembolü olduğuna inanmaktayız. Çünkü bu bölgede sağlanmaya çalışılan tüm barış çabalarını engellemektedir.

Bunun yanısıra bu hareketi Kamp David anlaşması hükümlerine ve ruhuna yapılmış bir tecavüz olarak nitelemekteyiz ki Kamp David 242 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Yasası esaslarına dayanarak İsrail ve Arap Ülkeleri arasındaki anlaşmazlığa barışçı bir çözüm bulmanın önemini vurgulamaktadır.

Bu yasanın en belirgin yanı ise 1967 Haziran'ında İsrail tarafından işgal edilmiş Arap topraklarından İsrail Askeri güçlerinin geri çekilmesidir.

Bu durumda İsrail'in Golan tepelerini ilhak etmesi hem Kamp David Anlaşmasına hem de 242 sayılı yasaya karşı yapılmış çok çirkin bir tecavüzdür. Böyle bir hareket düşmanlığı ve bölgedeki yoğunlaşmış tansiyonu fazlalaştırmaktan ve hatta Orta Doğu'yu patlamaya hazır bir noktaya getirmekten öteye geçemez. Tüm bunlara karşın Mısır, İsrail'in bu kararını protesto etmekte ve barış sever bütün güçlerinde kınamasını istemektedir. Bunun yanısıra tüm barış sever güçlerin birleşerek bu tırmanan tehlikenin üstesinden gelmeye ve bölge devamlı ve kalıcı bir barışı yerleştirmeye çaba vermelidir.

MÜSTEŞAR ABDULKASIM

İran İslam Cumhuriyeti bu gibi teşebbüslere yüzde yüz muhaliftir. İsrail bu teşebbüsüyle Müslüman ülkelerde, müslüman ülkelerin toprağında gözü olduğunu gösteriyor.

Biz İram İslam Cumhuriyeti olarak sadece bu teşebbüslere karşı olduğumuzu söylemiyoruz. Biz İsrail'in varlığına karşıyız. Öyle bir devlete karşıyız. Çünkü Amerika'nın yardımıyla Ortadoğu'da arazisini çoğaltmaya çalışan bir ülkedir. Amerikan ajanı olarak faaliyet göstermektedir.

YAŞATILMAYA ÇALIŞILAN FAHD PLANI VE ORTADOĞU

Bilindiği gibi, Suudi Arabistan, Orta Doğu'da, bir yandan Filistinlilere yaşama hakkı ve yeri tanıyan, bir yandan da İsrail'in varlığını sürdürebilmesini öngören, *"Fahd Planı"* diye anılan bir bağdaştırıcı tasarıyı uluslararası kamuoyuna sunmuştu. Ancak, Fahd Planı, geçen Kasım ayında yapılan Fez doruğunda Arap ülkelerinin büyük bölümünce onaylanmamıştı. Buna karşın, Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Prens Suud El-Faysal, *"The New York Times* gazetesine geçen hafta verdiği bir demeçle, Fahd Planı'nın yeniden canlandırılması girişimini başlatmıştır.

Suudi Arabistan Bakanı'na göre, Filistinlilerin haklarını tanıması ve işgal ettiği Arap topraklarını geri vermesi koşuluyla İsrail'in varlığı kabul edilebilecektir. Ancak, belki de Fahd Planı'nın en çok aksayan yanı da burada: Daha dün, Golan tepelerini ülkesine kattığını açıklayabilen bir İsrail, nasıl olacak daişgal ettiği tüm Arap topraklarını geri verecek ve Filistinlilerin haklarını tanıyacak?

Bundan sonraki gelişmeler ne olursa olsun, Orta Doğu barışıyla ilgili yorum yapabilmek için, herhalde 1982 ilkbaharını beklemek gerekecek. Çünkü İsrail'in Mısır'a, daha önce vardıkları anlaşma uyarınca Sina Yarımadasını geri verip vermeyeceği de o zaman belli olacak. Yeni Mısır Başkanı'nın da İsrail'le ve dolayısıyla öteki Arap devletleriyle olan ilişkilerini bu tarihten sonra gözden geçirmeye başlaması beklenmeli.

"KAPKARA GELECEĞİ"

"Bayrağımızdaki yeşil; dağlarımızın ve ovalarımızın, beyaz; tertemiz yüreğimizin, siyah; düşmanımızın kapkara geleceğinin, kırmızı ise; topraklarımız için dökülen kanlarımızın rengidir"

Filistin Devrimi'nin yıldönümü nedeniyle Marmara Otelinde düzenlenen kutlama gecesinde sunucu bunları söylerken salon ellerinde silah ve Filistin Bayrağı taşıyan küçük Filistinli çocukları coşkuyla alkışlıyordu.

Çocukların elindeki silah göze ister hoş görünsün isterse görünmesin bir gerçeği çok açık vurguluyordu. Bu Filistin'in ve Filistin Halkının gerçeğiydi. Filistinli elinden alınan toprakları için döğüşüyordu, döğüşecekti. En küçüğünden en büyüğüne kadar Filistin folkloründen örnekler veren, Filistin Halk türküleri söyleyen Filistinlilerin "Davaları"na inançları gözlerinden okunuyordu. Filistin Bayraklarıyla gösteri yapanlar sık sık zafer işareti yapıyorlardı.

Filistin Devrimi'nin yıldönümünde düzenlenen toplantıya başta Ortadoğu ülkeleri temsilcileri olmak üzere kalabalık bir davetli topluluğu katılmıştı. Hükümet adına Dışişleri Bakanı İlter Türkmen'de toplantıya katılanlar arasındaydı.

PARASIZ SAĞLIK HİZMETİ

Turhan TEMUÇİN

1970'li yılların başında, zamanın Sağlık Bakanı Ankara Numune Hastanesinde yaptığı bir toplantıda şöyle diyordu:

"Hastane gelirleri yılda 25 milyon lira civarındadır. Bu para Sağlık Bakanlığı için büyük bir para değildir. Döner sermaye geliri olan bu parayı Bakanlık olarak karşılıyabiliriz. Bu nedenle lütfen hastanelerinize başvuran hastalardan ısrarla para istemeyiniz. Yoksul olduğunu beyan edenden para almayınız."

Bu görüş belki de Türkiye'de ilk kez bir Sağlık Bakanı ağzından vurgulanıyordu. Ve son derece önemli idi. Parası olmadığı için hastane hizmetlerinden yararlanamayan insanların bulunabileceğini düşünmek bile bir çağ dışı anlayıştır.

Çağımızda, hemen tüm ülkelerde sağlık hizmeti çeşitli sistemlerin yürürlüğe konması ile parasız hale getirilmiştir. Kimi ülke Genel Sağlık sigortasını uyguluyarak, kimi ülke prim sistemi ile, kimi ülke de tüm giderleri devlete ödeterek sağlık hizmetlerini parasız yapmıştır.

Bizde ise, Emekli Sandığı S.S.K. Ordu ve Bağ-Kur gibi kurumların mensupları dışında kalanlar için parasız sağlık hizmetinden yararlanmak pek söz konusu değildir. Oysa geriye bu kurumlardan hiç birisine bağlı olmayan bir büyük çoğunluk kalmaktadır. İşte bu, genellikle kırsal kesimin insanlarından oluşan büyük çoğunluğun sağlık hizmetlerinin nasıl yürütüleceğine ilişkin bir açıklık yoktur. Muhtardan getirilen fakirlik belgesinin geçerliliği tartışmalıdır.

Geçtiğimiz hafta gazete sütunlarında bazı tıp adamlarının tüm yükün hastanelere yüklenemiyeceği şeklinde açıklamaları oldu. Bu elbette ki yanlış bir görüştür. Ve elbette ki tüm yük hastanelerin döner sermayelerinden değil ama, devletten rahatlıkla istenebilir.

Geçtiğimiz yıllarda siyasal nedenlerle bazı temel maddelerin maliyetinin altına satıldığı, yani devletin sübvansiyon yaptığı unutulmamıştır. Örneğin benzin uzun yıllar bu ülkede sübvanse edilmiş ve maliyetinin altında satılmıştır. Oysa o sübvanse edilen benzinden varlıklarının sınırı olmayan kişiler de yararlanmıştır. Gübre de sübvanse edilmiş ve sübvanse edilmiş gübreden de toprak ağaları da yararlanmıştır.

Sağlık hizmetlerinin ise bir özelliği vardır. Ücretsiz sağlık hizmeti genellikle adına *"Üçüncü sınıf"* dediğimiz çok yataktan oluşan koğuşlarda yatanlara götürülen hizmettir. Yani bu gün bir devlet hastanesinde bir vatandaş *"ücretsiz"* işleme göre yatacaksa *"üçüncü sınıfta"* yatacaktır.

Varlıklı hiç kimse *"üçüncü sınıf"* işleme göre hastaneye yatmak istemez. Böylece üc retsiz anlayışın daha baştan kötüye kullanılması önlenmiş demektir.

Şu önümüzdeki kısa dönemde yıllar önce zamanın Sağlık Bakanı'nın şöyledi̇ği şekilde *"Yoksul olduğunu beyan edene"* ücretsiz sağlık hizmetinin verilmesi çok yerinde bir önlem olacaktır. Böylece hastenelerdeki bazı büyük sıkıntılar kendiliğinden önlenecektir. Devletin bu gibi kişilere götüreceği sağlık hizmetinin karşılığını ödemesi, bir bakıma sübvanse etmesi pek o kadar büyük bir yük değildir.

Buna karşılık devlet hastenelerinde özel ya da birinci sınıf yatak ücretlerinin belli ölçüde arttırılması aradaki farkı giderecek bir çözüm yoludur.

Bunların hiç birisi de olmasa, devlet bu sağlık hizmetlerinin karşılığının tamamını ödese de sağlık hizmeti gibi vaz geçilmez bir büyük hizmeti karşılıksız vermenin onuru bile devlete yeter. Kaldı ki bu hizmetin verilmesinin devletin görevi olduğu da Anayasamızda yazılıdır.

İleri dönemde bir genel sağlık sigortasının çakırılması artık kaçınılmaz bir görevdir. İyi hazırlanmış bir genel sağlık sigortası Türkiye'nin sağlık sorunlarının tümünü çözecektir.

Geçtiğimiz hafta Libya'dan dönen dostumuz Erol Tuncer, Libya'daki sağlık hizmetlerini ballandıra ballandıra anlatıyordu:

"Bölgesel hastanelerde hasta sıkışıklığına meydan vermeden rahat rahat muayene ve tedavi olabiliyorsunuz. Karşılığında para almıyorlar, ahret soruları sormuyorlar, direkt olarak hastalığınızla ilgileniyorlar. Bazı eczaneler ilaçları da bedave veriyor" diyordu Erol Tuncer.

Libya Sosyalist bir ülkedir. Ama aynı kıtadaki Suudi Arabistan sosyalist değildir ve orada da sağlık hizmetlerini devlet yükümlenmiştir ve bu hizmetleri daha iyi verebilmek için Türkiye'den milyonlar vererek doktor transfer etmektedir.

Vatandaşın sağlıklı olması demek, devletin de sağlıklı olması demektir. Bu gerçeğin en iyi bugün değerlendirilmesi gerekmektedir. Değil özel muayenehaneye devletin hastenesinin ücretine bile gücü yetmeyen insanlarımızın sağlığını korumak devletin birinci görevidir. Bu görev mutlaka yerine getirilmelidir.

İZMİR' DEKİ SERGİLER

AK SANAT GALERİSİ

Mehmet SABIR-Cahit KOÇÇOBAN'ın karma resimleri 21 Ocak 1982 gününe kadar sergileniyor.

İŞ BANKASI SANAT GALERİSİ

15 Ocak 1982 tarihine değin Necla ERK'in resim sergisi izlenebilir.

FÜZAN SANAT GALERİSİ

Ayşen GÜREL'in açtığı porselen sergisi 15 Ocak 1982 tarihine kadar açık.

RESİM HEYKEL MÜZESİ

Alman Kültür Merkezi tarafından düzenlenen HAP GRİESHABER'in ağaç baskı resim sergisi 15.1.982 tarihlerine değin izlenebilir.

Almanya'nın REUTLİNGEN kentinde doğan Mayıs 1981 'de ölen HAP GRİESHABER ekspresyonist ressam-oymacı-grafiker ve sanat eğitimcisidir. İzmir'deki sergide sanatçının ağaç baskı eserleri izlenecek.

Galerinin ikinci bölümünde ise Mimar Tufan AYKAYIN'ın yağlı boya karikatürleri sergileniyor.

TÜRK-İŞ'İN RAPORU

Bilindiği gibi Türk-İş Yönetim Kurulu 12-15 Ocak 1982 tarihleri arasında Seyfi DEMİRSOY'un ölümünün 8. yıldönümünde Samsun'da toplanıyor. Bu nedenle Türk-İş İcra Kurulu tarafından hazırlanan çalışma raporunda ilginç olabilecek bazı paragrafları okurlarımızın bilgisine sunmayı uygun bulduk.

"Sayın üyeler; içinde bulunduğumuz geçiş döneminin özelliklerine uymak, demokrasimizin yeniden kurulması ve ekonominin düze çıkarılmasına ait gayretlerin samimiyetle değerlendirilmesini yapmak ve olumlu çalışmaları desteklemek mecburiyetindeyiz." S.6

"KARAR 6-7 Şimdiye kadar dış ilişkileri yürüten Türk-İş Genel Başkanı'nın Türk-İş Yönetim Kurulu toplantısında verdiği bilgi ve takip ettiği politikanın onaylanmasına ve bu politikayı sürdürmesi için tam yetki ile yetkilendirilmesine;" S.10

"KARAR: 2- Halen MGK Genel Sekreterliğinde olduğu bilinen 274 Sayılı Sendikalar Kanunu, 275 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu ile 1475 Sayılı İş Kanunlarında öngörülen değişikliklerin önerilerimiz doğrultusunda değerlendirilerek yürürlüğe konulmasını teminen ilgili ve yetkililere uygun bir şekilde duyuruların yapılmasına,

UYGULAMA: 2- Yeni yasal düzenlemeler hakkındaki Türk-İş görüşü Sayın Bülend ULUSU'ya intikal ettirilmiştir." S.11

"e) 657 Sayılı Devlet Memuru Kanununun Bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı maddelerinin kaldırılması ve bazı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı:

Bu tasarı, Konfederasyonumuzu işçi-memur ayırımı bakımından yakinen ilgilendirmektedir. Konfederasyonumuzun, işçi-memur ayırımı hakkında görüşü, öneri olarak ileri sürülmüştür." S.29

(TÜRK—İŞ'İN GÖRÜŞÜ ALINMADI: Bu arada UBA muhabirinin görüşüne başvurduğu Türk-İş Eğitim Sekreteri Kaya Özdemir:... Bir başka soru üzerine, işçi-memur ayırımı gibi çok önemli bir sorunu çözümleyeceği ileri sürülen bu yasa tasarısının, Türk-İş bünyesinde oluşturulan mevzuat komisyonu tarafından hazırlanmadığı gibi, bu konuda Türk-İş'in görüşününde alınmadığını söyledi." CUMHURİYET 5.1.1981)

EĞİTİM ÇALIŞMALARI

"AİLE SAĞLIĞI VE PLANLAMASI PROJESİ— Merkezi Bangladeş'te bulunan ve uluslararası gönüllü bir kuruluş olan FPIA (Uluslararası Aile Planlaması Derneği) *ile yaptığımız görüşmeler olumlu biçimde sonuçlanmıştır. Varılan mutabakata göre, 1 Mayıs 1982 tarihinden itibaren, Türk-İş Eğitim Genel Sekreterliği bünyesinde bir* İşçi Sağlığı Bölümü *kurulacaktır. Söz konusu projenin bütün masraflarının uluslararası kaynaklardan karşılanmasında sağlanmıştır. İlk 18 aylık süre için, yaklaşık 125 milyon liralık bir kaynak gerçekleştirilmiştir. İlk dönemin başarı oranına göre FPIA ile yeniden müzakereler yapılacak ve toplam 5 yıllık bir süre, 12-18 aylık aşamalar halinde ayrı ayrı ele alınıp planlanacaktır." S.39*

"AAFLI İLE İLİŞKİLERİMİZ: 12 Aralık 1973 tarih ve 14740 Sayılı

→

TÜRK-İŞ AAFLI İŞBİRLİĞİ

Her biri 12 kişilik 10 sıradan oluşan 120 koltuklu bir salon...

Arada iki tane boş koltuk var. Birisi kürsüdeki konuşmacıya ait. Pencere kenarına sıralanmış 14 sandalyede oturanlarla birlikte gazeteciler hariç semineri izleyenlerin sayısı 132.

"Amacımız İşçi Pazarı değil Kooperatiflerdir" ve *"Kooparatifleşmede önder sendikalardır"* yazılı iki pankarttan başka bir de Türk-İş ve AAFLI'nın birlikte düzenledikleri her seminerde bulundurulmasına özen gösterilen Atatürk'ün bir sözü *"Kooperatif teşkilatı her yerde sevilmiştir"*.

İyi düzenlenmiş bir Başkanlık divanının sağ tarafındaki, konuşmacıların bulunduğu kürsünün ardında, büyük boy bir çiçek var. Üzerindeki kuşakta *"Tek Gıda İş Sendikası"* yazmakta. Gazeteciler salona girdikten birkaç dakika sonra farkediyorlar, çiçeğin tek olduğunu. Birisi *"Aaa, ne kadar ayıp"* diyor. *"Koskoca Türk-İş seminer düzenlemiş, bir tek sendika sahip çıkıyor. Hayret neden acaba?"* diye yüksek sesle düşünüyor.

Türk-iş ve AAFLI (Asya, Amerika Hür Çalışma Enstitüsü) ortak bir kooperatifcilik semineri düzenlemişler. Ege Üniversitesi İktisat fakültesi öğretim üyeleri de katılmışlar. Ama salonda AAFLI görevlisi yok.

Merak bu, hemen Sayın Orhan Erçelik'i yakalayıp soruyoruz: *"Sayın Erçelik, bu seminerin Türk-İş ile AAFLI'nin bir ortak çalışması olduğu daha evvelce açıklanmıştı. Oysa salonda hiç AAFLI temsilcisi göremedik. Neden acaba?"*

"Önce Hoşgeldiniz" diyor Erçelik. İtibar ve nazik bir kişi olduğu izlenimini bırakıyor insanın üzerinde ilk bakışta. Not aldırırcasına yavaş ve özenle soruyu şöyle yanıtlıyor: *"AAFLI görevlileri 1982 yılı program çalışmaları nedeniyle bu seminere katılamadılar. Kaldı ki, bu seminerin amacı kooperatifçilik konusunda İzmir Bölge Birliği'nin kurulmasına yöneliktir. Bu konuda Türk-İş AAFLI ortak çalışması 1976-1977 yıllarında başlatılmıştır. Bu dönem içerisinde AAFLI görevlileri, Türk-İş yetkililerinin de katıldıkları ön çalışmalarını daha evvelce birlikte tamamlamışlardır."*

"Peki Sayın Erçelik, AAFLI'nın bu seminere katkısı nedir?" şeklindeki sorumuza aldığımız yanıt ise hayli ilginç. Orhan Erçelik, önce Türk-İş ve AAFLI'nın 1973 yılında alınan bir Bakanlar Kurulu kararına dayanarak ortak bir çalışma organizasyonuna girdiklerini açıklamak gereğini duyuyor. Ve şöyle sürdürüyor konuşmasını *"AAFLI, Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (AFL/CIO) bünyesindeki bir kuruluştur. Türk-İş ve AAFLI arasındaki işbirliği ise, proje uzman ve parasal olanaklar alanında ortak bir çalışma yapmak üzere vücut bulmuş bir mekanizmadır. Bu sorunuzla neyi öğrenmek istediğinizi anlıyorum. Elbet bir maddi katkı söz konusudur. Ancak herşey, denetim, planlama ve programlar Türk-İş tarafından hazırlanır ve Türk-İş tarafından yürütülür."*

Türk-İş'e bağlı, Tek Gıda İş Sendikasının çeşitli işyerlerinde bulunan 16 tüketim kooperatifinin, DYF-ış, Yol-İş, Çimse-İş ve Teksif Sendikalarının tüketim kooperatiflerinin katılması ile oluşturulması umulan İzmir Bölge Birliği'nin kurulmasından sonra kimlerin bu birliğe katılacağı merakla bekleniyor Ege'de.

Resmi Gazetede yayınlanan Hükümet Kararnamesi uyarınca yürütülmekte olan AAFLI projesini tekrar gözden geçirmek ve Türk-İş'in belirleyeceği ihtiyaç ve ilkelere göre ülkemizin daha fazla yararlanmasını sağlamak amacıyla, Genel Eğitim Sekreterliğimizce hazırlanan bazı öneriler ve 1982 Çalışma Programı Taslağı, Genel Başkanımızın ABD ziyareti sırasında AFL-CIO yetkilileriyle müzakere edilmiş ve genel olarak tasvip görmüştür. Bu çerçeve içinde, AAFLI Türkiye Bürosuyla da görüşmeler yapılmış, 1982 ve sonrası için daha yararlı ve verimli çalışmaların gerçekleştirilmesi için ilke mutabakatı sağlanmıştır." S.39-40

"Denizcier ayrıca, 1982 yılı TÜRK-İŞ/AAFLI Ortak Projesi konusunda AAFLI üst düzey yetkilileri ile görüşmelerde bulunarak projelerin daha sağlıklı ve Türk-İş ilkelerine uygun bir biçimde yürütülmesini ele almış ve bu konuda mutabakatı sağlamıştır." S. 135 (ABD ziyaretinde).

"ILO Türkiye Temsilciliğine Mr. Bruce Mac Donald'ın atanmasıyla, ilişkilerimizde karşılıklı güven ve işbirliği esasına dayalı yararlı gelişme ihtimalleri gözlenmiştir." S.41

"İşçinin Yaşama ve Çalışma Çevresinin ve Şartlarının iyileştirilmesi" diye tercüme edebilen bu yeni anlayışı ülkemizde tanıtmak ve benimsetmekle, Türk işçilerine önemli bir hizmet sağlanacağını düşünerek, adı geçen programı 1 Aralık 1981 günü Ankara'da Türk-İş Genel Merkezinde düzenlenen PIACT Bilimsel Danışma Kurulu toplantısı ile fiilen başlatılık." S.41

"5. PIACT'IN ÖNEMLİ SLOGANLARI NELERDİR? (A) İş, işçinin hayatına ve sağlığına saygı duyulmalıdır. (B) İşten geri kalan boş zamanında işçinin dinlenme ve eğlenme olanakları olmalıdır. (C) İşçinin kişisel yeteneklerini ve kişiliğini geliştirip topluma hizmet edebilmesi için çalışma koşulları olanak tanımalıdır."S.44

"SENDİKALAR KANUNUNDAKİ DEĞİŞİKLİKLERİ DİKKATE ALARAK YAPILAN HAZIRLIK ÇALIŞMALARI: Çalışma hayatımızı özellikle 274 Sayılı Sendikalar yasasında yapılması düşünülen ve MGK gündeminde bulunan bugün yarın çıktı çıkıyor gözüyle bakılan değişiklikleri de dikkate alarak Konfederasyonumuzda buna paralel çalışmalar sürdürülmektedir.." S.51

"981/2532 - 19.8.1981 Alman Sendikalar Birliği (DGB) Genel Merkezi. Konu: Türk - Alman Sürekli Sendika Komisyonu bu yılki toplantısı Hk. Sevgili meslektaşım Schwab, ... Uyguladığımız usule göre bu yılki toplantı ülkemizde yapılacaktır; toplantının yılbaşından önce size uygun bir tarihte ve istediğiniz bir ilimizde yapılmasını öneririz.... Ancak, bu davetimize Schwab imzası ile alınan 15.9.1981 tarih 356 Sayılı yazıda "Bu yıl programlarının dolu olduğu; görüşmenin ancak önümüzdeki yıl gerçekleşebileceği" bildirilmiştir. Avusturya Sendikalar Birliği ile bu yılki görüşmelerimiz Avusturya'da yapılacağından davet yazısı beklenmiş, ancak bu güne kadar bir davet alınmamıştır." *S.54-55*

"SOSYAL GÜVENLİK KURULU ONUNCU TOPLANTISI." S. 63-124

"SAKATLARI KORUMA MİLLİ KOORDİNASYON KURULU YILLIK FAALİYET RAPORU." S. 125-131

"Diğer taraftan Asya Sendikalar Birliği (ARO) Başkan Vekili olan ve Genel Kurul tarafından yeniden Histadrut Genel Sekreterliğine seçilen Y.Meshel ile bir görüşme yapılmıştır. Bu görüşmede özellikle 12 Eylül öncesi ve sonrası Histadrut'un Uluslararası alanda Türk-İş'i tam olarak desteklemesi ele alınmış ve bundan böyle de gerek ARO ve gerekse ICFTU bünyesinde Histadrut'un Türk-İş'i desteklemesi mutabakatı sağlanmıştır." S.132

"AFL—CIO Genel Başkanı L.Kirkland ile daha önceden alınmış randevu gereği 15 Kasım Pazar günü saat 15.00'de bir görüşme yapılmıştır. Bu görüşmede Denizcier özellikle Batı Avrupa sendikacılığı ile bu sendikacılık içinde yer alan Hıristiyan ve Komünist sendikaların Türk-İş aleyhindeki çalışmalarını dile getirmiş ve ülkemizdeki son gelişmeleri aktarmıştır. Ayrıca, AFL-CIO'nun yeniden ICFTU'ya dönmesi ele alınmış ve bu dönüş sonucu başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere hür dünya ülkelerindeki sendikacılığın daha da kuvvetleneceği konusunda karşılıklı fiki. alış-verişinde bulunulmuştur." S.134.

"ANKARA'DA TÜRK—İŞ'TE VARDIR" diyen Seyfi DEMİRSOY şimdi hayatta olsaydı acaba ne derdi?

ÇGD' NİN YARIŞMA SONUÇLARI BELLİ OLDU

Çağdaş Gazeteciler Derneği yılın gazetecilerini seçti.

Geleneksel yarışmada bu yıl ilk kez, Anadolu Basını, üç büyük kentin basınından ayrı olarak değerlendirildi. Çeşitli illerden çok sayıda gazetecinin katıldığı yarışmada Anadolu Basını geçen yıllardan çok daha başarılı görüldü.

TRT, Basın-Yayın Yüksek Okulu ÇGD, AİTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu ve Basın temsilcilerinden oluşan Jüri'nin ödüllendirdiği 26 gazeteciden başka ÇGD Yönetim Kurulu iki özel ödül verdi. Bunlardan Abdi İpekçi ödülü, 25 yıllık meslek yaşamıyla Türk Basını'na yaptığı katkıdan dolayı Gazeteci İlhami Soysal'a, Ümit Kaftancıoğlu ödülü de düşünce alanına yaptığı katkıdan dolayı Doçent Dr. Server Tanilli'ye verildi.

Ödüller, daha sonra düzenlenecek Ödül Gecesinde dağıtılacak.

ANKARA' DAKİ SERGİLER

TURKUVAZ: Yusuf Katipoğlu'nun resim sergisi 28. Ocak. 1982 tarihine kadar izlenebilir.

TAKI: Rahmetli Turgut Zaim'in gravür baskıları 12. Ocak. 1982'den itibaren üç hafta sürekli izlenebilir.

EVRENSEL SANAT GALERİSİ: Orhan Taylan'ın resim sergisi 22. Ocak. 1982 tarihine kadar izlenebilir.

VAKKO: Nejat Devrim'in resim sergisi 31. Ocak. 1982 tarihine kadar izlenebilir.

LEVNİ SANAT GALERİSİ: Fotoğraf Sergisi Şemsa Pozcu'nun 6 Ocak 1982 izlenebilir.

VEFAT

Dergimiz sanat sayfası yazarlarından Özcan Yurdalan'ın biricik oğlu küçücük gözlerini dünyaya kapattı. Değerli arkadaşımızın acısını paylaşırken, kendisine ve eşine dayanma gücü, küçük Yurdalan'a Tanrı'dan rahmet dileriz.

ÖDÜL MÜ ÖDÜN MÜ?

Bürhanettin AHİPAŞAOĞLU

Geçtiğimiz hafta, Türkiye Ziraat Odaları Birliği'nin hizmeti olarak *"Türk çiftçisinin onur günü"* düzenleyerek, ülke tarımına *hizmet verenler* ve *emeği geçenleri* ödüllendirdi.

Ödül verilenlerden biri de *"Cumhuriyet Döneminin Son Tarım ve Orman Bakanı"* olması nedeniyle Prof. Dr. Sabahattin Özbek'ti. Mikrofondan bu isim okunduğu zaman, verilen plaketin *"Ödül mü yoksa ödün mü"* olduğu tartışılmaya başlanıyordu.

Salondaki çiftçilerin sesi gittikçe yükseliyordu:

"Gübre, traktör, tohumluk, damızlık, ilaç fiyatları arttı, bu üretim girdilerini alıp kullanamıyoruz, sadece "vitrinde" seyrediyoruz."

"Bütün girdi fiyatlarına inanılmayacak kadar zam yapıldı, ürünümüzün maliyeti yükseldi fakat, verilen taban fiyatı emeğimizi karşılamadı."

Sattığımız fındığın, pamuğun çayın... Bedelini henüz alamadık."

"19 milyon ton buğday ürettik diyorsunuz, üretim çok diyorsunuz düşük fiyat veriyorsunuz, sonra da buğdağ ithal ediyorsunuz."

Yağ darlığı, soya ekimi ile kaldırılacak diyorsunuz, oysa öngörülen ekilişin 1/4'ü ancak gerçekleşmiştir."

"Dekardan 400 kiloya kadar soya aldık diyorsunuz, biz 100 kiloyu bile alamadığımızı biliyoruz."

"Ayçiçeği ekiliş alanları 1 milyon dekar azaldı, döviz karşılığı yağ ithal edilerek, başka ülkelerin çiftçilerine yardım ediliyor."

"Yüksek fiyattan alıp kullanamadığımız gübrenin 3,5 milyon tonu, Türkiye Zirai Donatım Kurumu'nun depolarında ve açıkta bekletilerek çürütülüyor."

"İyi nitelikli tohum bulamıyoruz."

"Et ve Balık Kurumu hayvanlarımızı, Süt Kurumu sütümüzü maliyetine bile alamıyor, hayvancılığımız çöküyor."

Evet, geride bıraktığımız 20 yıl tarım kesiminde yıllık büyüme hızı ortalama yüzde 3,3'ü bulmuştu. W. BVKP'nında ise büyüme hızı yüzde 5,5 olarak öngörülmüştü. Ancak söz konusu büyüme hızı 1980'de yüzde 1,2'ye, 1981'de yüzde 05'e düşmüştü. Tarım kesimi hızla geriliyor, çiftçimiz giderek güçsüzleşiyordu. Şimdiye kadar tarımsal üretimde kendine yeterli sayılı ülkelerden biri olan Türkiye, bu gidişle 1982'de açlık tehlikesiyle karşı karşıya kalabilirdi.

Ziraat Odalarının çeşitli gelir kaynakları var. Bunlardan biri de Tarım ve OrmanBakanlığınınbütçesinden ayrılan para. Yasa'da bu payın alt sınırı belirlenmekle birlikte üst sınırı konusunda herhangi bir kayıt yok.

Ancak bu çeşitli gelir kaynaklarına karşın Ziraat Odaları Birliği'nin, kuruluşundan bu yana küçük çiftçinin kalkınması yönünde etkili bir çalışma yaptığı söylenemez.

Türkiye Ziraat Odaları Birliği'nin şimdi durup dururken ve Türk çiftçisinin içinde bulunduğu koşullar gittikçe kötüleşirken, bu politikaların uygulanmasında payı olan bir bakana ödül vermesi şaşkınlıkla karşılandı.

ÖDÜLÜN GERÇEK SAHİPLERİ

Ödül mü, ödün mü? Kime, neden, nasıl?

Gerçekten tarıma katkıda bulunanlara mı; Yoksa Tarım ve Orman Bakanlığının bütçesinden Ziraat Odalarına ayrılan ve büyümesi istenen paylar nedeniyle mi bu ödül veriliyordu? Bütün bunlar yanında, gittikçe kötüleşen durumu ve azalan gelirine karşın büyük bir sorumluluk duygusu içinde yaşayabilmeyi sürdüren küçük üreticiye ne zaman ödül verileceği de Birlik yöneticilerinin kulağına fısıldanıyordu.

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI' NIN OLUMLU BİR GİRİŞİMİ

TMMOB Ziraat Mühendisler Odası'nın resmi konuğu olarak 28 Aralık günü Türkiye'ye gelen Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi Tarımcılar Sendikasından bir heyet, 15 gün süreyle ülkemiz tarımıyla ilgili gezi ve incelemelerde bulunacaklar.

Ankara'dan başka Konya, Mersin, Adana, Tarsus ve Aksaray'da da incelemeler yapan heyetin başkanı Mahfuz Dehem *"Türk Ziraat Mühendisleri'nin tarımsal konularda üstün bilgi birikimine sahip olduklarını gözledik tarımsal sorunların yoğun olduğu ülkemizde, Türk meslekdaşlarımızdan yararlanmak isteriz"* şeklinde konuştu. Çeşitli illerde yapılacak incelemelerin, kendileri için son derece yararlı olacağını kaydeden Mahfuz Dehem Ziraat Mühendisleri odası ile yapılan toplantılarla da, Türkiye Tarımı üzerine geniş ve yeterli bilgi sahibi olduklarını ekledi.

Bu ziyaret sonuçlarının, Libya hükümetince de dikkatle inceleneceğine değinen Mahfuz Dehem, Libya topraklarında verimli tarımsal çalışma yapılmasında, Türkiye'de gördüklerinin ve anlatılanların büyük yararlar sağlayacağını belirtti.

Öte yandan, Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi Tarımcılar Sendikası ile TMMOB Ziraat Mühendisleri odası arasında bir de Teknik işbirliği protokolü imzalandı.

Konuyla ilgili bilgi veren TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Sami DOĞAN ekonomilerinin hemen tamamı tarıma dayalı olan ve azgelişmişlikten kurtulmaya çabalayan ülkeler arasında işbirliğinin gerekliği olduğunu vurgulayarak, *"Libyalı meslekdaşlarımız ile, bu ziyaret sırasında, gerek ülkemiz tarımı, gerekse Libya tarımı üzerinde geniş bilgi alış verişinde bulunduk. Libyalı dostlarımız, bizim bilgi birikimimizden yararlanmak istediklerini ve bunun Libya hükümetince de desteklendiğini belirttiler. İmzalayacağımız bu protokol böylelikle ülkelerimiz arasında her alanda olduğu gibi Tarımsal Teknoloji alanında da işbirliğini sağlamayı amaçlamaktadır."* şeklinde konuştu.

Libya Tarımcılar Sendikası ile Ziraat Mühendisleri Odası'nın birlikte düzenlediği Teknik Tarım Seminerlerinde de karşılıklı bilgi aktarımında bulunuldu.

TMMOB BAŞKANI TANIK "GÜCÜMÜZÜ ANAYASA'DAN ALIYORUZ"

1972 Yılında birçok maddelerinin değiştirilmesine karşın 1961 Anayasası olarak anılan Anayasamızın 122'nci maddesi şöyle der: *"Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir.*

İdare, seçilmiş organları bir yargı mercii kararına dayanmaksızın geçici veya sürekli olarak görevinden uzaklaştıramaz.

Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz."

Son günlerde basında göze çarpan bazı haberler ve ileri geri köşe yazıları, bu maddeyi gündeme değilse bile, akla getirecek nitelikte. İşte o nedenle 122'nci maddenin düşündürdükleri üzerine bir söyleşi yapmak istedik. Konuk olarak da ülkemizin en büyük meslek kuruluşlarından biri olan ve bir kısım basının boy hedefi durumuna gelmiş bulunan TMMOB'nin Başkanını seçtik.

Meslek Odaları.. Mühendisler Odası. Mimarlar Odası... Tabibler Odası.. Ticaret ve Sanayi Odaları.. vb... Çok sık duyduğumuz deyimler.. TMMOB Başkanı Bülent Tanık'la söyleşimize bu Oda'ların ne demek olduğunu sorarak başlamak istedim. Tanık da *"Anayasamızın 122'nci maddesi"* diyerek söze girdi.. *"Evet Anayasamızın 122'nci maddesinde kaynağını bulan, meslek esasına dayalı, derneklere sendikalar arası bir örgütlenme biçimidir. Kökenini araştırmaya kalkarsanız. çoook eski yılların meslek kuruluşları olan LONCA'lar çıkar karşınıza."*

— Yani Çağdaş Loncalar diyebilir miyiz onlara?

— Bir bakıma evet.. Ama Loncalar geleneğinin yeni biçimi demek daha sağlıklı olur. Mesleğin ve meslek üyelerinin, uzmanlığın yetkinliğiyle paralel olarak denetim altına alınmasını amaçlayan, otokontrol sistemine dayalı olarak oluşmuş örgütlerdir Oda'lar.Dediğiniz gibi çeşitli Oda'lar var. Bunlardan Tabibler Odası çok eskilerden gelen bir kuruluş. Doktorluğun meslek olarak ortaya çıkışına kadar götürebilirsiniz. Ticaret ve Sanayi Odaları daha yeni kuruluşlar..

— Peki sizinki?

—Bizimki, yani TMMOB 1954'de kuruldu. Daha önceleri mühendisler ve mimarlar, dernekler biçiminde örgütleniyorlardı. Bu örgütlerin, gerek mesleği kontrolde, gerek icra sırasında karşılaşılan güçlüklerin çözümlenmesinde ve gerekse üyeler arası ilişkilerde uyum sağlamada yeterli olmadığı görülmeğe başladı. İşte bu nedenle, yine bu derneklerin önayak olması ve desteklemesiyle TMMOB yasa tasarısı 1951'de TBMM'ne verildi. Tasarı 1954'de yasalardı. Bu tarihte de, yani kısa bir süre sonra, TMMOB kuruldu. Tüm mühendis ve mimarların, bünyesinde toplanmalarını zorunlu kılan, kamu kurumu niteliğinde bir kuruluştur Birliğimiz.

— Yanlış anladıysam üyelik zorunlu oluyor Birliğinize?

— Evet. Mesleğin icra edilebilmesi için böyle bir zorunluluk var.

— Üyeniz olmadığı halde mesleğini sürdürenler var gibi geliyor bana.

—Evet rastlıyoruz.

— Ee peki, yaptırımı nedir böyle bir şeyin?

— Bunu bizim değil, başka kuruluşların denetlemeleri gerekiyor.

TMMOB'na kaç Odanın üye olduğunu ve üye sayısını öğrenmek istiyorum. Bülent Tanık 1954'de on Oda ile kurulduklarını, 1955'de üye sayısının yedi bin olduğunu, bugün ise on sekiz Oda'ları ve yüz bin üyeleri bulunduğunu söyledi.

— Bir süre önce basında TMMOB'nin kapatılacağına ilişkin haberler yer aldı. Sonraları görülmez oldu. Şimdiki durum nedir?

— Evet TMMOB yasasının iptal edileceğine ilişkin haberler çıktı. Tasarının kaynağının Bayındırlık Bakanlığı olduğu yolunda söylentiler de dolaştı ortalıkta. Sonra Başbakanlıkça Danışma Meclisi'nden geri alındı bu tasarı.

— O sıralarda, derneklerle Devlet yönetimine son verilmesi zamanının geldiğine değinen haberler ve köşe yazıları çıkıyordu bir kısım basında. Açıkça olmasa bile TMMOB'de suçlananlar arasındaydı.

— Biz bu suçlamalardan alınmadık, alınmıyacağız da.. Çünkü herşeyden önce TMMOB bir dernek değildir. Bu bir. İkincisi, doğrudan iktidarlara yönelen dar anlamda bir etkinliği olmamıştır. Ancak meslek alanlarına giren konularda, değişen iktidarlardan ve çıkar gruplarından bağımsız olarak uygulanan pratik politikalara ilişkin görüşlerimizi açıkladık. Çünkü bu bizim en doğal yasal görevlerimizden biriydi. Dikkat ederseniz hakkımız demiyorum görevimiz diyorum. Kömürün neden öyle değil de böyle kullanıldığını, kromun dış satımının ne tür sonuçlar yolaçacağını Maden Mühendisleri Odasından, ormanların korunmasına ilişkin politikaların aksayan yönlerini Orman Mühendisleri Odası'ndan, ya da mühendislerin ücretlerinin şu ya da bu düzeyde tutulmasının ülkenin teknik gücüne etkisinin ne olacağını TMMOB'den daha iyi dile getirecek bir kuruluş olabileceğini söylemek zordu.

— Sanırım Mayıs'tan bu yana TMMOB Başkanısınız. Bu dönemdeki güçlüklerinizin ne olduğunu öğrenebilir miyim?

— En büyük güçlüğümüz, yürütücü kurumların, özellikle doğrudan ilişkili olduğumuz yürütücü kurumların ilgisizliği, hatta bazan engellemeye varan davranışları. TRT'nin bizim çalışmalarımıza gösterdiği ilgisizlik.. 12 Eylül sonrasında bazı kuruluşlarca uygulanan ve üye ödentilerinin elimize geçmemesi sonucunu doğuran mali zorluklar birliğin zorunlu görevlerini yerine getirmesini güçleştirdi. Geçen yıl yerel uygulamalar sonucu genel kuruluş çalışmaları yapılamadı. Bazı yerlerde ise yönetim çalışmaları epey dar kapsamlı sürdürülebildi.

— Biraz da çalışmalarınızdan, yapabildiğiniz çalışmalarınızdan söz etsek? Varsa Eğer..

— Bir yayın organımız var BİRLİK. Onu düzenli olarak çıkarabildik. Odaların aylık, meslek dergileri vardır. Ayrıca Oda'larımızla birlikte süresiz yayınlar yapıyoruz. On bine ulaşan ve teknik konuları içeren bir birikimimiz var. Bunların sergilendiği ve çağdaş teknolojik gelişmelerin izlenerek kullanıma açıldığı bir kitaplığımız oldu. 16-20 Kasım'da büyük bir TEKNİK KONGRE düzenledik. Oda'ların ayrı uzmanlık alanlarında düzenlediği teknik kongreler, seminer ve paneller dışında birliğimizin düzenlediği, "Cumhuriyetten Günümüze Teknik" konulu, o günden bugüne, tarımdan sanayiye, kentleşmeden çevre ve enerjiye, tüm meslek alanlarına ilişkin konuların irdelendiği, mühendislik ve mimarlık mesleklerinin gelişiminin, eğitiminin bu uğraşın ayırdedici özelliklerinin incelendiği bir büyük kongreydi bu. Biz Anayasadan ve kuruluş yasamızdan aldığımız güçle üzerimize düşenleri yapmaya ve ülke yararına etkinliklerimizi sürdürmeye çalışacağız. Görevimizi yerine getirmenin gereğine inanıyoruz çünkü.

"ADALETİ SALONDAN ÇIKARIYORSUNUZ"

"Sayın Yargıç"
—Sayın Yargıç, mahkemenin kararına ilişkin olarak söz istiyorum.
— Lütfen oturun, iddianeme okunmaya başlanmıştır.

"Savaş hali hükümleri" uygulanan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Davası'nda Avukat Hasan Fehmi Güneş ile Duruşma Yargıcı Hakim Binbaşı Çetin Güvener arasında geçen bu konuşma Hasan Fehmi Güneş'in konuşmakta ısrar etmesi üzerine salondan çıkarılması ile sonuçlandı.

Duruşmanın başladığı ilk gün İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın'ı salondan çıkartan Mahkeme Heyeti 30 Aralık 1981 günü yapılan duruşmada da Hasan Fehmi Güneş'i salondan çıkardı. Çıkarma kararına ilişkin gelişmeyi Yargıç Binbaşı Güvener zapta şöyle geçirdi. "Avukat Hasan Fehmi Güneş iddianamenin okunmasını engel teşkil edecek şekilde konuşmasına devam etti. İhtarları dinlemedi. Ve başkan tarafından salon harici bırakıldı" Yargıç'ın kararı yazdırmasından sonra "Ben burada adaleti savunuyorum" diye konuşmasını sürdürmeye çalışan Av. Hasan Fehmi Güneş iki inzibat eri tarafından salondan çıkarılırken "Beni değil adaleti salondan çıkarıyorsunuz" dedi.

Salondan çıkarılan Güneş'den sonra Avukat Turgut Kazan da söz istedi. Yargıç Güvener iddianamenin okunduğunu söyleyerek söz vermedi. Buna rağmen Kazan konuşmakta ısrar edince salondan çıkarılan üçüncü avukat oldu. Yargıç üçüncü avukatın salon dışına çıkarılmasını da zabta şöyle geçirdi. "Askeri Savcı'ya sözverildiği sırada Avukat Turgut Kazan konuşmağa devam etti. Başkan tarafından savunma harici bırakıldı."

Turgut Kazan'ın da salondan iki inzibat eri tarafından çıkarılmasından sonra Askeri Savcı saat 11.07'de iddianamesini okumaya başladı. 28 dakika sonra salonda bulunan avukatlar mahkeme heyetine bir dilekçe verdiler. Dilekçe okundu. Ancak zabta geçirilmedi. Bunun üzerine saat 11.50'de iddianame okunurken iki avukat dışında kalan tüm avukatlar yerlerinden kalkarak salonu terkettiler. Duruşma salonunda yalnızca daha önce salondan çıkarılan ve bir kez daha çıkarılırsa duruşmaya giremeyecek olan Orhan Apaydın ile Dursun Ali Kocaman'ın avukatı Cavit Çakan kalmıştı.

Avukatlar topluca duruşma salonunu terkederken Askeri Savcı'nın sözlerini "Bir dakika" diye kesen Yargıç Güvener avukatların duruşma salonunu mahkeme heyetine bildirmeden terkettiklerini "Zabta geçirtti" ve daha önce okuduğu dilekçeyi tutanaklara göre şöyle özetledi. "Özet olarak savunma haklarını kullanamadıklarını açıklayan bir dilekçe bırakarak çıktılar. Saat gecikmiş olduğu için oturuma ara verildi."

Verilen aradan sonra duruşma yeniden başladığında Avukat Cavit Çakan'dan başka hiç bir avukatın gelmediği görüldü. Arada ise salonu terkeden avukatlara sanıklarla görüşme izni verilmedi ve binayı terketmeleri istendi.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülmekte olan DİSK Davası'na iddianamenin okunması ile devam ediliyor. Askeri Savcı Hakim Albay Süleyman Takkeci gelişmelerle ilgili olarak söz aldığında konuşmasının "karar için değil bir tesbit amacına yönelik olduğunu" söyledi ve "Mahkemenin müdafaa hakkına saygı gösterdiğini, aykırı hiç bir davranış olmadığını, aykırı bir husus varsa bunun 23 müdafiin gösteri şeklini almış olan hareketleri olduğunu" söyledi.

"YAZICIOĞLU YURTDIŞINA KAÇACAKKEN YAKALANDI"

MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası'nda sorgulara devam ediliyor.

Eğitimciler başlığı altında sıralanan Namık Kemal Zeybek, Yılma Durak, Muhsin Yazıcıoğlu, Sami Bal, Nurettin Taşar, Abdullah Kılıç, Mehmet Göktolga, Mehmet Ali Özgüven'in sorguları tamamlandı ve tahliye istemleri reddedildi.

Sorgusu yapılan sanıklarla birlikte tahliyesi istenen Alpaslan Türkeş'in tahliye istemi reddedilirken, Sadi Somuncuoğlu, Yaşar Okuyan, Necati Gültekin, Mehmet Irmak, ve Mehmet Doğan'ın tekrarlanan tahliye istekleri de dikkate alınmadı ve tutukluluk hallerinin devamına karar verildi.

Eğitimciler grubunda sorgulanan Sami Bal daha önce Fen Fakültesi önünde Nail Karaçam'ı tabanca ile vurarak öldürmekten mahkum olmuş 3 yıl cezaevinde kaldıktan sonra 1974 affı ile tahliye edilmiş ve 1975 yılında Ülkü Ocakları Genel Başkanlığı'na getirilmişti. İddianame Sami Bal'ın "davadan dönmüş kabul edilen Lokman Kondakçı'nın kurşunlanması göreviyle 'yükümlü' bulunduğunu" söylemektedir.

Eğitimcilerden Muhsin Yazıcıoğlu "12 Eylül 1980'den sonra sanık Atilla Ergür, Hasan Çağlayan ve Sahir Solmaz'la birlikte silahların bir kısmını balistik izlerini yokederek toprağa gömmek suretiyle saklamıştır." diyen iddianamedeki sanık eylem ilişkileri konusunda Yazıcıoğlu iddiaları reddetti. Bu konuda söz alan Askeri Savcı Hakim Albay Nurettin Soyer, sanık Muhsin Yazıcıoğlu'nun savcılıktaki anlatımları ile dava dosyasındaki belgelerin uyum sağladığını belirtti ve şunları söyledi. "12 Eylül 1980'den sonra 100 bin lira vererek sahte pasaport ile yurtdışına kaçmayı planlayan ancak, devletin emniyet kuvvetleri tarafından yakalanmak suretiyle ele geçen sanığın bu beyanlarının suçtun kurtulmak gayretlerinin bir sonucu olduğu kanısına varıldığı...."

"SANIK AVUKATLARI HAKKINDA DAVA AÇMADIK"

Tutuklu olarak yargılanan Doğu Perincek ve feshedilen TİKP'nin eski yöneticilerinin davasında, *"Gizli örgütün uzantısı"* olma iddiası tartışıldı. Sanıklar bu iddiayı reddettiler. Söz alan Mustafa Kemal Çamkıran *"Örneğin Mehmet Halim Spatar 1952 yılında Türkiye Komünist Partisi Davası'nda, Saniye İnci Ataberk THKO Davası'nda ben ise Dev-Genç Davası'nda yargılandım. Bu hususlar kuruluş bildirisinde de üyeler tanıtılırken açıklanmıştır. İddianamenin görüşüne göre biz bu kuruluşların uzantısı mı oluyoruz?"* diye sordu ve başta Mehmet Bedri Gültekin olmak üzere bazı kişilere TİKP'nin *"yasadışı gizli örgütün devamı olduğuna dair ifade almak için işkence yapıldığını"* söyledi. Ayrıca Adana Sıkıyönetim Komutanlığı'nın TİKP hakkında verdiği beraat kararını hatırlattı.

Sanık ve avukatlarının açıklamaları üzerine görüşü sorulan yetkili savcı *"Adana Sıkıyönetim Mahkemesi'ndeki dava yasa dışı örgüte üye olmaktan yani TCK'nun 141/5 maddesine muhalefetten açılmış davadır, biz salt üye olmanın suç teşkil ettiği kanısında değiliz. Biz bu durumdaki sanıklar için hiç dava açmadık. Aksi halde sanık sayısı 1000'i geçerdi. Salt üye olan ve hiç bir eylemi olmayan ve çalışması olmayan üyenin beraat etmesi normaldir. Hatta bir parti üyesi olan ve parti teşkilatında çalışan bazı sanık avukatları hakkında dava açmadık, buna gerek görmedik"* dedi.

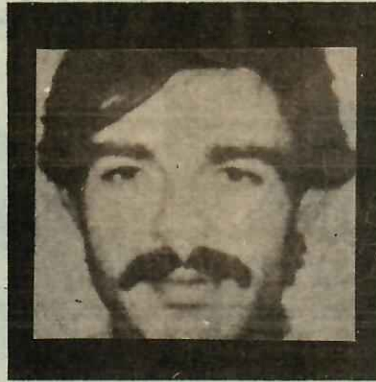
Savcı'nın görüşünü açıklamasından sonra söz alan Doğu Perinçek *"Adana Sıkıyöneti m Mahkemesi'nin kararı herhangi bir şahıs ve üye hakkında derlenmiş veya verilmiş rapor ve karar değildir. Partinin tümü hakkında ve merkez hakkında verilmiş karardır"* derken, avukat Ali Kalan şunları söyledi. *"İddia makamının biraz önceki beyanı yani üyeleri suçlu bulmadığı yolundaki beyanı hukuk mantığı yönünden sanıklarında suçlu olmadığını ortaya koymaktadır. Üyelerin beraat etmesi ve suçlu bulunmaması o yasal partinin kurucularının ve yöneticilerinin de suçlu olmadığını gösterir."*

Yazılı delillerin okunmasıyla devam edilen duruşmada TİKP'nin kuruluş bildirisi okundu Okunan kuruluş bildirisi üzerine söz alan Av. Emcet Olcayto'da kuruluş bildirisinin suç teşkil etmediğini tam tersi sanıkların suçsuzluğunu kanıtladığını söyledi ve *"Emperyalizm ve kapitalizmle mücadele konusundaki fikirlerimiz Mustafa Kemal'in mecliste yaptığı aynı mevzudaki ifadelerinin benzeridir. Milli Demokratik Devrim suç değildir. Materyalist felsefe sözcüğünden bunun fotokopisini ibraz ediyorum, Prof. Hüseyin Nail Kubalı Anayasanın sosyalizme açık olduğunu belirtmiş, sosyalizmin demokratik parlamenter sisteme aykırı olmadığını, bunun tartışmasının yapılamayacağını vurgulamıştır. Bildiri bir bütün olarak değerlendirilirken TCK'nun 141 ve 142'nci maddelerinin İtalyan ceza Kanununun 270 ve 272'nci maddelerinden aktarıldığını gözden uzak tutmamak lazımdır. Mevzuat aynı olmasına karşın İtalya'da çeşitli sol partiler çeşitli derecelerde örgütlenebilmekte Komünist Partisi İtalya'nın 3'ncü büyük partisi durumuna gelebilmektedir."* dedi ve *"Bu belgenin TCK'nın 141'nci maddesinin unsurlarını taşımadığını"* yineledi.

Sanık Avukatları ve sanıkların tahliye isteminde bulundukları duruşmada Mehmet Halim Spatar *"Ortada büyük bir adaletsizlik vardır. Kamuoyu infial halindedir. 14 aydır tutukluyuz. Daha ağırsuçtan yargılanan ve Türkiye'yi 12 (Eylül) öncesi durumuna getiren parti yöneticileri sorguları yapılmadan serbest bırakılıyor. Delil olmadığından bahsediliyor. Haklarında çuval dolusu deliller vardır. İddianın mantığının etrafa sirayeti nedeniyle tutukluluk halimizin devam ettiği kanaatindeyim. İstediğimiz adaletsizliğe son verilmesidir."* diyerek tahliye istemini yineledi. mahkeme heyeti sanıklardan Fuat Terzi ve Mustafa Karayünlü'nün tahliyelerine karar vererek duruşmayı 28 Ocak 1982 gününe bıraktı.

"KOÇYİĞİT DAVANIN SEYRİNİ DEĞİŞTİRMEK İSTEDİ"

Devam eden MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası'nda Sadi Somuncuoğlu Mahkeme Heyeti'ne 26 sayfalık bir belge sunarak Hayrullah Başyiğit adlı ajandan ve kendilerine kurulan tuzaktan uzun uzun bahsetti.

İddia Makamında bulunan Hakim Albay Nurettin Soyer'in bu açıklamalar karşısında söyledikleri ise özetle şöyleydi: *"Hoca" lakaplı Hayrullah Başyiğit diye biri yoktur. Bahsedilen kişinin adı Hicabi Koçyiğit'tir. Bu kişinin elinden alınan itiraf silah zoruyla alınmıştır. Kendisi Ülkücülerden kaçarak Emniyet Müdürlüğü'ne sığınmıştır. Adı ile birlikte eğitim durumu da Emniyet'te yanlış verilmiştir. Asker kaçağıdır. Sahtekarlık yapmıştır. Hakkında soruşturma devam etmektedir".*

Askeri Savcı Hakim Albay Soyer'in söz konusu ettiği soruşturmanın tamamlandığı açıklandı ve Hicabi Koçyiğit hakkında dava açıldı. Alpaslan Türkeş ve Sadi Somuncuoğlu tarafından "MİT Ajanı" olduğu öne sürülen Hicabi Koçyiğit'in itiraflarının uydurma olduğunu söyleyen Askeri Savcı Hicabi Koçyiğit'in *"Davanın seyrini değiştirmek, sahtecilik yapmak ve iftira"* suçlarından 15 yıla kadar hapsinin istendiğini açıkladı.

İddianamesinde *"Hicabi Koçyiğit'in bir tertip içinde kullanıldığı anlaşılmış, bu işin diğer sorumluları hakkında da suç dosyası tertip edilerek soruşturmaya geçilmiştir"* diyen Askeri Savcı *"Sanık Savcılığımızdaki bu konuya ilişkin ifadesinde, emniyetteki beyanlarının tamamen uydurma olduğunu söyleyerek, uydurduğunu ifade etmiştir"* dedi.

Görülmekte olan *"MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası'nın seyrini yanlış yola sevketmek, delillerini değiştirip bozmakla suçlanan Türkeş ve Somuncuoğlu'nun Hayrullah BAŞYİĞİT diye Mehkeme* Heyetine bildirdikleri Hicabi Koçyiğit aralarında İçişleri eski Bakanı Hasan Fehmi Güneş ve İrfan Özaydınlı'nın da bulunduğu 30 ayrı kişiye iftira etmis.

TÖB- DER' İN MAHKUMİYETİ YARGITAY' DA

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde sonucu karara bağlanan TÖB—DER Davası için Yargıtay'a başvuruldu.

TÖB—DER Davası'nda sanık avukatı olarak görev yapan İlhan Dişçi ve Şükrü Günel Askeri Yargıtay Başkanlığı'na başvurarak 3 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nin verdiği 25 Aralık 1981 gün ve 342 esas sayılı kararın hukuka aykırı olduğunu belirttiler.

Yargıtay'a verilen dilekçede özetle "TÖB—DER davası kararını temyiz ediyoruz. Verilen karar hukuka ve yasalara aykırı olduğundan yerinde değildir.

Deliller sıhhatli bir şekilde değerlendirilmediği için aynı konuda verilen birçok yargı organı kararı da gözönüne alınmamıştır. Kararın temyizen incelenerek bozulmasını ve temyiz incelemesinin duruşmalı olarak yapılmasını dileriz" deniliyor.

Bılındiği gibi verilen kararda TÖB—DER kapatılmış ve aşağıda isimleri yazılı sanıklar çeşitli cezalara çarptırılmışlardı.

Süleyman Yaşar, İsmet Yalçınkaya, Abdullah Gülbudak, Öner Yağcı, Ali Rıza Aydın, Selahattin Yetkin, İbrahim Nacar, Saim Balülken, Haşim Çiçek, Mahmut Nesil Ünal, Nabi Belekoğlu, Hulusi Top, Faruk Atalayer, Enver Inceler, Selçuk Arhan, Doğan Oğuzer, Ahmet İnce, Hüseyin İsen, Şeref Canbay, Mustafa Ergeldi, Mustafa Deprem, Hüseyin Selçuk Vural, Rıza Duru, Firuz Çetin Öner, Turgut Yılmaz, Mustafa Çetin, Kenan Aras, Ahmet Fuat Özkan, Osman Akman, Olgun Delikanlı, Hasan Yiğit, Seyfettin Bican, İbrahim İşyar, İlhami Şen, İbrahim Çerçi, Turgut Haskan, Hüseyin Şenşaştımoğlu, İsmail Okutucu, Cevat Gezgin, İlhan Alkan, Fevzi Ceylan, Hayri Erdoğan, Süleyman Özçiftçı, Fikri Çalışkan, Metin Erdemirci, Kenan Hoplar, Nazmi Çoban, Celal Genç, Fuat Olgaç, Sezai Özen.

BESLENME SORUNUNUN NEDENİ YOKSULLUK

YAPILAN son tahminlere göre, dünyada, her erkeğe, her kadına ve her çocuğa günde ortalama 3000 kalori sağlayacak kadar hububat üretiliyor. Bu, ABD'ki ortalama tüketimin üzerinde olduğu gibi, günümüzde insan için gerekli kabul edilen ortalama en az 1500 kalorinin de yüzde 50 üzerinde.

Buna karşın, dünyada birçok ülke, hatta yeterli besin maddeleri üreten Hindistan, Brezilya gibi ülkeler de dahil ciddi bir açlık ve kötü beslenme sorunu ile karşı karşıya bulunuyor.

Dünyada herkese yetecek kadar besin maddeleri üretildiğine göre, bu açlık, bu kötü beslenme neden?

KÖTÜ BESLENMENİN TEMEL NEDENİ YOKSULLUK

Uluslararası, beslenme uzmanlarının bu soruya yanıtları, ilginç. Uzmanlar, *"açlık, gelir eşitsizliğinin ve yoksulluğun kahredici bir sonucudur. Bu inatçı ekonomik ve toplumsal sorunlar çözülmedikçe, boyutları ne denli büyük olursa olsun yapılacak besin yardımlarıyla ya da doğum kontroluyla açlık sorununu söküp atmaya olanak yoktur."* diyorlar.

Bu, uluslararası beslenme uzmanlarının, ABD'de ve öteki ülkelerde çiftçilerle, köylülerle, tarım ekonomistleriyle, beslenmecilerle ve politika yapıcılarıyla yaptıkları görüşmelerden sonra vardıkları bir yargı.

Bu yargıyı kimi bilim adamlar da paylaşıyor. Örneğin Harvard Business School'dan Profesör C.P. Timmer, *"Kırsal alanda ileri ölçüde çarpık bir gelir dağılımı, bir yandan özellikle topraksız ya da yarı topraklı kişiler arasında açlığın yayılmasına katkıda bulunurken, bir yandan da besin üretiminin duraklamasına yol açıyor. Temel yoksulluk, yani besin tüketicileriyle besin üreticileri arasında uygun bir satın alma gücü yetersizliği, hiç kuşku yok, açlığın en önemli nedenidir. Açlık sorununun çözümü, ancak temel yoksulluğun giderilmesiyle olanaklıdır"* diyor.

Bu görüşler, artık konuyla ilgilenmekte olan uluslararası resmi ve özel yardım kuruluşlarınca da paylaşılıyor. Söz konusu kuruluşlar, açlık sorunu ile karşı karşıya bulunan ülkelere, yalnız besin yardımı yapmanın yeterli olmadığını ve bu yardımlar sürerken, gelişme sürecindeki ülkelerde tarımsal ve sosyal örgünün yeniden düzenlenmesi gerektiğini vurguluyorlar. Bu ülkelerde gelir dağılımının iyileştirilmesi, topraksız köylülerin toprağa kavuşturulması gereğinden söz ediyorlar.

BESİN YARDIMINDAN ÇOK TARIMSAL ÜRETİM ARTIŞINA YARDIM

O arada Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım örgütü'nün eleştirmenleri de, besin maddeleri açığı olan ülkelerin tarımsal üretim artışına daha çok önem vermeleri için örgütün daha büyük çaba harcaması gerektiğini ileri sürüyorlar.

Nitekim Dünya Bankası ve öteki çok uluslu kredi kuruluşları, kaynaklarının hemen hemen üçte birini gelişme sürecindeki ülkelerde tarım ve kırsal gelişme projelerine ayırmış bulunuyorlar.

Besin maddeleri alanında yardım yapan ülkeler arasında ilk sırayı tutan ABD'nin bu alandaki politikalarını gözden geçirmekte olduğu biliniyor.

Besin maddeleri yardımlarıyla ilgili eleştiriler, özellikle, yapılan yardımların pek ender olarak o yardımlara gerçekten gereksinme duyanlara ulaştığı noktasında toplanıyor.

Eleştirilerin bir bölümü de besin yardımlarını alan ülkelerin gitgide bu yardımlara bağımlı konuma gelmeleriyle ilgili. Bağımlı hale gelen bu ülkeler, hububat fiyatlarında büyük artışlar olduğu zaman, dışalım da yapamadıklarından durumları büsbütün kötüleşiyor.

O nedenle, özellikle ABD'den, hububat fiyatlarındaki aşırı yükselmeler halinde besin açığı olan ülkelere ticari fiyatların altında besin maddeleri satması isteniyor.

Ciddi bir açlık sorunu ile karşı karşıya bulunmayan Türkiye, 24 Ocak kararları ile dünyada gözlenen bu yeni yaklaşımın tersi olan bir eğilim içine girmiş bulunuyor.

Zaten kötü olan gelir dağılımı, gitgide bozuluyor. Bozulan gelir dağılımı nedeniyle, günden güne ağırlaşan geçim yükü nedeniyle ciddi bir açlık sorunu olmasa bile, ciddi bir dengesiz beslenme, kötü beslenme sorunu ile karşı karşıya kalma olasılığı günden güne güç kazanıyor.

Kırsal alanda gelir dağılımının iyileştirilmesi öteki düzenlemeler yanında, kuşkusuz, hakça bir toprak reformunun gerçekleştirilmesine bağlı. Hazırlanmakta olduğu söylenen böyle bir düzenleme, beslenme alanında da, toplum sağlığı alanında da önemli, olumlu katkılar yapacağından, biran önce konunun sonuca bağlanmasında büyük yararlar sağlayacak bir nitelik taşıyor.

O arada 24 Ocak kararları ile başlayan ekonomik uygulamanın destekleme fiyatlarıyla ilgili yönü de bu açıdan büyük önem taşıyor. Enflasyon oranının altında belirlenen destekleme fiyatları, kırsal alanlarda yaşam koşullarını, özellikle beslenme koşullarını olumsuz yönde etkileyecek nitelikte bir tutum olarak beliriyor.

TARIMSAL ÜRETİM VE TARIM GİRDİLERİ FİYATLARI

Yine 24 Ocak kararları çerçevesinde, tarım ürünleri fiyatları böyle düşük tutulurken, tarımsal girdilerin fiyatlarında gözlemlenen büyük artışlar, tarıma verildiği söylenen önem ve öncelikle bağdaşır gözükmediği gibi, gelir dağılımı açısından da olumsuz etkilerde bulunan bir yaklaşım olarak ortaya çıkıyor.

Tarımsal girdi fiyatlarının yanında, tarımsal kazançların vergilendirilmesindeki aksaklıklar ve hayvansal ürünlerin destekleme alım kapsamından çıkarılmış olması, yem fiyatlarında gözlemlenen büyük fiyat artışları, yine yükselen fiyatlar nedeniyle tarımda makinalaşma sürecinin yavaşlaması ya da kesintiye uğraması, tarımsal üretimi ve dolayısıyla beslenmeyi olumsuz etkileyecek nitelikte gelişmeler arasında yer alıyor.

Ve bu nedenlerle, önümüzdeki dönemlerde Türkiye'nin ciddi beslenme sorunları ile karşı karşıya kalmasından kaygı duyuluyor. •

KÜLTÜREL GELİŞME VE DEMOKRASİ

Necdet SÜMER

İnsan şu ya da bu kültürel yapıda donup kalabilir. İnsanın, bu yapıyı aşabilmesi için, yetilerini özgürce işletebilmesi, bu olanağı bulabilmesi gereklidir.

*** Kültürel gelişme yaşam biçimi ve üretme biçimi üretebilmektir.**

*** *Bilinç ve özgürlük olanağı* kültürel gelişmenin kaçınılamaz ön koşullarıdır.**

*** Çağımızda demokrasinin temel bir değer sayılmasının nedeni insana, ayrım gözetmeksizin, bu bilinci ve olanağı sağlamayı amaçlamasında yatmaktadır.**

Kültürel gelişmenin ne olduğunu kavramaksızın demokratik yaşam biçimini kavrama, yaşama geçirme ve yaşatma olanağı yoktur.

Bu düşünceyi açabilmek için önce *kültür* kavramı üzerinde durmak gerekir.

"Kültür" öyle kolaylıkla açıklanabilecek, tanımlanabilecek kavramlardan değildir. Bu kavramı taşıyan Latince sözcük özellikle 20. yüzyıl boyunca batı dillerini de aşarak ve gittikçe genişleyen anlamsal içerikle hemen bütün dillere girmiştir. Ne var ki bu genişleme kültür kavramını oluşturan ana öğelerde dağılmayı da birlikte getirmiştir; özellikle de kavrama devinim sağlayan, onu besleyen temel öge, *insan*, ya gözden kaçmağa başlamış, ya da kolay kolay yakalanamaz olmuştur. Bugün, uygarlık yolunda ilerlemiş sayılan ülkelerin bu ögeyi gözden kaçırma tehlikesiyle, gelişme çabasındaki ülkelerin ise bir türlü yakalayamama sorunuyla karşı karşıya bulunduğu söylenebilir.

Özellikle son yüzyıl içinde bilgi birikiminin şaşırtıcı hızla artması, teknolojinin göz kamaştırıcı biçimde ilerlemesi ve bilimsel araştırmaların git gide dallanıp budaklanması 20. yüzyıl insanının tüm bu bilgileri *yaşamın bütünlüğü* içinde kavramasını ve bu hızlı süreçler içinde oluşan ayrıştırmaları (analizleri) bileştirmelere (sentezlere) dönüştürmesini zorlaştırmıştır.

Bu zorluğu aşabilmek ve bulgulama süreçlerinin yarattığı karmaşık bilgi yığınını yeniden yaşamın bütünlüğü içine yerleştirebilmek (kompoze edebilmek) *kültür* kavramının bütünleştirici ve besleyici kaynağı olan *insan*'ı yakalayabilmeğe bağlı görünmektedir.

İNSAN

İnsan nedir? İnsan, öbür hayvanlar (*animalia:* can taşıyanlar) gibi, türüne özgü bir yapısal bütünlükle doğa içinde oluşur, aşağı yukarı belirli bir süre boyunca gelişir, varlığını sürdürür, bu süre sonunda bütünlüğünü yitirerek yine doğa içinde dağılır, gider.

Biliyoruz ki, insan türü yokken de doğa vardı. İnsan, doğanın öbür canlıları gibi, bugünkü yapısal bütünlüğünü ve bu yapının taşıdığı özgül nitelikleri, geçirdiği *doğal değişim* (evrim) süreçleri içinde kazanmıştır. Doğal değişim sonsuzluğa doğru yürümektedir.

Ancak, insanda, öbür canlılardan ayrı olarak, kendisini de içeren doğayı ve doğal değişim süreçlerini kavramasını, gözlemlemesini ve bu değişime etki yapabilmesini sağlayan yetiler gelişmiştir. Sınırlı canlılık süreçleri boyunca devinme ve işlenme olanağı bulduğu sürece gelişen bu yetiler, insan türünün evrimi içinde birikerek, insanı bugünkü yapısal bütünlüğünün taşıdığı niteliklere ulaştırmıştır. Bu birikim süreci de sonsuza doğru yürümektedir.

KÜLTÜR

Demek en temelde *"kültür"* insan yetilerinin devinme olanağını bulması olarak tanımlanabilir. Bu devinme iki yönlüdür: *etkileme* (işleme, geliştirme) ve *etkilenme* (işlenme, gelişme).

Devinim süreçleride insanın etkilendiği ve etkilediği üç ana kaynak vardır: *doğa-toplum-insan.* Öyleyse bu üç ana öge *kültür* kavramının vazgeçilemez, ayrılmaz oluşturucu ögeleridir. Ayrıştırma ve bulgulama süreçlerinde bu ögeleri birbirinden ayırma doğal sayılabilir; sorun bileştirme (sentez) sürecinde ortaya çıkmaktadır. Sorunun düğümü de çözümü de insan ögesinde yatmaktadır. Çünkü, *doğa* ve *toplum* ögeleri yalnızca somut nitelikli ögelerdir; *insan* ise, doğanın ve toplumun bir parçası olarak somut nitelik taşır, ama yanı zamanda bu ögelerde bulunmayan birşeyin, *soyut*'un yaratıcı kaynağıdır. Yaratıcılık gücü, türüne özgü yetilerinde yatmaktadır.

İşte *kültür* bu yaratıcılığın devinime geçmesidir. Böylece insan, *doğa-toplum-insan* ögeleriyle hem somutta hem soyutta, her iki düzlemde ilişkiye girer. Kendi türünde olmayan birçok canlı gibi görür, duyar, dokunur, vb.; ama, öbür canlılardan ayrı olarak, görmediği, duymadığı, dokunmadığı şeyleri tasarlayabilir. Ve devinim süreçleri içinde somutu soyuta, soyutu somuta dönüştürür: düşünür ve yaratır. Yarattığı herşeyse artık ayrımsız birer kültür ürünüdür.

Demek yaratma, ilişkiler süreci için de soyut ve somuttaki bütünleştirmelerdir; ayrıştırma ise yeniden bütünleştirmenin, yeniden yaratmanın ancak bir ön aşamasıdır.

KÜLTÜREL GELİŞME

İnsanın *doğa-toplum-insan* temel ögeleriyle ilişkileri başlangıçtan varlığın sonsuzluğuna dek açıktır. İşte bu ilişkilerin biçimleri ve sınırları *kültürel yapı*'ları, yani yaşam biçimlerini oluşturur. Bu nedenle kültürel yapılar zaman, yer, doğal ve toplumsal ortamla sınırlanan ilişki biçimleridir. Kültürler arası ayrılıkların kaynağı buradadır.

Çoğu zaman bu yapılar ve ilişki biçimleri kalıplaşır, donar, kalır. Örneğin, buğday bir kültür ürünüdür; şu ya da bu biçimde buğday üretme ise bir kültürel yapı gerektirir. Buğday hep aynı biçimde üretiliyorsa, kültürel yapı değişmiyor, bağlı olarak da gelişmiyor demektir. Öyleyse *kültürel gelişme yaşam biçimi ve üretme biçimi üretebilmektir.*

Bu durumda kültür ürünü karşımıza iki nitelikli olarak çıkmaktadır: Kültürel yapının kalıplarını aşamayan kültür ürünleri; zaman, yer, doğal ve toplumsal ortamla sınırlı bu yapıları aşabilen ve *insan türünün yeti birikimine katkıda bulunabilen kültür ürünleri.* Evrensel olanın kaynağı ve ölçütü budur.

YETİLERİN ÖZGÜRLÜĞÜ

Özetle, insan yetilerinin işlemediği düzlemde kültür söz konusu değildir ve yaşam yalnızca şu ilişki üzerine kuruludur: *doğada insan*, tıpkı öbür canlı varlıklar gibi.

Yetilerin işlediği düzlemde ise kültür başlar ve yaşam şu ilişkilerin toplamıdır: *insanda doğa, insanda toplum, insanda insan.* Görüldüğü gibi, ortak payda insandır. Paydadaki insan kültürün simgesidir. Kültürel yapının ölçütü ise paydadaki insanın yaşamdan aldığı paydır.

Kültürel gelişme açısından önemli →

nokta buradadır: insan şu ya da bu kültürel yapıda donup kalabilir; İnsanın, bu yapıyı aşabilmesi, kültürel gelişme sağlayabilmesi için, yetilerini özgürce işletebilmesi, bu olanağı bulabilmesi gereklidir. Bunu başarmasını sağlayacak ana güç kaynağı *bilinç*'tir, yani insanın kendisinin ve yaşadığı çevrenin ayrımına varabilmesidir. Öyleyse, *bilinç* ve *özgürlük olanağı* kültürel gelişmenin kaçınılmaz ön koşullarıdır.

Demokratik yaşam biçimi insana bu bilinci ve özgürlüğü sağlamayı amaçlayan bir toplumsal yaşam biçimidir; ya da bu amacı güden toplumsal yaşam biçimi demokratiktir ancak. Öyleyse *özgürlük* insan yetilerinin ve bu yetilerde yatan yaratma gücünün beslenmesi ve gelişmesi için gerekli vazgeçilemez koşul olarak tanımlanabilir. Bu tanımıyla özgürlük demokratik yaşam biçiminden ayrılamaz bir kavramdır. Bu bağlam içinde yaşam sürekli bir gelişim, özgür bir arayış, bir yaratma sürecidir artık. Çağımızda demokrasinin bir temel değer sayılmasının nedeni insana, ayrım gözetmeksizin, bu olanağı sağlamayı amaçlamasında yatmaktadır. Bu nedenle yalnızca bir siyasal, yalnızca bir toplumsal-ekonomik düzenin adı değildir demokrasi, *kültür* kavramının bütünlüğü içinde insanı gözeten bir yaşam biçiminin adıdır.

Bu bütünlük önemlidir; üstelik, tehlikeye düşmesi, dağılması zor değildir, kurulması, yaşatılması zordur. Kültürel gelişmenin teknolojik güce indirgendiği ve bu gücün, daha çok, egemenlik aracı olarak kullanıldığı tehlikeli bir dönem yaşayan insanlık bugün böyle bir dağılma içinde görünmektedir. *Kıral Oidipus* adlı tragedyasında *"İçinde insan bulunmayan kente kıral olunmaz ki"* diyen ozan Spohokles, 20. yüzyılda yaşayıp da ilerleyen teknolojinin yarattığı *"temiz bomba"*yı duymuş olsaydı, sanırız, sözünü şöyle değiştirirdi: *"İnsansız dünyaya egemen olunmaz ki"*. Bu söze şu da eklenebilir: *"İnsansız dünyada egemenlik kuracaklara insan denilebilir mi?"* *"Temiz bomba"*ya engel olabilecek tek güç belki özgür toplumların oluşturacağı demokratik bir dünyadır.

Birçok toplumlar gibi, Türk toplumu da bugün önemli bir geçiş dönemi yaşamakta ve demokratik yaşam biçimi yeniden kurmağa çalışmaktadır. Bu çabanın başarıya ulaşabilmesi yaratıcı gücün özgür olabilmesine bağlıdır kuşkusuz. Türk toplumunda bu bilincin büyük ölçüde yerleştiğini gösteren bir demokratik birikimin varlığı ise, geleceğin başta gelen güvencesidir. Sorunlara bu bilinçle yaklaşılacağı umudu bugün de bu nedenle canlıdır.

ENİS BATUR'A "TAHTA TROYA" ÜZERİNE SORULAR

• Bazılarınca eleştirilen, bazılarınca savunulan, ama ne olursa olsun Türk yazınına canlılık getiren bir kitap TAHTA TROYA... ARAYIŞ yeni kitabı üzerinde ENİS BATUR'la konuştu.

ARAYIŞ:
Tahta Troya, derli toplu görünümüyle programlı bir çalışmadan doğmuş izlenimi uyandırıyor. Sizce, eleştirimiz için zorunlu bir geçiş sayılabilir mi bu?

BATUR:
Zorunlu ama sorunlu bir geçiş. Parçabaşı yazmaya, parçabaşı okumaya alıştırılmış bir topluluk önünde söz alınıyor. Son yıllarda Tahsin Yücel, Akşit Göktürk, Ahmet Oktay, Selim İleri, Nedim Gürsel ve başka yazarlarımızın bu soy bütünlüklü çalışmaları yayımlandı. Hoş karşılanmadı bu kitaplar. Oturduğu zeminin sallandığını düşünen yarım aydınlar, bu anlayışın kök salmaması için neredeyse didiniyorlar.

ARAYIŞ
Sistemli bir çalışma için koşullar yeterli mi?

BATUR:
Yetersiz bile değil çoğu zaman. Kısıtlı bir boyutuyla, akademik ortam elverişli olabilirdi, düne kadar. Ama benim gibi bağımsız yazanların işi sürdürmesi çok güç. A. Oktay, S. İleri türü, dar olanaklarla yaşayan / çalışan yazarlar adına da söylüyorum bunu. Geceleri, herkes uyuduğunda üretiliyor bu yazılar. Yaşam kavgası var işin içinde. Dışarıdan farklı görünebilir durum. Günü geldiğinde hangi kitapların hangi koşullarda yazıldığı anlaşılacaktır. Bir de bunların yayımlanması sorunu var; YAZKO gibi bir kuruluş olmasaydı bu kitabım zor yayımlanırdı, düşünün ki bitireli üç yılı aşmak üzereydi.

ARAYIŞ:
Ece Ayhan üzerine yaptığınız inceleme psikanalizin Türk edebiyatı üzerinde ilk kez uygulanışı, yanılmıyorsak. Öte yandan, kitabınızın ilk yarısında yer alan teorik yazılar çoğunlukla yapısalcılıkla ilgili. Bir çelişki yok mu burada?

BATUR:
Psikanalitik yaklaşımı ilk kez Tanpınar'da görüyoruz bence. Hem de çok atak, kanımca çok da başarılı bir örneğini. Yahya Kemal'e bakışı ürpertici biçimde ilerimizdedir. Benim kitabımda teorik bir dengesizlik değil, eksiklik sözkonusudur. Ece Ayhan üzerine kurduğum metinde yalnızca psikanalizden değil yapısalcı ve izlekçi yöntemlerden de yararlandım. Buna, yorum bilgisinin yüreklendirdiği okuma zaviyesini de eklemek isterim. Ancak, "çoğul okuma"dan anladığım bu izlenceyle kısıtlanamaz. Özellikle bağlamın çizilmesi önemlidir. Üzerinde durulan metin hangi ortamda, hangi koşullariçinde yazılmıştır. Sözgelimi, Tanpınar, bunu çok önce görmüştür ve başta marxçılar olmak üzere herkesin ondan alacağı ders büyüktür.

ARAYIŞ
Üzerine çalışmayı düşündüğünüz başka yazarlarımız var mı? Bu çalışmaların işlevi sizce nedir?

BATUR:
Var. Bilge Karasu, Oktay Rifat, Oğuz Atay gibi. Eleştirel yaklaşım, ilgili bir okura öteki yorum olasılıklarını getirir en azından. Her zaman için, başka türlü de okunabileceğini düşünmeliyiz. Bu ise, insanların başka türlü düşünebileceğini kabullenmemize bağlıdır; kolay bir iş olmadığını siyasal yaşamda da görüyoruz. Bu tür ürünlerin bir de şöyle bir yararı olabilir: Okur, bir damarı yakalayıp damarlar arası ilişkiyi kavramak için metni kendisinden önce pek çok kez kateden eleştirmenin deneyiminden yararlanabilir. Eleştirinin kanımca en önde gelen işlevi, okurda, metnin iç ve dış "ilişki"lerine yönelik uyarıcı bölgeler yaratmasıdır.

ARAYIŞ:
Bizde ve dışarıda, eleştiri alanında öncelikle ilginizi çeken yazarlar kimler?

BATUR:
Pek çok kez andım bu yazarları. Dilerseniz bir değişiklik yapalım, bundan böyle ne yazacaklarını merak ettiğim eleştirmenleri sayayım: Bizde Murat Belge, Oğuz Demiralp ve Ekrem Işın. Yabancılarda ise Maurice Blanchot ve George Steiner. •

OKUMAZ YAZMAZLIĞIN NERESİNDEYİZ?

HÜSEYİN IŞIK

• Okuma-yazmada başarımız tam değilse bundan aydınlar olarak biz "utanmalı"yız.

DOĞUMUNUN 100'üncü yılında Başöğretmen Atatürk'ün "Okuma yazma seferberliği"'ni canlandırma çabaları sürüyor. Tarım işlerinin yoğun olmadığı kış aylarını, yurttaşlarımızın okuma—yazma kurslarına katılmaya daha uygun bulduklarını umarız.

MEB Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğünce özet-sunuş (brifinj için hazırlandığı anlaşılan "Okuma-yazma seferberliği" adlı bir kitapçık var. Konuya şöyle eğiliyor:

• Genel durumda, okur—yazarlık oranları, nüfus artış oranları, yıllık ulusal gelir, bebek ölümleri, ölüm yaş oranı gibi göstergelerle dünyaya karşılaştırmalı bir bakış yapılmaktadır. Sayılamalar çizimlerle görüntülendirilmiştir. Seçilmiş 23 ülke arasında Türkiye % 66.7 okuma -yazma oranıyla 13. sırada yer almaktadır. Göstergeler arası ters ve doğru orantılı ilişkilerin dizgelerde, özellikle çizimlerdeki görünümleri çok ilginç.

• Ulusal boyutta, 1927—1980 arası nüfusumuzun artışı, okur—yazar oranlarındaki gelişmeler (% 11'den 66.7'ye), sektörlere göre okumaz—yazmazlık (tarımda % 51,6 , hizmetlerde % 46,4, sanayide % 36,4); bölgelere göre (batıda % 25-30, doğuda % 65-70), cinsiyete göre (kadınlarda % 66.9, erkeklerde % 33.1) sayılamaları özetlenmektedir. Kadınlardaki okumaz—yazmazlığın erkeklerinkinin iki katı olduğu görülmektedir.

• Ülkemizde okur—yazarlık konusunda yapılan çalışmalar, 1928 yazı devrimi, Millet Mektepleri atılımı, Halkevleri ve Gezici kadın kursları ile sürdürüm; Halk eğitimi okuma—yazma kursları, silahlı kuvvetlerdeki okuma—yazma kursları olarak tarihsel gelişim içinde özetlenmiştir.

• Yeniden okuma—yazma seferberliği: 100. Yıl Kutlama Milli Komitesince seferberliğin yeniden başlatılmasına ve kalıcı önlemlerle sürdürülmesine karar verilmiştir. Okur yazarlığın yüzde yüze çıkarılması; kalkınmaya katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Öncelik sırası: Kadınlar, tarımda çalışanlar, gecekondu ve kırsal alanda yaşayanlar, 12-24 yaş arası ekonomide etkin nüfus, tüm okumaz—yazmazlar biçiminde olacaktır. Yöntemler: Doğrudan okuma—yazma kurslarında, öteki beceri kurslarında, bilen bilmeyene öğretsin, uzaktan öğretim (TV Okulu) ile öğretim biçimlerinde düşünülmüştür.

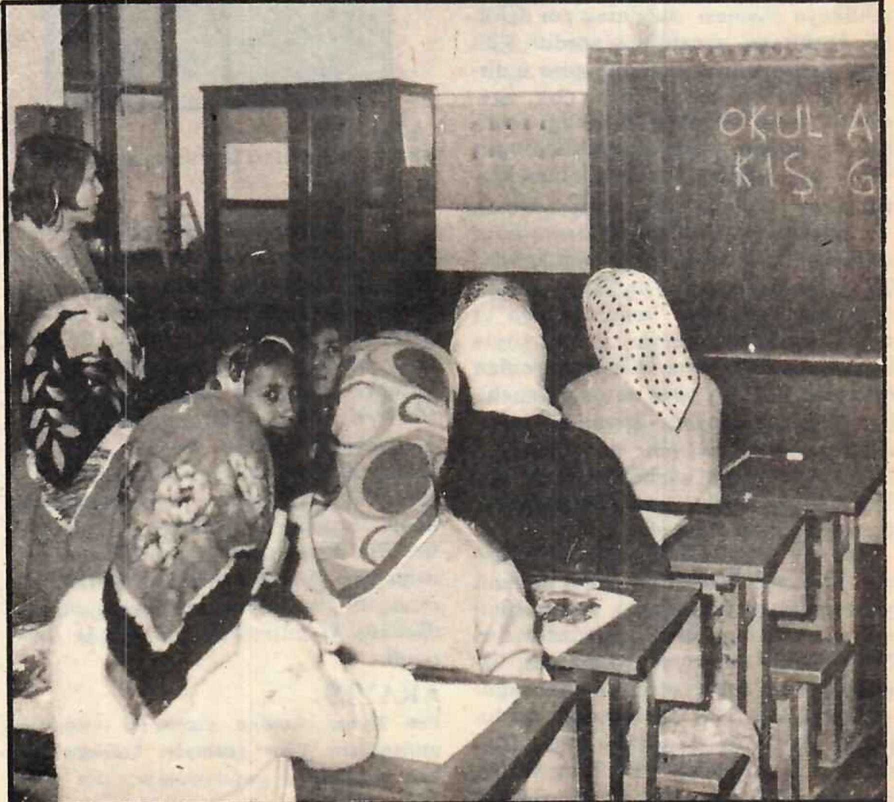
• Hizmet içi eğitim: Okuma—yazma seferberliğinde il düzeyindeki çalışmaları eşgüdümleyecek il halk eğitimi başkanlarına, halk eğitimi merkez müdür ve yardımcılarına seminerler düzenlenmiştir. İlkokul öğretmenleri için yetişkinlere okuma—yazma öğretimi konusunda zorunlu seminerler düzenlemiştir. Ayrıca gönüllü kuruluşlar aracılığıyla bu seferberlikte görev alacak öğreticileri yetiştirmek üzere "okutmanlık" kursları açılmaktadır.

• Okuma—yazma seferberliğinin ilk aşamasına katılan öğretmenlerin illere göre çok farklılık gösteren oranlarına ilişkin bir dizelge yer almaktadır. Bu oran Hakkari'de % 81.02, Afyon'da % 3.47, Türkiye ortalaması 19.07 oranında görülmektedir.

• Okuma—yazma bilmeyen yurttaşların ve özellikle kadınların seferberliğe, kurslara katılmaya büyük ilgi gösterdiği belirtilmekte; ancak ilginin azalmaması için TRT'ye, basına, aydınlara ve yöneticilere önemli görev düştüğü eklenmektedir.

• Yapılması gereken çalışmalar: Okur—yazarlığa kavuşanların ilkokulu bitirmelerini sağlayıcı II. kademe program ve araçlarının hazırlanması, kurslarının açılması; yurtdışındaki okuma—yazma kursları çalışmalarının hızlandırılması

• Sorunlar: Zorunlu eğitim çağı nüfusunun okullaşamama ve devamsızlık yüzünden her yıl ortalama 600 bin kişinin daha okumaz—yazmazlara katıldığı belirtilmekteyse de bu sayının bir milyondan az olmadığı kanısındayız. Okuma—yazma seferberliğinin kalıcılığını ve etkinliğini sağlamak için özendirici ve zorlayıcı önlemleri içeren

yasal düzenlemelere gereksinim olduğu belirtilmektedir. Akçalı kaynak yetersizliği ve gereksinimler üzerinde durulmaktadır.

- İşlevsellik: Okur—yazarlığı pekiştirici, kullanılırlığını artırıcı önlemlerin gereği vurgulanmaktadır.

- Gelecekte okuma—yazma: I. Kademe okuma—yazma seferberliği yılda 2 milyar liralık ek ödeneği gerektirdiğinden 5 yıl sürerse 10 milyarlık ek bütçeye gereksinim duyulacaktır, denilmekte, "Bu yüzden okuma—yazma seferberliğinin mali finansmanını karşılamak amacıyla akılcı önlemleri şimdiden almak gerekecektir" diye bitirilmektedir metin.

*

* *

23 Mart 1981 de başlayan ilk aşama okuma—yazma kurslarının sayısı 54.568, kursa katılanlar sayısı 1.173. 780 (Kitapçık S. 38). İlkyaz, tarım işleri başlayacak; kurslar şimdi değil de sonbaharda başlasa daha iyi olmaz mıydı? diye düşünüyorduk. Nitekim Trakya'da ilk üç aylık uygulamada ilginin çok az olması buna bağlanmaktadır. (S. 28 3/b).

5 Ekim'de başlayan ikinci dönemin sayıları şöyle: 15.106 kurs, 388. 731 katılan Sayılar düşük. Katılanlar giderek azalıyor demek ki yurttaşların kış aylarını kurslara katılmaya daha uygun bulacaklarını umduğumuzu belirtiyoruz. Dileğimiz seferberlik sürsün, utku kazanılsın. Sayılar azalmasın, artsın.

Okuma yazma öğretmek için harcadığımız ödenek ve çabalara, ekonomici gözüyle kaynak tahsisinde karşılaştırmalı üstünlükler açısından bakmıyoruz. "Fonksiyonel okuma—yazma" anlayışında ekonomiye katkı sağlamayı üstlenmezsen sana okuma—yazma öğretmek için masraf yapamam tutumunda olmadık. Yöntemlerimiz yeterli değilse, güdülememiz, pekiştirmemiz noksansa; başarımız tam değilse bundan aydınlar olarak biz "utanmalı"yız Atatürk'ün deyimiyle. Okuma—yazma bilmiyorum, okumayı "sökemedim", harfleri biliyorum da "çatamıyorum" diye ezile büzüle özür dileyenlerin yerine biz onlardan af dilemeliyiz görevimizi yapamadık diye, yüce Başöğretmen'den de.

Okuma—yazmayı borç verir gibi değil de ödenmesi gecikmiş borcumuzu hak sahibine ödeme olarak düşünmeliyiz.

PROF. DR. CAHİT TALAS'IN YÖNETTİĞİ AÇIK OTURUMDA ÖĞRETİM ÜYELERİ

YÖK'NU TARTIŞTILAR

Yüksek Öğretim Kanunu ile ilgili olarak yaptığımız açık oturumları bu yazımız ile sonuçlandırıyoruz. Uzunluğu nedeniyle tamamını bir arada veremediğimiz bu son açık oturumumuza Prof. Dr. Cahit Talas, Prof. Dr. Şerafettin Turan, Prof. Dr. Rauf Nasuhoğlu, Doç. Dr. Mustafa Altıntaş, Doç. Dr. Tahir Hatipoğlu, Doç. Dr. Güney Gönenç ve Dr. Ahmet Balamir katıldılar. Açık oturumumuzu Prof. Dr. Cahit Talas yönetti.

CAHİT TALAS: Böylece değerli arkadaşların bu genel değerlendirmelerle yeni yasa hakkındaki düşüncelerimizi özetlemeye çalıştık. Şimdi, bu özetlerden sonra, eğer söylenmesi unutulmuş ya da düşünceler yenilerine götürmüş ise, baştaki sıramızı izleyelim. Bu turda da ilk açıklamayı Sayın Prof. Turan'dan rica edelim.

PROF. DR. ŞERAFETTİN TURAN: Teşekkür ederim, Sayın Başkan. Hiç kuşkusuz şunda hepimiz büyük ölçüde birleşiyoruz. 1750 sayılı üniversiteler yasasınında uygulamada ortaya çıkmış sakıncaların giderilmesi gerekiyordu. Ancak sanırım şu anda kaşılaştığımız sorun 2547 sayılı yeni Yüksek Öğretim Kurumlar yasasının bu sorunlara ne denli çözüm getirdiğidir. Örneğin, geniş kurullardan dar kurullara yönelme gerçekte bir yenilik midir, bir refor mudur? Bence değildir. Çünkü 4936 sayılı yasada dar kurullar öngörülmüştü, 115'le genişletildi. Hepimizin yakındığı, belki de öz denetimin sağlanamaması veya kötü örneklere yol açan bir oylama sistemi de vardır. 115 sayılı yasayla gelmişti, çekimser oy. Ben bunu bilimsel kişilikle bağdaştıramamış idim.

Yeni yasa bunu kaldırıyor, kurullarda olumlu veya olumsuz oy verilir diye. Bu da yeni değil, 4936 sayılı yasaya dönüş. Yeni yasanın asıl var oluş nedeni sanıyorum güven sağlamak ve bir de Anadoluda yeni açılan üniversitelere öğretim üyesi sağlamak. Birinci görüşün sonucu seçimlerden, tüm özerkliklerden vazgeçip üniversiteleri yönetecek YÖK Bakanlığı gibi yeni bir bakanlık öngörmek midir? Kanıma göre bu, 1919 Türkiye'sine geri dönmektir.

Bu yasanın hazırlanmasında üniversite öğretim üyelerinin hiç görüşleri alınmadı diyemiyorum. Çünkü televizyonumuzun →

düzenlediği açık oturuma katılan rektörlerimizin veya Danışma Meclisine profesör sanını kullanarak giden arkadaşlarımızın konuşmaları, onların haberi olduğu izlenimini oluşturuyor bende. Ama sanırım burda da sorun kişilerin eskiden yazıp çizdikleri savundukları fikirlerle şimdiki ortama göre göre değişik sözler söylemeleridir.

Örneğin Sayın Doğramacı'nın imzasının altında bulunduğu 6 Ekim 1971 tarihli bir üniversiteler ortak kanun tasarısı var. Ve orda Sayın Doğramacı, küçük bir çerçeve yasası değil, tüm ayrıntılarıyla hem de akçalı özerkliği öngören bir yasayı savunmaktadır. Ama iki ayrı üniversitede, hem Ankara Üniversitesi hem Hacettepe Üniversitesinde seçime dayanarak rektör olmuş Sayın Doğramacı şimdi seçimin kötülüklerinden söz açmaktadır. İşte burada kimi aydınlarımızın dramı yatmaktadır sanıyorum.

Arkadaşlarımın düşüncelerine katılıyorum. Bu bir tepki yasasıdır. Öğretim üyesine ve öğrenciye güvensizliği yansıtmaktadır. Bir küçük ayrıntılı noktaya değinmeme izin verin. Bizim 4936 sayılı yasadan gelen 1750 sayılı yasada da yinelenen bir maddemiz vardı. 50 ve sonra 29. maddeler ünvanların korunması başlığını taşıyan. Orada "Öğretim üüyeleri bu kanunda yazılı hükümler dışında görevlerinden çıkarılamazlar ve Akademik ünvanlarından mahkum edilemezler" idi. Şimdi yeni yasada bu "görevlerinden çıkarılamazlar" kısım kaldırılmıştır.

Demek ki bu yasada yazılı hükümlerin dışında başka hükümlerle de öğretim üyeleri görevlerinden uzaklaştırılabilieceklerdir!

Kaldı ki gene yeni yasanın 22'nci maddesi daimi ve kısmi statü diye bir statü öngörüyor. Bunu, öğretim üyelerinin başvurması ve bu yasa hükümlerine göre YÖK'ün atamasına bırakıyor. Demek ki YÖK herkesi atamayabilecektir. Yeni yasanın bana göre Anadolu Üniversitelerine öğretim üyesi yardımını kısıtlayan en önemli eksikliği asistanlık kurumunun ortanan kaldırılmasıdır. Bizim eski yasalarımızda, 4936 dan beri asistanlık öğretim üyeliğinin doğal kaynağı olarak nitelenmiştir. Bu doğal kaynak arkadaşlarımızın da dediği gibi kurutulmuştur. Kurutulduktan sonra bu ortamda bilim adamı yetişmesi dolayısıyla Anadolu üniversitelerine yardım etme olanağı da yoktur.

Ben son olarak öğrenci harç ve ücretleri ile ilgili birşeyler eklemek istiyorum. Yeni yasa öğretim alanının maliyet bedelinin en çok beşte birini aşmamak koşulu ile YÖK'ün düzenlediği esaslara göre öğrencilerden harç ve ücret alınacağını öngörüyor. Ben öğretim giderleri en düşük olan bir fakültenin öğretim üyesiyim.

ÖĞRENCİLERE GETİRİLEN YÜK

Dil, Tarih ve Çoğrafya Fakültesinin 1981 bütçesi 301 milyon 789 bin lira. Kayıtlı öğrenci sayısı 3510. Maliyet yıllık: 85.980 lira.

Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi öğrencisinin bu düzenlemede eğer beşte bir sınır alınırsa 17.195 lira kayıt harcı vermesi gerekiyor. Ben bunun Türkiye'de yüzde üçün dışında yüzde doksan yedi öğrenci velileri tarafından verilemeyecek bir rakam olduğu kanısındayım. Ben bir üniversite profösörüyüm, kızım Orta Doğu'da mimarlık öğrenimi görüyor. Eğer mimarlık öğreniminin beşte birini benim vermem gerekirse sanırım bütün maaşımı kızımın harcına yatırmam gerekir. Bu nedenle uygulamada daha da güçleşecek olan bu yasanın doğal yoldan değiştirilmesi en içten dileğim olmaktadır. Teşekkür ederim.

CAHİT TALAS: Teşekkür ederiz Sayın Turan. Şimdi Sayın Nasuhoğlu şimdi sizin düşüncelerinizi dinleyelim:

DEMOKRATİK İLKELERE UYMUYOR

PROF. DR. RAUF NASUHOĞLU: Sayın Başkan yasanın getirdiği atama ile oluşturulan yönetim düzenini benimsemediğimi vurgulamak için söz aldım. Bu durum toplumumuzun tarihsel gelişimine, demokratik ilkelere, düşünce üretmesi gereken üniversitelerin düşünce özgürlüğüne sahip olması gereğine ters düşmektedir ve uygulamada çok haksız işlemlere yol açabilecek niteliktedir. Böylesine merkezcil bir yönetim içinde yaratıcı çalışmalar yürütülebilmesi sözkonusu olamaz, bunu belirtmek istedim.

ekonomik koşullarımızın yüksek öğretim kurumları önüne yığdığı yığınlara olanak eşitliğini sağlama yolunda hiç bir adım atılmaz iken, bunların umutlanma haklarının hiç olmazsa ellerinden alınmaması gerekirdi.

Gerek YÖK'de, gerek Yükseköğretim Denetleme Kurulunda ve de özellikle Üniversitelerarası Kurulda 2547 sayılı yasanın düzenleme içine almadığı kurumların temsilcilerinin, örneğin Genelkurmay Başkanlığının temsilcisinin bulunmasını anlamakta güçlük çekiyorum.

2547 Sayılı yasa ile, nüfusunun yarısından çoğunu genç insanların oluşturduğu toplumumuzun ve kurumlarının sorunlarını çözmek mümkün olmayacaktır. Yasanın getirdiği üst kuruluşların oluşumu ve yönetimi tümüyle gelecek ile bağıntısını yitirmiş, geçmişin anısına kaptıran kimselere terk edilmektedir. Üniversite kürsüsünden 67 yaşında,, zorunlu olarak emekliye ayırdığımız kimselerin yanısıra, YÖK gibi, tüm yüksek öğretimi A'sından Z'sine düzenleyecek bir örgütte yaş sınırının getirilmemesini bir çelişki olarak görmekteyim. Bu alanda getirilen sınır, azami yaş değil, asgari yaş olarak görünmekte. Burada da üniversiteler temsilcilerine büyük haksızlık ve eşitsizlik yapılmış, üniversite dışı kurumlar temsilcilerinde asgari hizmet süresi aranmaz iken, üniversite temsilcileri için bu asgari sınır, 25 yıllık öğretim üyeliği yapmış olmakla sınırlandırılmıştır.

CAHİT TALAS: Teşekkür ederim Sayın Nasuhoğlu. Şimdi Sayın Altıntaş sizin düşüncelerinizi son olarak saptamaya çalışalım.

DOÇ. MUSTAFA ALTINTAŞ: Sayın Hocam, ikinci tur nedeniyle verdiğiniz olanak için teşekkür ederim.

2547 sayılı yasa üniversiteleri, onu oluşturan kurum ve ögeleri, yerleşmiş gelenek ve kurallarına haklılığına katılmadığım gerekçelerle, bir cezalandırma yasasıdır.Burada gözardı edilen, gerçekte, bu yasa ile ülkemizin ve toplumumuzun cezalandırılmış olduğudur. Çünkü bilimsel çalışmalardan, bilimsel kuruluşlardan o bilimi üreten kişi ya da kuruluşlar değil, ülke ve toplumun bizzat kendisi yarar sağlar.

2547 sayılı yasa, üniversite ve hatta üniversiteler ağalığını kurumlaştırmıştır. Bu kurumları, siyasi organlarca atanan tek bir kişinin yönetimine ve egemenliğine terketmiştir.

2547 Sayılı yasa, yalnız yüksek öğretim kurumlarına giren değil, henüz bu kurumlara girmemiş kimselere de yönelik hükümler taşımaktadır. Temel ve olamzasa-olmaz haklardan biri olan öğrenme ve eğitim görme hakkını sınırlamakta, giderek ortadan kaldırmaktadır. Bu hakkı, değişik ve anlamsız sürelere bağlamaktadır. Yüksek öğretim kurumlarını bitirmenin, onu tamamlamanın belirli sürelere bağlanmasını anlamak mümkün iken, bu kurumlara girme uğraşısında bulunanların, eşitsizlerin eşit koşullarda katıldığı, başarı değil, eleme sınavına katılmalarının önlenmesini savunmak olanaksız bulunmaktadır. Orta öğretim sistemimizin ve

Eğer emeklilik bir gösterge ise, bedensel ve düşünsel yeteneklerini yitirmiş olarak kabul ettiğimiz kimselere bu denli ağır bir görevin verilmesi, gelecekten beklentisi olmayanların, geleceği yaşamayacakların geleceği yaratacak ve yaşatacaklara fazla birşey vermeyecektir. Son olarak şunları yinelemek isterim. 2547 sayılı yasanın toplumumuz, kurumlarımız ve insanlarımızın gelişmişlik düzeylerine ters düşen hükümlerine karşı çıkmak, bu alandaki dilek ve düşüncelerini dile getirmek bir görevdir. Bu yasadan yana olanlar, eğer kişisel herhangi bir çıkar ve gelecek beklemiyor iseler, doğruyu araştırma gereğini duymayan, kurulu düzenin tutsağı olmayı yeğleyen, toplumdaki insanın yaradılışına, bilimin, özgür düşüncenin ve insanlık değerlerinin yol göstericiliğinde katkıda bulunma gücünü yitirenlerdir. Teşekkür ederim.

ÜNİVERSİTEYE YAZIK OLDU

CAHİT TALAS: Sayın Hatipoğlu şimdi sizinde son düşüncelerinizi saptayarak ilerlemeğe çalışacağız. →

M.TAHİR HATİBOĞLU: Bu yasanın bir yararı oldu ve ilk ürününü verdi. Türkiye'de bir aydın dramı olduğu 45 milyon kişice bilindi. Halk, rektör denen kişilerin manzarasını görünce, kendini daha ileri gördü sanıyorum. Bu yasa suskun hoca istiyordu, ürün olarak rektör suskunluğunu verdi. TV'ye teşekkür ederiz.

Profesör olmak bazı dallar için olanaksızlaştı. Çin dili, Macar dili doçenti bu yasaya göre proferör olamaz. Ankara dışında bu dal yoktur. Yardımcı doçentlik bir ayrı sorun. Kişiyi sınava alıyorsun, zora koşuyorsun, sonra da iki yıllığına başka bir kente atıyorsun. Güvencesiz bir iş için zora ne gerek var. Bir yığın yük de veriyorsun. Böyle biri doçent olamaz. Yardımcı doçentliği devrim gibi görenler var. Bence yasanın en kötü yanı budur. Genç insana, en verimli yaşında yoğun ders ve yönetim yükü veriyorsun, arkasından şu zamanda araştırma yap, doçent ol diyorsun. Bence bunun çekici yanı yoktur.

Özetle söylersek, Türkiye'de her kurum geriye gidebilir ve geriye gidişi bir ölçüde tahammül edilebilir. Ama üniversite, geriye gidişi olmayan bir kurum olmalıdır. Bilim ileriyi gösterir. Ama şimdi biz, geriye gidişi denemek, bunun faturasını bir de üniversite de görmek istiyoruz. Özgür üniversite özlemi çeken genç insanlar, özlemedikleri suskun, durgun bir üniversiteyi yaşayacaklardır. Liseüstü bir ortaöğretim söz konusu olacak.

Yeni yasa hepimize ders olmalıdır. 1750 sayılı yasanın geniş özgürlüğünü kötüye kullananlar, sömürenler utanmalılar. Ama aynı kişiler, özgürlük tanımayan bu yasayı, özgür başka noktaya değinmek istiyorum. O da akademik ünvanların verilmesinde bilimsel jürilerin işlevlerinin yok denecek dereceye indirilmiş olmasıdır. Ayrıca bu jürileri yeni yasada kendileri de atanmayla gelen yöneticiler atamaktadırlar. Jürilere jüri raporu düzenleme yetkisi dahi verilmemiştir. Jüri raporlarının aleniliği ilkesi -ki bu çok önemli bir ilkeydi- yeni yasada tamamen yok edilmiştir. Kısacası atamalar hepten kapalı kapıların ardına alınmıştır.

Sayın Altıntaş'ın söylediklerine aynen katılıyor ve şunları eklemek istiyorum: Bu yasanın onarılması değil, tümüyle değiştirilmesi söz konusudur. Bu yasanın orası burası düzeltilemez. "Uygulama içinde aksaklıklar görülür, düzeltilir" görüşü de doğru değildir. Çünkü yasanın temel felsefesi yanlıştır. Ya bu yasa var olacaktır, o zaman ülkede üniversite adına layık yüksek öğretim kurumu kalmayacaktır. Ya da bu yasa hepten değiştirilecektir. Ben 2547 sayılı yasanın üniversiteler üzerindeki etkisini nötron bombası etkisine benzetiyorum. Yani binalara hiç dokunmuyor.

Üniversite kamuoyunda, öğretim üyeleri arasında yasaya karşı çok büyük bir tepki vardır. Bu tepki, kontrolu hükümetin elinde olan kamu iletişim araçlarına yansıtılmıyor. Şimdiden istifalar başlamıştır. Kanımca bu istifalar binleri aşacaktır. Ancak bunların üçer-beşer ve zaman içine dağılmış olarak yer alması kamuoyunda belki ilk anda bir etki doğurmayacaktır. Beni en çok düşündüren konu şudur: Bu yasa muhakkak değiştirilecektir, ama o zamana kadar üniversiteler çok büyük kayıba ve tahribata, adeta yıkıma uğramış olacaklardır. O zaman iş-işten geçmiş, elde yeniden başlayış için pek bir şey kalmamış olacaktır. Yani yeniden, sıfından buşlanacaktır. Teşekkür ederim.

YÖK'NU TARTIŞAN ÖĞRETİM ÜYELERİ

ve aydın düşünen insanlar üzerinde baskı aracı olarak kullanacaklardır. Bizim üzüntümüz budur. Bundan da ne acı ki, bu ülke ve toplum zarar görecektir. Çağdışı düşünen bir yığın insan şimdiden baskı kurmaya başladılar. Karanlığın düşmanı üniversiteye yazık oldu. Teşekkür ederim.

TALAS: Şimdi son turiçin sizin görüşlerinizi alalım Sayın Gönenç.

DOÇ. DR. GÜNEY GÖNENÇ: Sayın Hatiboğlu'nun söylediklerine aynen katılıyorum. Bölgesel üniversiteler konusunda şunu eklemek istiyorum: Bence bölgesel üniversiteler bölgeye bilimi, uygarlığı, ileri atılımı götürecek yerde bölgenin tutucu ortamının etkisine girmektedirler. Giderek bölgesel üniversite bölgeye ışık götürmek yerine yerel eşrafın etkisine, hatta hizmetine giriyor. Bu nedenlerle bölgesel üniversitelerin yararlarını ve gerekliliğini yeniden ve ciddi bir biçimde irdelemek gerekir kanısındayım.

Sayın konuşmacıların değinmediği bir

ZARARIN NERESİNDEN DÖNERSEN

TALAS: Ben de son olarak şunları söyleyeceğim. Yasalar bir uygulanmak bir de uygulanamamak şansına sahiptirler. İyi yasalar bu şansı daha çok içerirler. Ve uygulanırlar ortam kötü olsa bile, genellikle uygulanma şansı daha çoktur. Fakat iyi olmayan ve ilgililerce benimsenmeyen yasaların uygulanma şansı çok az olur. Ülkenin önce biliminin üretmekle, sonra ülkenin geleceği demek olan genç kuşakları eğitmekle görevlendirilmiş olan üniversiteleri huzursuzluğa götüren her düzenleme yararlı da değildir.

Umudumuz bu yasanın eski bir atasözüne uyarak zararın nereden dönülürse o kadar yararı vardır. Binaaleyh bu yasanın bir an önce ortadan kaldırılması ve daha iyiye gidilmesi kuşkusuz her bakımdan yararlı olacaktır. Yasa üniversitelere. öğretim üyesi aktarmayı da amaçlıyor. Aslında bu amaç sağlıyacak kaynak giderek kuruyacaktır. Neyle yardım götürülecektir? Asistanlık kurumunu ortadan kaldırdıktan sonra üniversiteleri sıkıntıya götürecek bir düzenleme, bir yasa yeni üniversitelere nasıl yardımcı olabilecektir?Üniversite, aslında bir ya da birkaç bina ile geçici öğretim üyesi ile kurulamaz. Önce kadrosu hazırlanır; laboratuvarı, kütüphanesi ve başka türlü olanakları oluşturulur. Bir de hakiki bir toplumsal düzey ve ortam ister. Her yerde üniversite kurulmaz. Bizim şimdi üniversitelerimizin bir bölümü kurulmuş oldukları yerlerde, kurulmuş oldukları çevreyle tamamen yabancılaşmış durumdadır. Birbirilerinden uzak kalmış durumdadırlar. Ülkemizin bir çok bölgesi, üniversiteyi benimseyecek ve onunla bütünleşecek bir düzeye ulaşmamıştır. Üniversite de bir düzeyin altına inemez. İnerse üniversite olmaz. Bir de özerklik sorunu var. Özerklik bir saplantı ve özenti değildir. Özerkliğin bir işlevi vardır. Üniversite bilim üretemezse üniversitenin işlevi yerine gelmez. Bilim üretilemeyen üniversitede durgunluk başlar. Ve her yıl hoca aynı bilgileri öğrencilerine tekrarlamak zorunda kalır ki, bu üniversitenin tamamen yabancı olduğu bir durumdur.

Bunun yanında yeni yasa ile üniversitelerde istikrarsızlık en yüksek düzeye ulaşmaktadır. Oluşturulmak istenen model Türkiye'nin 1933'den beri gelişmesini sağladığı modele *tamamiyle ters düşmekte olan bir modeldir. Birlikte yönetmeye ve en geniş ölçüde, katılmaya doğru giden bir sistemi tamamiyle bir yana itmek ve uzun tarihsel deneylerden ve çabalardan geçmiş kötü işlediği de kanıtlanmamış olan kuşkusuz aksaklıkları da bulunan düzeltme yerine kaldırma, çökertme aslında büyük bir israf ki yabancı ül*keleri*n iklimlerin modellerinin bütünü ile Türkiye'de işlerlik kazanması şansı çok azdır. Bilim kuşkusuz evrenseldir ama her ülkenin de bir bilimi olmalıdır. Üniversite bilimi özgürce üretemezse, resmi bir öğreti benimsemeye zorlanırsa, gerçekten üniversite var olabilir mi?*

Böylece, bu açık oturumumuzu burada kapamış oluyoruz. Önemli bir yasa hakkındaki düşüncelerimizi bir kez daha açıklamaya yardımcı olan ARAYIŞ Dergisine *içten teşekkürlerimizi sunarız*